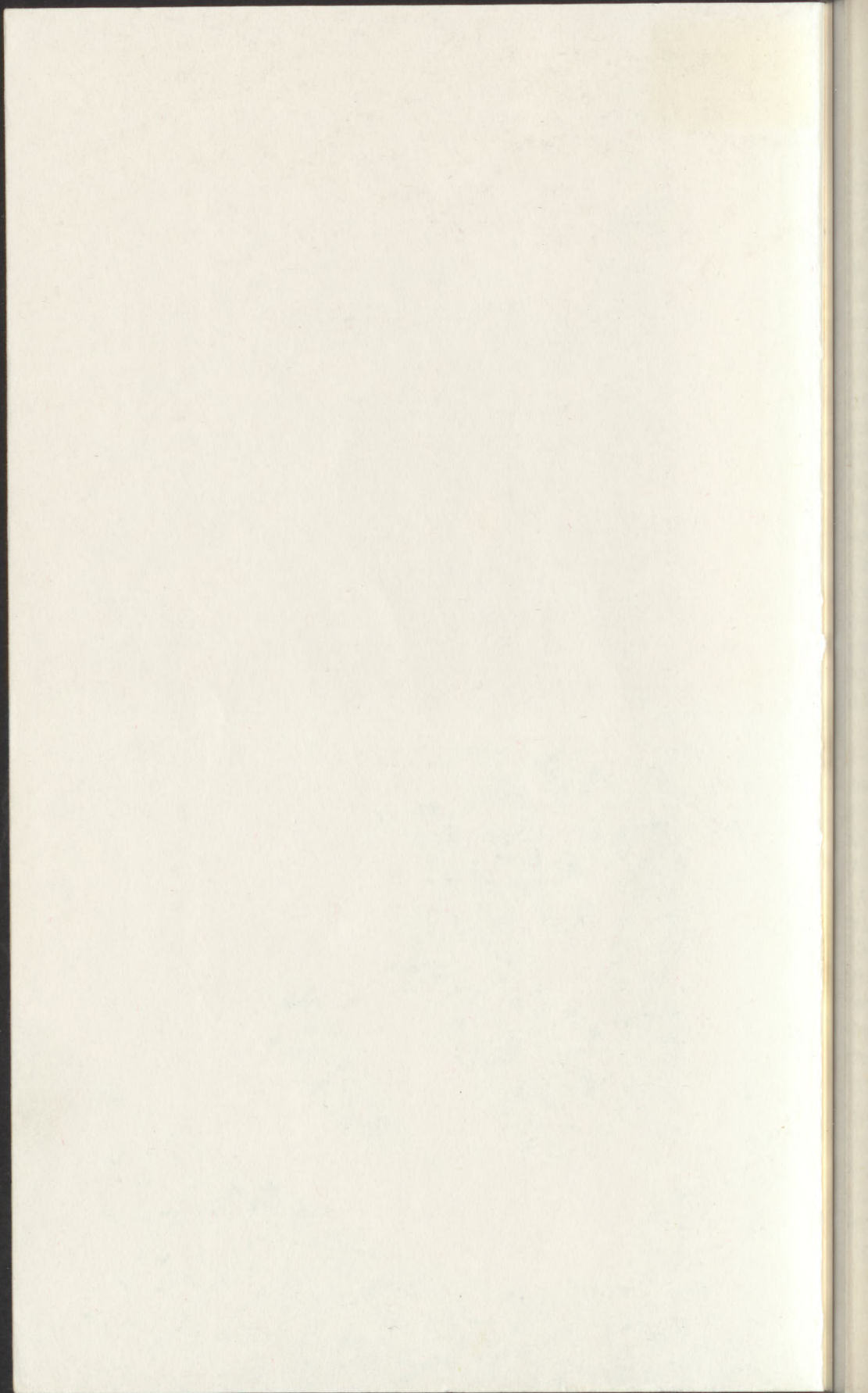

MC
109.806

ACZÉL ENDRE

**HÍRADÓ
PÜCCS**

Aczél Endre

Híradó-puccs

Budapest, 1990.

© Aczél Endre, 1990

MC 109 806

R
2

1990

Kiadja a Mai Nap Kiadó Rt.
Szerkesztő: Pallagi Ferenc
Felelős kiadó: Horváth István vezérigazgató
Műszaki szerkesztő: Egressy Gabriella

A szedést és a nyomdai előkészítést
a Mai Nap Kiadó Rt. végezte

Felelős vezető Horváth István vezérigazgató
Nyomás: Zrínyi Nyomda – Budapest
Felelős vezető: Grasselly István

ISBN 963 02 7939 8

Előszó

Az utóbbi hónapok egyik legnagyobb belpolitikai botránya egyetlen magyar újságíró kapkodó sietségű elbocsátásából keletkezett. Az ügy pedig végtelenül egyszerűnek mutatkozhatott az óvatlan szemlélő előtt: új elnökséget neveztek ki a Magyar Televízió élére, s ennek a vezetésnek nem tetszett az, ahogyan Aczél Endre főszerkesztő vezette addig a televízió Híradóját, s így rövid úton megszabadult tőle. Az azonban nem véletlen, hogy ez a megejtően egyszerű magyarázat senkinek nem jutott eszébe ebben az áldott kis hazában. Volt, aki régi és újdonsült politikai vezérek ármánykodását sejtette a történetek mögött, mások a koalíciós alkudozások jelzéseként kezelték az eseményt. A sajtó munkatársai az eljárás durvaságát emlegették, s megfogalmazták abbéli félelmüket, hogy ha Aczéllal így el lehetett bánni, akkor holnap bármelyikük erre a sorsra juthat; s ha valóban ekkora az újságírók kiszolgáltatottsága, akkor mi lesz a vélemények szabadságával, a sajtó függetlenségével – kérdezték.

Szóval lett hatalmas ribillió, s mint ahogy ez mifelénk ilyenkor szokás, mindenki elmondta a véleményét. Volt, aki nyíltan, mások virágnyelven. Nyilatkozott miniszter és államminiszter, pártvezér és lapszerkesztő, s nyilatkozott a leginkább érintett Aczél Endre is. A szerkesztőségekbe napokon keresztül áradtak a levelek a televízió nézőitől, döbbenetet s általános egyet nem értést tükrözve.

Aztán elmúlt ez a csoda is. A kirúgott főszerkesztő helyét betöltötték, a Híradó azóta is naponta három kiadásban ontja a híreket. Lehet, hogy jobban, lehet, hogy rosszabbul, lehet, hogy ugyanúgy, mint ezelőtt. Akik győztek – mert keresztülvihették akarataikat –, a harag lecsillapodtával már nem nagyon feszegetik az ügyet, akik pedig veszítettek, a sebeiket nyalogatják, s a bizonytalan jövőre készülnek.

A közvélemény azonban a valódi okokról, a történések igazi mozgatórugóiról vajmi keveset tudhatott meg. A háttér, azt érdekek elfedve működő hálójá most is rejtve maradt, mint oly sokszor az elmúlt évtizedekben. Aczél Endrének ez a könyve éppen azért érdekes vállalkozás, mert alig néhány héttel az események után, a közeli élmények hatása alatt tesz kísérletet arra, hogy saját olvasatában, megélt tapasztalatait értelmezve segítsen a kulisszák mögötti világ jobb megismeréséhez.

Véleménye természetesen egyéni, hiszen nem volt ennek az ügynek egyetlen szereplője sem, aki drámaibb közvetlenséggel élhette volna meg mindazt, ami történt. Közreadása viszont lehetőséget kínál minden olvasónak arra, hogy a szerző okfejtései mentén haladva végiggondolja a saját verzióját, hogy Aczél tapasztalatával egybevesse a sajátját. Meglepően sok hasonlóságot fog tapasztalni!

S alkalmat ad ennek a kötetnek a megjelenése arra is, hogy állításai-

val, következtetéseivel egyetértve vagy éppen vitázva mások is elmondják véleményüket, kiegészítsék, támogassák, vagy éppen cáfolják a szerzőt, s ezzel valamennyien több lehetőséget kapjunk a valóság teljes gazdagságának megismerésére.

Nem hiszem, hogy ebben az ügyben igazságot lehet szolgáltatni, hogy valaha is kiderül minden, ami ma még rejtve van a nyilvánosság előtt. A politikacsinálók a publikum érdeklődésének sehol a világon nem örülnek. Nálunk sem. Arra azonban mégiscsak szükség van, hogy az ő ellenállásuk és a mi kíváncsiságunk összeütközéséből legalábbis néhányszor a nyilvánosság kerüljön ki győztesen. Ezt kívánja azok érdeke, akik számára nem mindegy, hogy kik, milyen módon hoznak döntéseket róluk, akik ragaszkodnak ahhoz, hogy véleményt nyilvánítsanak, sőt bele is szóljanak az életüket, közösségeik sorsát befolyásoló politikába.

Nem a profik szakszerűségével, de a legilletékesebbek, a legérintettebbek szentséges bátorságával. Ez a könyv azért íródott, hogy a laikusokban, a politika közelébe kerülőkben, a politika hatókörében élőkben nagyobb lehessen a bátorság.

A Szerkesztő

Prológus

Volt idő, amikor úgy éreztem, a miniszterelnök (Németh Miklós) kifejezetten megkönnyebbül, ha egy hosszabb TV-interjúra én kérem fel. Nem volt a barátom, sőt személyesnek mondható kapcsolat sem létezett közöttünk. De hazudnék, ha azt mondanám, hogy a „politikai énjével” nem rokonszenveztem. Ezt ő valamennyire – azt hiszem valamennyire – értékelte is, és hasonlóképpen vélekedhetett arról az igyekezetemről, hogy a kamera előtt spontán nyilatkozónak láttassam.

Akkor volt a legjobb formájában, amikor sikerült őt feldühíteni. Az ilyen vállalkozásokban közreműködtek a tanácsadói is. Kifejezetten jól éreztem magam, amikor melegebb égtájakra küldözte őket.

Azon a napon, amelyen a könyvem tárgyát képező szomorújáték elkezdődött, rajtam volt a sor, hogy a szóban forgó urakat ugyanoda küldjem, ahová a főnökük szokta volt. Ezt a vállalkozást kizárólag baráti alapon képzeltem el. Azzal mentem be, a Parlamentbe, hogy meggyőzőm őket: lássák be a Kuratórium névre elkeresztelt testület képtelen voltát. Elképesztően naiv módon hittem abban, hogy az emberek (politikuskok) meggyőzhetőek a saját ballépéseik helyreigazíthatósága és helyreigazításának szükségessége felől. Megpróbáltam megértetni az urakkal, hogy a miniszterelnök az egész sajtónak kesztyűt hajított, amikor hozzá nem értő emberek gyülekezetét valóságos teljhatalommal ruházta föl a Rádiót és a Televíziót érintő (szervezeti és személyi) ügyekben.

A tisztelt olvasó egyetlen szót sem fog találni ebben a dolgozatban, amely legjobb hitem szerint ne fedné a valóságot. Éppen ezért sebtiben elmondom azt, hogy önös érdekek is vittek a miniszterelnök tanácsadóihoz. A történet a következő.

Tudomásomra jutott, hogy a Kuratóriumnak a kormány által kinevezett koordinátora, Kóhalmi Ferenc – a Lenin-idézetekkel köztudomás szerint mindig napra, sőt percre kész volt KISZ-funkcionárius, e sorok írásakor még mindig filmfőigazgató – a fejemre alkuszik egynémely törekvő kollégámmal, mindenekelőtt Chrudinák Alajossal, aki már a múlt év őszén, a TV jövő elnökének látván Önmagát, rádiós kiválóságoknak (Havas Henrik, Forró Tamás) ígérgette oda a Híradó és A Hét főszerkesztői tisztét. (Ő maga különben nem tagadta, hogy „beszélgetéseket” folytat a „jövő televíziójáról”, amint az a Reform 1989. december 2-i számában olvasható. Miért is tagadta volna: ígéretének kedvezményezettjei az egész várost telekürtölték a hírekkel...)

A Kóhalmi–Chrudinák párbeszéd egyébként még a Kuratórium megalakulása előtt indult meg, amint az Wisinger Istvánnak, a TV1 volt műsorigazgatójának az Esti Hírlap számára adott 1989. november 24-i interjújában olvasható. Wisinger lábjegyzete: ez a tény „önmagában

megkérdőjelezi a koordinátor tárgyilagosságát". (A lényegen ugyan keveset változtat az, hogy ki is volt valójában az „előalkudozások” kezdeményezője, de mihelyt elterjedt Kőhalmi koordinátorra jelölésének híre, a Báthory utcai filmes „Fehér Házban” többen látták Chrudinák Alajost Kőhalmi holléte, szobája stb. után tudakozódni...)

Valamivel később – annak megerősítéseként, hogy ebben a városban minden, de minden kitudódik – Kőhalmi Ferenc azt találta mondani egy tévés kollégának, hogy nem korszerű a TV-Híradó „vonala”, helyesebb volna e hírműsort a Chrudinák-féle Panoráma mintájához igazítani.

Miközben a kormány által kinevezett koordinátor ekképpen töprengett, már javában folytak a kuratóriumi meghallgatások. A testület általa „mérvadónak” tekintett TV-s személyiségeket citált maga elé: a legelsők között például Pálffy G. Istvánt, a nemzetiségi ügyekkel foglalkozó testület kormányfőtanácsosi rangban szolgáló – hét éve már nem TV-s – funkcionáriusát. Annak azonban semmi jelét nem adta, hogy esetleg az én véleményemre is kíváncsi. (Nota bene: Szinetáréra, Érdiére sem volt az.)

E tények és hírek mozaiklapocskáit összeillesztve az a határozott érzésem támadt, hogy a játék komoly fordulatot vett: itt már nemcsak a Panoráma-főszerkesztő patológikus, ám mégis magánügynek számító ellenségességével kell számolnom, hanem egy hivatalos – hivatali szintre emelt – kivégző-vállalkozással is.

Vajon ki véd meg engem? – kérdeztem erre nemcsak magamtól, hanem immár parlamenti beszélgetőpartnereimtől is. Erre történetesen nem volt válaszuk – fogadjuk el, hogy illetékességük sem. Ettől tehát nem lettem se okosabb, se gazdagabb. De valamiben mégis, és utólag visszagondolva azt kell mondanom, ez az, ami számított.

Tudniillik a miniszterelnök tanácsadói, bármennyire gyanúsígtak is azzal, hogy „mi, tévések” hűbértoknak tekintjük a Televíziót és átkokat szórunk mindenkire, aki felügyeletet kíván gyakorolni fölöttünk – maguk is igen jól tudták, hogy a Kuratórium nem olyannak született, mint amilyenek megálmodták. Tudniillik az öt legjelentősebb ellenzéki párt közül három – az SZDSZ, a Fidesz és az MSZDP – bojkottot hirdetett ellene. Más szóval ez nem egy reprezentatív pártközi testület, hanem egy torzó volt: ami az ellenzékét illeti, kizárólag az a bizonyos keresztény-népi centrum vagy tömörülés foglalta el benne a helyét.

Akkor mi értelme van az egésznek? És legfőképpen: miként segített a világra a miniszterelnök egy ilyen testületet? A válasz rövid volt és majdnem közönséges: „Az Imre megint átvert bennünket!”

Nocsak, mondom én. Mire a beavatott ember magyarázata így folytatódott: „Az Imre közölte a Miklóssal, hogy az Ellenzéki Kerekasztal mindegyik pártjával beszélt, és mindegyik igent mondott neki.” (Mármint a Kuratóriumhoz való csatlakozásra.)

És – érdeklődöm tovább – a miniszterelnök aláírta a Kuratórium kinevezéséről szóló rendeletet anélkül, hogy megbizonyosodott volna ennek az állításnak az igazáról?

Nem kaptam választ. És illő felvilágosítás az eljövendő hetekben arra sem érkezett, hogy vajon miért állt össze titokban a Kuratórium, miért ragaszkod(hat)ott a névtelenséghez, miért zárta ki minden dolgából a nyilvánosságot, mikor és kire hallgatott, s akire hallgatott, arra miért? Természetesen arra sem volt válasz, hogy az érintettek – hovatovább az egész magyar sajtó – vad tiltakozása dacára miért működhet tovább, és miért élvezheti azokat a képtelen jogokat – például a munkáltatóit, amit utóbb visszavontak –, amelyek minden előzmény nélkül valók Európában? Miképpen adhatott a kormány életre-halálra szóló döntési jogkört olyan embereknek, akiknek a Magyar Televízióhoz fűződő egyetlen kapcsolatuk talán csak az volt, hogy látták kívülről az épületet?

Ezt a nagy magyar abszurdumot éles hangú nyilatkozatban taglalta a Kuratórium előtt Baló György, kétségbe vonva az egész testület illetékességét. Meg is kapta érte a magáét: amikor eljött az ideje, őt, a televíziózás ismert és elismert teoretikusát, közmondásosan jó műsorok készítőjét a kuratóriumi „szakemberek” nem javasolták az MTV Elnökségébe. Ebbe persze mások ízlése is belejátszott, amint azt csakhamar bizonyítani fogom. Előbb azonban egy közjátékról, amelynek lesz még a történetben némi dramaturgiai szerepe.

Pozsgay Amerikában

Pozsgay Imre államminiszter 1989 novemberében hosszabb brit–kanadai–amerikai–finnországi túrát bonyolított le, részben hivatalosan, részben magánmeghívásra. Az úgynevezett „állami protokoll” lehetővé tette számára, hogy több újságíró – közkölségen – magával vigyen, s ezek nap mint nap tájékoztassák a honi közvéleményt Pozsgay programjairól. Sokak – kivált a politikai ellenzék SZDSZ-fémjelezte köreiből – úgy gondolhatták, hogy ez a közpénzekből fedezett extrapropaganda a köztársasági elnökválasztás dolgában esedékes népszavazás előtt sportszerűtlenül növelte az államminiszter esélyeit, ám megmondom őszintén, mi ilyesmivel a Híradónál nem foglalatostkodtunk, a fölkérés nyomán kijelöltük Berecz Annát, hogy kísérje el Pozsgayt. Utazásokról egyébként sem mondtunk le könnyen – ennek a rögzítésével tartozom a tárgyilagosságnak. (Persze ez a dolog sem zajlott le simán. Egyik kollégánk, Tóth György ugyanis jó előre „megtervezte” magának Pozsgay kanadai meghívóival – a jól ismert Andrew Sarlós környezetével – saját kiutazását, ám nekem ezt mint főszerkesztőnek le kellett állítanom, mert Tóth egy szót sem beszél angolul. Viszont, mint látható, jól „gründol”... Leváltásom után ugyanez a Tóth György nyomban azt nyilatkozta az egyik vidéki napilapnak, hogy kezdettől fogva alkalmatlan voltam a Híradó irányítására. No, lám!)

➤ A körút rendben lebonyolódott, a Híradó egy esetben még valami különlegeset is tudott nyújtani, hiszen másfél órával Pozsgay és Bush találkozás után a hírt és ennek képes magyarázatát – magának Pozsgaynak a szájából – már adásba is tudta tenni. A buzgalom látnivalóan megtette hatását az államminiszter hivatalában is, mert Orbán László, Pozsgay tanácsadója – telefonon – külön köszönetet mondott nekem Berecz Anna kitűnő munkájáért. Majdnem azt válaszoltam erre, hogy „csak a dolgunkat tettük”. Nem sejthettem ekkor, hogy az ügyből botrány kerekedik, amelynek éppenséggel nem az lesz a mondanivalója, hogy Pozsgay szemében az érdemeinket gyarapítottuk.

➤ Történt ugyanis, hogy hazaérkezte után az államminiszter – Wisinger István mikrofonja előtt, egy csakis neki szentelt rádiós műsorban – „személyes sérelméről” adott számot. A sérelem, amely őt érte, abban állott – mondta némi pironkodással –, hogy a televízió elbogatellizálta az ő Bush elnökkel lebonyolított washingtoni találkozásját. Mindenütt a világon, ahol nemzeti televízió van, jelentette ki, az ilyen hír vezető helyen szerepelt volna, ámde minálunk „hatodikként jött ki” a Híradóban.

Pozsgay úgy érezte, hogy titokzatos kezek őt, a közhivatalnokot tudatosan háttérbe szorítják, mert nem államminiszternek tekintik, hanem a köztársasági elnöki cím várományosának, s ebben a minőségében rontani remélnék a pozícióján.

→ Ez a dramaturgia azonban kizárólag Pozsgay Imre agyában létezett, a valóságban semmi hasonló nem történt. Szöges ellentétben azzal, amit Pozsgay állított, a Bush-találkozó napján – amikor is az államminiszter délelőtt még Kanadában, délután már az Egyesült Államokban volt – a Híradó mindhárom aznapi kiadása a *legelső* helyen foglalkozott Pozsgay viselt dolgaival, ráadásul a 21.00 órás 2. kiadásban kétszer is. Ez abban lelte magyarázatát, hogy Berecz Anna washingtoni tudósítása adás közben készült el, és mihelyt a tekercs felkerült a műszaki vezérlőbe, bejátszottuk. Adás elején még csak azzal foglalkozhattunk, amit Pozsgay Kanadában aznap végzett.

Pengeéles helyzetekben a Híradó mindig nagyon igyekezett. Így volt ez a kérdéses esetben is, hiszen Berecz Anna egy kölcsönoperatőrrel érkezett a számára teljesen ismeretlen Fehér Házba, felvétel után egy ugyancsak ismeretlen TV-stúdióba kellett mennie, hogy „megvágja” és leadja az anyagot, ámde ilyen körülmények között is sikerült elérnie, hogy a Bush–Pozsgay találkozó anyaga másfél órával később már Budapesten legyen. Büszkéek voltunk rá (és magunkra), mert megint egyszer úrrá tudtunk lenni a szegénységünkön. Más TV-társaságok, talán mondani sem kell, óriási készültséggel vonultak volna fel Bush hivatalába. A Fehér Ház elől parabolaantennáról „lőtték” volna fel anyagaikat egy műholdra, és egy cseppet sem izgultak volna amiatt, hogy időben a rendeltetési helyén lesz-e a tudósítás vagy sem...

Ezek után erős meglepetést, hogy azt ne mondjam, zavart okozott a Híradóban Pozsgay vádja. Nem értettük, miért állít valótlan? Gyanítható volt, hogy félrevezették, hiszen Híradót Amerikában nem látott, csak itthon értesülhetett útjának rádiós, televíziós stb. megjelenítéséről.

Úgy döntöttem, nem hagyom szó nélkül az esetet. Fájt, hogy a legkülönbébb politikai pártok igaztalan vádjai után most egy nagyon befolyásos kormányférfiúval szemben kell megvédenünk magunkat.

Fölvettem a telefont, és tárcsáztam Pozsgay titkárságát. Egy számomra ismeretlen nevű úrral az alábbiakat közöltem:

Tegnap este Pozsgay Imre valótlanúságot állított a rádióban a Híradóról. Reputációnk védelmében helyreigazítást látok szükségesnek. Avégett azonban, hogy Pozsgay Imrét – akit nyilvánvalóan félretájékoztattak – kíméljük, megelégszem azzal, ha az államminiszter titkársága kiad egy pár soros közleményt, és ebben elmondja, hogy Pozsgay hamis információk birtokában nyilatkozott, elnézést kérnek, hibát követtek el. Ha, tettem hozzá kissé komoran, a titkárság erre nem hajlandó, akkor én kénytelen leszek este beülni a Híradóba, és tényekkel cáfolni Pozsgay állítását.

A vonal túlvégén azt mondták: hűha, azonnal intézkedünk.

Ezt az intézkedést én nem vártam meg, el kellett utaznom néhány órára. Délután öt tájban azonban, amikor visszaérkeztem a szerkesz-

tőségbe, helyettesem, Elek János elmondta, hogy maga Pozsgay Imre jelentkezett nála telefonon, megismerkedett a tényekkel, s azt mondta, nincs vita, ő tévedett és a tévedését hajlandó kamera előtt is elismeri. („Sakk-matt” – mondta Pozsgay.)

Más szóval egy szó sem igaz abból, hogy a Híradó „kényszerítette” volna Pozsgayt nyilvános bocsánatkérésre.

A Híradó voltaképp megelégedett volna egy titkársági mentegetőzéssel, de Elek János – csakis Pozsgay érdekében – azt indítványozta az államminiszternek, nyilatkozzék ő maga, hiszen ez egy kommunikénel sokkal hatásosabb és emberibb gesztus. Pozsgay azonnal „kapcsolt”, és magához kérette a kameránkat.

Este fél nyolckor megtörtént a bocsánatkérés, és Pozsgay azzal zárta nyilatkozatát, hogy immár „szent a béke” közöttünk.

Ezt helyesen mondta két okból is. Egyrészt, mert a háborúságot nem mi akartuk, másrészt, mert Pozsgaynak – az elnökválasztásról szóló népszavazás előtt – semmiképp sem használt volna a kipellengérezés.

• Mindazonáltal sokaknak feltűnt, hogy itt precedens történt. Az elmúlt évtizedekben ugyanis soha nem fordult, fordulhatott elő, hogy egy vezető politikus bocsánatot kérjen a sajtótól. Abban, hogy ez most megtörténhetett, szerepet játszott a pártállamiság lebomlása, a politika és a sajtó közötti viszony gyors demokratizálódása és ami ezzel együtt jár: bizonyos velünk született félelmek felszívódása. Az persze akár sajnálatosnak is mondható, hogy a precedenst nem a korábbi korszak nagyjai teremtették, akik kedvükre rugdoshatták a sajtót KB-üléseken és a nyilvánosság előtt is, hanem az a Pozsgay Imre, aki tudomásom szerint soha ilyesmivel nem foglalatzkodott.

Csakhogy időközben az államminiszter kissé ideges politikussá vált. Aggasztották és irritálták a pletykák, hogy köztársasági elnökjelöltségének támogatása végett lepaktált az MDF-fel; aggasztotta az SZDSZ erőteljes elnökválasztás-ellenes kampánya, amely végső soron őellene irányult; aggasztotta, hogy ellenfelei az államminiszteri funkcióban kifejtett tevékenységét, így külföldi utazásait is nem a köz javára tett szolgálatnak tekintik, hanem elnökjelölti ingyenpropagandának. Ilyen formán pszichológijailag is rá tudott hangolódni arra az álhírré, amelyet ma sem tudom, ki közölt vele a Híradó „rosszalkodásáról”. Készségesen elhitte, hogy Bushsal való találkozásának hírért a szerkesztők tudatosan hátratorolták, jelentéktelen tucathírek mögé iktatták be. Ami nem volt igaz.

• Számomra, sok mindenem túl, az akció szembeszökő amatörizmusa marad meg emléknek. Tudniillik egy köztársasági elnökjelölt egyszerűen nem engedheti meg magának, hogy ellenőrizetlen információkat adjon közre. Ellenkezőleg, ilyenkor egy egész apparátusnak kell a jelölt minden szavát végigmorzsolnia, hiszen egy politikai harcban az ellen-

felek legfőképp egymás ballépéseire, elszólásaira vadásznak. Minden megengedhető, csak a hebehurgyaság nem. Aztán, ha a gikszer mégis megtörtént – ld. például Reagan volt amerikai elnök kínos kiszólásait egy-egy sajtóértekezleten –, akkor ugyanennek az apparátusnak magának kell kezdeményeznie a helyreigazítást, lehetőleg úgy, hogy „ki-magyarazzák” a főnököt.

A Pozsgay kontra Híradó ügyben például el lehetett volna mondani, hogy az informátor, aki az Amerikából hazatérő államminisztert tájékoztatta, valamikor hét-nyolc perccel adáskezdet után kapcsolta be a Híradó 2. kiadását, és éppen akkor játszották be a Bush–Pozsgay találkozóról szóló tudósítást. Amiből az illető arra következtetett, hogy csak az adás közepén – tehát *hátról* jutott hely a hírnék. Holott ha a Híradó elejét is látta volna, hallja, amint a műsorvezető közli, hogy a tudósítás most futott be, még dolgoznak rajta a vágószobában, s amint kész lesz, azonnal bejártsszák. Addig is: nézzék meg Pozsgay Imre délelőtti (kanadai) programjáról készült filmet... A hamis információ tehát véletlen születte volt. Hiba történt, ám az államminiszter jóhiszeműségéhez nem fér kétség – mondtam volna én Pozsgay adjutánsai helyében.

Körülbelül így kellett volna eljárni – és nem bevárni a Híradó ultimátumát. Valószínűleg most már soha nem fogom megtudni, hogy az emlékezetes bocsánatkérést Pozsgay Imre hogyan dolgozta fel magában. De a történetek óta egyre többen és egyre gyakrabban említik, hogy nehezen; utóbb megesett az is, hogy valaki a fülembe súgta, Pálffy G. helyemre ültetésével a sérelmeit hosszasan emésztő, nem éppen megbocsátó természetű államminiszter „végső elégtételt” vett magának. Nem szeretnék hinni ilyen fokú kisszerűségben, noha Pozsgay Imre túlfeszített éntudata ad némi alapot a gyanakvásra. Nemcsak nekem. Szántó Péter emlékezetes dolgozatában, amely „Huszonhárom jó tanács államminisztereknek” címmel jelent meg az Élet és Irodalom január 19-i számában, ironikus formában tapogatta Pozsgay Imre magatartásának *mögöttesét*:

„A televízióra külön haragudnék. Micsoda dolog, hogy van már olyan nap is, amikor csak harmadik hír az, hogy én valahová mentem vagy valahonnet megjöttem. Ha kiderülne, hogy tévedek, mert például tegnap is első hír volt, akkor se kérnék bocsánatot. Dacosan azt mondanám a képernyőn, hogy: de akkor is! A főszerkesztőt pedig jól megjegyezném magamnak.”

Megjegyezte? Nem jegyezte? Megjegyezte. Mi másért mondta volna a Népszabadságnak arra a kérdésre, hogy „Egyesek szerint Aczél Endrének azért kellett mennie, mert önt nyilvános bocsánatkérésre kényszerítették a Híradóban?” „...a Híradó egyébként tisztességtelen eszközöket alkalmazott velem szemben, de ez most mellékes”.

Hol voltak itt a „tiszteletlen eszközök?” Szerintem túlfentúl is lojálisak voltunk Pozsgay iránt, mint ahogy általában a tisztelet vezette a szerkesztői eljárásainkat más vezetőikkel szemben is. Ezt a megjegyzést önkritikának (is) szánom.

19
napj
korát
együ
A Hé
meg
egy
amb
Nem
pszla
14
egy k
tom
podá
egés
ké, a
kolle
mos
kezd
ígért
ezt a
szer
mag
a ma
jéne
Íg
tétle
elnö
jogs
töbe
rend
érke
A sz
elme
hete
Kér
ugy
död
mor
M

Egy nehezen felejthető pillanat

1990. január 9-e, kedd. Nemeskürty István, a Magyar Televízió öt napja kinevezett elnöke 14 óra 45 percre vár a szobájába. Egy nappal korábban kelt megállapodásunk szerint most az fog történni, hogy együtt lemegyünk az első emeleti Nagyvetítőbe, ahol is ő a Híradó meg A Hét egybegyűlt munkatársai – körülbelül százhatvan ember – előtt megerősít mind a két tisztemben. Teszi ezt azért, mert Pálffy G. István „egynapos királysága” – azaz a január 4-én történtek óta – sokan bukott embernek hisznek engem. Ennek az ellenkezőjét csak én állítom. Nemeskürty eddig még nem szólalt meg, ám most elnöki tekintélyével oszlatja el a félreértéseket.

14 óra 46 perckor az elnöki előszobában vagyok. A titkárnő bólint, és egy kézmozdulattal jelzi, hogy bemehetek Nemeskürtyhez. Amint kinyitom az ajtót és a küszöbre teszem a lábam, már tudom, hogy megállapodásunk nem érvényes. Tudniillik nem az elnök fogad, hanem az egész Elnökség. Komor, rezzenéstelen arcok. Jobbára olyan embereké, akikről eddig úgy hittem, zavartalan barátságban vagy legalábbis kollegiális jó viszonyban élünk együtt. Ehhez képest még együttérző mosolyt sem kapok. Nemeskürty helytel kénál, majd felpattan és darálni kezd egy szöveget. Körülbelül így: ...nos, én szombaton valóban megígértem neked, hogy megerősítelek a Híradó és A Hét élén, de sajnos ezt az ígéretemet nem tudom megtartani, mert a Mai Napban megjelent szerencsétlen interjúddal olyan feszültséget okoztál az Elnökség és magad között, hogy most kénytelen vagyok veled közölni: az Elnökség a mai nappal egyhangúlag felmentett a Híradó és A Hét főszerkesztőjének tisztéből, és Pálffy G. Istvánt nevezte ki a helyedre.

Így Nemeskürty. Még elhangzik néhány mondat, amiről később feltétlenül szót kell ejtenem, de vitának – tudtomra adják – nincs helye. Az elnök – pontosabban az Elnökség elnöke, mert így rendelkezik a friss jogszabály – javasolja a körben ülőknek, hogy kövessék őt a Nagyvetítőbe, ahol a híradósokat megismerteti a fejleményekkel. Ez annak rendje és módja szerint meg is történik. Nemeskürty futólépésben érkezik a mikrofonhoz, az elnökségi tagok szétszóródnak a teremben. A szónok gyakorlatilag megismétli, amit két emelettel feljebb, előttem elmondott. Talán annyit tesz még hozzá, hogy a vezetőváltás „elkerülhetetlenül szükséges”. Vagy két percet beszél. Más közlendője nincs. Kérdésekre nem válaszol. A titkárnőnek kifelé haladtában mond ugyan valamit, de elutasítólag. Bevégeztetett. Pontosabban ekkor kezdődött el az a komédia, amelynek egyetlen címet tudnék adni: „Azért se mondjuk meg nektek, miért kellett Aczélnak távoznia.”

Mit mondjak, négy évvel ezelőtt nem így képzeltem a távozást.

A kezdet

1990 január–februárjában, közvetlenül az elmozdításom után leleplező dolgokat olvasok magamról. És hízelgőeket is, mert kiderül, hogy roppant fontos személyiség voltam, valósággal az istenek kegyeltje. Lássunk néhány gyöngyszemet.

Csengey Dénes, az MDF elnökségi tagja szerint én „egyebek között Berez János közreműködésével” kerültem a székembe.

Egy – bányay – nevű úr a Világban többről tud: engem, illetve az általam vezetett „lobbit” „darab ideig istápolta a Grósz–Berez tengely”.

Néhány kolléga és – talán kevésbé sikeres – pályatárs el sem tudja képzelni, hogy a „négy évtized” Magyarországon valaki a Politikai Bizottság tagjainak aktív beavatkozása nélkül funkcióba kerülhetett. Sőt, a sugalmazás szinte kizárólag arról szól, hogy országunk nagyjai kifejezetten szerkesztők futtatásával foglalatostkodtak. A kegyeltjeiket, a barátait, a talpnyalóikat ültették főszerkesztői székekbe.

Csakhogy ez egyáltalán nem igaz. Engem például Berez Jánoshoz soha semmilyen személyes viszony nem fűzött, emlékezetem szerint négyszemközti beszélgetéseink sem voltak. Ő az igazat szólva sokkal gögösebb volt annál, semmint hogy hivatali ügyekben a saját „szintje” alá ereszkedjék: így például a TV-ben csak az elnökkel, legföljebb ennek a politikai helyettesével tárgyalt, de az ilyesmit is inkább az általa vezetett agit-prop. osztály vezetőjére, adott esetben Lakatos Ernőre hagyta. Abban viszont egészen bizonyos vagyok, hogy a kinevezésemről szóló indítványt ismerte, mert abban az időben a magyar sajtó vezető posztjaira az ő akarata és ízlése ellenére valószínűleg nem kerülhetett ember. Így működött a rendszer, amelyet nem ő talált ki. Egyébként voltak esetek, amikor meg kellett hátrálnia, így például A Hét (1987-ben) designált főszerkesztője, Baló György esetében, kit ő feltétlenül pártfogolt, de akinél az övénél magasabb „szinten” Sugár Andrást látták alkalmasabbnak. (Ld. Berez ide vonatkozó közlését a Hajdú-Bihar megyei Naplóban.)

Ami pedig a Grósz–Berez „tengelyt” illeti, ez – bányay – agyszüleménye, amúgy pedig a politikai dilettantizmus terméke. Ha valaki nem volt „tendemben” – már csak a személyi ambíciók miatt sem – a magyar politikában, az Grósz és Berez: gondolom, az övék a „két dudás” minősített esete. Grósz Károlynak akkor, amikor engem a Híradó főszerkesztőjévé kineveztek, ráadásul semmi befolyása nem volt a sajtóra: a budapesti PB első titkáráként tevékenykedett. Balszerencsém, hogy akkor, amikor ő agit-prop. főnök, vagy még előbb, a Rádió és a TV függetlenített párttitkára volt, én az MTI-nél dolgoztam, tehát nem is ismert engem. Ilyenformán nekem mások „szevasz Karcsi!”-ja (elég sokaké, mellesleg) legfeljebb irigyelt intimitás maradt, ami talán nem is

volt nagy baj, mert így a kapcsolatunknak soha nem kellett a távolságtartó „hivatali” mederből kilépnie. (Akik belülről ismerik a szakmát, azoknak fölösleges elmondani, hogy nem éppen az élet öröme, amikor két újságíró úgy indul interjúra egy országos hatalmassággal; hogy az egyiknek „Karcsi” az alany /ez Mester Ákos/, a másiknak meg „Grósz elvtárs” /ez én vagyok/).

Grósz egyébként miniszterelnökként majd főtítkárként egyetlen főszerkesztőt sem neveztetett ki vagy távolított el, de gyanúm szerint nem is *istápol*t. Engem mindenestre se a szeretetével, se az utálatával nem ajándékozott meg – ma sem tudom, hogy mit gondolt rólam, hogy kedvelt-e, mint újságírót vagy sem...

A legjobb, ha a pártfogási legendák szövögetői belenyugszanak abba, hogy azzal a székkal, amelyben én ültem, az MSZMP és a magyar kormány vezetői nem foglalkoztak, ez rangjukon aluli lett volna. Amikor pedig – immáron a többpártrendszer de facto létezésekor, vagy a politikai versenyhelyzet kialakulásakor – ennek a széknak a fontossága óhatatlanul megnőtt, akkor már az új játékszabályok akadályozták a közvetlen intervenciót. Pedig ezt éppen az MSZMP KB tagjai fontolgatták, miután 1989 nyarán, egy KB-ülésen hevesen ostromozták a Rádiót és a Televíziót, mint az ellenzéki propaganda *kibérelt* színtereit! Tették ezt 24 órával azután, hogy az Ellenzéki Kerekasztal nevében – az emlékezetes háromoldalú tárgyalásokon – az SZDSZ bibliai átkokat szórt a TV-Híradóra, ahol az MSZMP-vezetők és az MSZMP-tag kormányférfiak a műsoridő 80-90 százalékát töltik ki közszerepléseikkel. Érdekes, ugye?

Lévén ez a könyv önéletírásomnak egy darabja, az érdeklődőknek azt is szívesen elmondom, hogy a Kádár-féle vezetés egyetlen tagjához sem fűződött személyes viszony; magával Kádárral, továbbá Gáspárral, Németh Károllyal, Lázárral, Havasival (a lista tetszés szerint bővíthető) soha egy szót nem beszéltem, és – fájdalom – annak az Aczél Györgynek sem mutatott be senki, akihez névrokonság köt. Pedig erre 1957 és 1988 között lett volna idő. Aczél Györggyel először 1989 nyarán, kórházi ágyánál beszéltem, amikor már jó egy éve nem volt hivatalban.

Ha nem igaz, hogy *futtattak*, akkor hogyan lettem a Híradó főszerkesztője – kérdezi most a tisztelt olvasó. Ezt *alakilag* el tudom mondani, tartalmilag kevésbé.

Minthogy az utóbbi az érdekesebb, azzal kezdem. Akkor, amikor a már vagy huszonnyolc éve kormányzó Matuz Józsefné nyugdíjazása napirendre került (1985), a magyar sajtó illetékes irányítói már jó ideje nem a régi, megbízható elvtársak köréből eszközöltek kinevezéseket. Az én olvasatomban úgy jártak el, hogy a lelkiismeretüket is megnyugtassák és a politikai célszerűségnek is megfeleljenek. Ennek folytán egyszerre kerestek tehetséges és megbízhatónak tűnő embereket. Én

szeretnék életem végéig abban a hitben élni, hogy azok, akik a TV-Híradó főnökének kiszemeltek, londoni tudósítói éveimben figyeltek fel rám. Tételezzük fel, hogy nekik (is) tetszett, amit csináltam – ha Csurka azt mondja, hogy még „az a rendszer” is tisztelte a tehetséget, miért ne? –, s tételezzük fel azt is, hogy alkalmasnak találtak a kissé megcsontosodott híradóműsorok megújítására. Ám hogy a dolog ne maradjon csupasz névtelenségben, minden szégyenkezés nélkül elmondom, hogy hajdani főnököm, Lakatos Ernő (korábban az MTI vezérigazgatója, a kérdéses időben az agit-prop. osztály vezetője) köztudomásúlag kedvelt engem és pártfogóim között tudtam dr. Bányász Rezsőt, a Tájékoztatási Hivatal elnökét, a korábbi londoni nagykövetet, akivel egy időben szolgáltunk a brit fővárosban, és akivel versengve népszerűsítettük a „thatcherizmust” idehaza – ki-ki a maga módján és eszközeivel.

Sem Lakatost, sem Bányászt nem szégyellem. Ugyanakkor tisztában vagyok azokkal a mellékzöngékkal, amelyek mondjuk egy Lakatos-káder minősítéséhez tapadnak ma. Ilyennek keresztelt el engem az MDF budapesti televíziós szervezetének egyik kiválósága...)

Olyan világban éltünk – és nemcsak 1945 óta –, ahol majdnem mindenki valakinek a *kádere* volt. Vagy ha ez nem sikerült neki, igyekezett, hogy azzá legyen. Ezt persze csak a színtiszta cinizmus mondatja velem, már csak azért is, hogy hű legyek önmagamhoz, és igazodjam az eddig mondottakhoz. (Berecz János tudniillik „cinikus alaknak” szokott becézni a hátam mögött.)

A dolog ugyanakkor nem ennyire vidám, ha a „valakinek a kádere” minősítés fogalmilag kétségbe vonja a megbélyegzett ember szellemi szuverenitását, az önálló ítéletalkotásra való képességét. Ha szócsóvő, papagájja alacsonyítja le.

Itt mondom el, hogy a *mi világunk* sokkal színesebb volt annál, semmint hogy egy valakit valamely vezető elvtárs káderének lehetett volna minősíteni, s ebből az alapállásból privilegizált jogokkal felruházni.

Egyrészt azért sokan senkinek nem voltak a káderei. Másrészt ha valaki ilyen elbánást élvezett, soha nem érezhette magát biztonságban. Például a hajdani Népszabadság vezetői között számos politikai bizottsági tagnak megvolt a *saját* embere. Ám ez a státusz csak addig nyújtott előjogokat, amíg a pártfogó-jótevő viszonylag korlátlan hatalmat élvezett. Itt a viszonylagosságon van a hangsúly, mert mihelyt korlátozás alá került a vezér – nem utolsósorban mások pártfogóinak a javára – a pártfogolt azonnal érezhette, hogy gondolatai a lap számára kevésbé értékesek, mint annak előtte voltak.

Alacsonyabb régiókba ereszkedve persze azt kell mondani, hogy igen-igen csekély volt azoknak az újságíróknak a száma, akik egysz-

tenciájukban országos vagy helyi hatalmasságokhoz kötődtek. Nem volt olyan rendkívüli módon nagy rang Szerkesztő Úrnak lenni... Hadd mondjak el erre egy közkezen forgó szovjet anekdotát. Eszerint az ottani rendszer (egyik) furcsasága az volt, hogy minden főnök a moszkvai egyetem nemzetközi szakára küldte csemetéjét, és legszívesebben reménybeli külföldi tudósítót látott benne, kizárólag azért, hogy *a gyerek* Nyugatra utazhasson. Holott tudta, hogy erre a jó pénzzel, kivételes elbánással bíró státusra csak szolgát nevel, mert az egész nómenklatúra, amelyhez maga is tartozott, végső soron közönséges kiszolgálónak tekinti, semmire sem tartja az újságírókat, és nagyon kegyetlen tud velük lenne, ha önállósodni kezdenek.

A *kádertörténethez* még csak annyit, hogy mivel kollégám és egykori helyettesem, Sándor István ugyanazt a pályát futotta be, mint én – azaz MTI-s munkatárs, majd külföldi tudósító volt több mint tíz éven át –, ő is besoroltatott a Lakatos-káderek közé (mármint a TV-ben). Nos, az ő káderségéből annyi igaz, hogy Lakatos, mint MTI-vezérigazgató, a Bonnban kiválóan szereplő Sándort sehogyan sem akarta átengedni a TV-hez, s amikor ez mégiscsak átigazolt a Hajdú-féle A Hétbe, éveken át szóba sem állt vele. Ez a tárgyi igazság. Ámde félek, eljön a nap, amikor majd Sándornak is igazolnia kell, hogy nem éppen szerelmi szálak fűzték Lakatos Ernőhöz.

Ami pedig az MTV-hez kerülésem alaki részét illeti, úgy esett, hogy 1985 nyarán, amikor utolsó tudósítói szabadságomat töltöttem itthon, egy értekezleten odajött hozzám Vajda György, a TV akkori elnökhelyettese, és óhaját nyilvánította, hogy leüljünk beszélgetni. Aznap együtt vacsoráztunk, s ő felkínálta nekem a Híradó főszerkesztői posztját. Én azonnal igen mondtam, amit másnap egy kávé mellett meg kellett ismételnem Kornidesz Mihály elnök előtt is. Megállapodtunk, hogy 1986. január 1-jén elfoglalom a főszerkesztői széket. Ezután néhány hónapot még Londonban töltöttem, majd hazatértem után annak rendje és módja szerint kineveztek a Híradóhoz.

Élet a Híradónál

Annak, aki Angliából érkezett, nehéz volt megbarátkoznia a magyar híradózás szabványaival, kivált, ha tudta róluk, hogy makacsul ellenállnak mindenfajta változtatási kísérletnek.

Tudtam, hogy sürgősen változtatnom kell egy egész sor dolgon. Korlátozott reformjaimhoz felhatalmazást és támogatást kaptam a TV vezetőitől, akik – vélem most – a politikai élet illetékeseihez hasonlóan felismerték a változtatás szükségességét, legalábbis ami az áru vonzóbb csomagolását illeti.

Ezt sem szabad lebecsülni. Bármilyen különösen hangzik is, megint csak a Kádár-korszak *viszonylagos* értékei mellett szól az a tény, hogy a változatlanságot és a folytonosságot eszményítő brezsnyevi légkörben módosítani lehetett egy olyan, nemzeti jelkép értékű, huszonéve érvényes szimbólumon, mint a TV-Híradó főcíme. Azon a bizonyos „befelé forduló kamerán”, amely sok ezer napon át ugyanazzal az operátorral (aki egyébként a valóságban nem volt operátor) jelent meg. Akiknek (még) hajlamuk van a tárgyilagosságra, azért ne bagatellizálják a régi főcím eltüntetését, mert Csehszlovákiában egy Husáknak kellett távoznia, Moszkvában egy Gorbacsovnak kellett hatalomra kerülnie ahhoz, hogy a Híradó (illetve az annak megfelelő Vremja) szimbólumai megváltozzanak. A legortodoxabb szemléletű agit-proposok, a csehek például – fogadok – a rendszerváltozás, de legalábbis a gyengülés ördögét vélhették látni abban, ha valamely tévés előállt volna a Híradó főcím áramvonalasításának ötletével. Ha azt mondta volna, hogy 1989-ben már korszerűtlen pirosuló arcú, zászlókat lengető felvonulókat meg boldog aratókat és munkaversenyben helytálló dolgozókat kolportálni a Híradó emblémájában. Nem. Ezek az arcok a forradalmi fordulatig ott villogtak a csehszlovák TV képernyőjén, folyamatosan bősztítve a népet. Igaz, ottani kollégám sem volt (azóta már leváltották) a változások harcos híve.

Egyszóval a főcím. Eltüntettük a kamerát, mögötte a csillagos TV-székházzal, jött az aranygömb, rajta a Híradó felirattal. És 1986 tavaszán megszabadultunk attól a bizonyos, ugyancsak évtizedek óta megszokott főcímmenétől is, amelynek hangjaira a kamera befordult, s amely a közönségnek úgy csenghetett már, mint az a bizonyos harci kürtszó a ménnek. Eléggé avantgárd módon jártunk el az új zenével, mivelhogy megírására nem egy dalárdaprogramokban illetékes komponistát kértünk fel, hanem az egyik legjobb magyar rockzenészt, Presser Gábort. S ha nevekről van szó, hadd emlékezzek arra is, hogy az aranygömböt – pontosabban az aranygömböt forgató animációs filmet – Kozma Péter készítette. Ő ma Kozmo néven az egyik legsikeresebb maszek reklámstúdiót működteti. Annak idején úgy gondoltuk, hogy kétévenként vál-

toztatunk majd emblémát és zenét: ezt a szándékunkat a főcímmel megvalósítottuk. A mai Híradó-embléma immár nem animációs film, hanem elektronikus trükk – egy pasztellszínekre árnyalt, több szeletből álló stilizált, ki-beforduló gömb – szellemében már a korszerűbb európai mintákat idézi.

Mint új főszerkesztőnek, nekem és gyakorlatilag velem együtt kezdő helyetteseimnek (Sándor Istvánnak, aki A Héttől jött át, valamint a régi híradós Elek Jánosnak, aki a Népszabadság külpolitikai rovatvezetőjének tisztét adta föl) nem annyira és nem elsősorban a Híradó-emblémával volt gondunk, hanem a műsor rettenetesen lassú tempójával, a sok beszéddel és a kevés képpel, az örökös kommentárokkal és az arcnélküli műsorvezetéssel. Végképp nem kedveltem azt, hogy a Híradók mindig a külpolitika, a nemzetközi élet híreivel kezdődnek – hacsak nem volt KB-ülés vagy valami más, az akkori protokoll által fontosnak ítélt esemény –, és az ország belső élete több-kevesebb tudatossággal háttérbe van szorítva.

Ez az utóbbi jelenség azonban – ha fonák módon is, de – visszatükrözte a magyar (tágabb értelemben: szocialista) valóság egy jellegzetes, magában a rendszerben gyökerező válságtünetét. Azt ugyanis, hogy a szó korszerű, európai értelmében nálunk *nem volt belpolitika*. Vagyis hogy annak csak a legkevésbé érdekes része: a végrehajtás játszódott le a szemünk előtt. A *politikacsinálás*, a döntéshozatal, a körülötte zajló viták olyan szűk körben, olyan kamarillaszerűen folytak le, hogy azokból a külvilág – mármint a magyar társadalom – szinte semmit sem érzékelt. Nem is érzékelhetett, mert kizárták belőle.

Manapság épp ezért van akkora sikere a történelemidézésnek. A magyar közvélemény például a tényleges események után harmincegynéhány évvel értesül arról, hogy miként *csináltak* honvédelmi minisztert Czinege Lajosból, hogy kik voltak a számba jöhető riválisai, ki pártfogolta vagy ellenezte őt. Vagy éppen azt, hogy az évek során hivatali beosztottjai, sőt felettesei hány beadvánnyal bombázták az „isteneket” Czinege leváltása végett.

A kamarilla-ügykezelés természetesen bohócot csinált jobb sorsra érdemes és jobb körülmények között nyilván másként viselkedő vezetőkből is. Alig fél évvel azelőtt például, hogy a Híradóhoz kerültem volna, az egyik miniszterelnök-helyettes közbenjárására még komoly fegyelmit osztottak ki egy olyan műsorvezetőnek, aki egy *magyar* szakfolyóiratból adatokat idézett a *magyar* adósságállományra nézvést – tudniillik illetékes helyen azt látták jónak, ha eltitkolják a magyar társadalom (s mint kitudódott még egy ifjabb korosztályhoz tartozó gazdasági KB-titkár elől is) az államadósság tényleges mértékét. Azt, amit bármelyik vezető nemzetközi pénzügyet behunyt szemmel, bármikor fölmondott...

Egyszóval az volt a politika, hogy minél kevesebbet kell a közvélemény – a Híradó esetében a néző – orrára kötni. Ezt az elvet olykor – bizalmasan – tetszetős formába öltöztették, mondván: minek szükségtelenül felizgatni a lakosságot?

És ez, hölgyeim és uraim egy roppant lényeges alkupozíció volt. Tudniillik a zavartalan magánélet, az akkor még valóban emelkedő fogyasztás belváraiba költöző magyar dolgozó nép *valóban* megszokta, hogy nem okoznak neki kellemetlenséget ott, ahol a maradék szuverenitását kiélheti: otthonában, fogyasztás (táplálkozás, nemi élet, családiház- és üdülőépítés, trabantozás) és TV-nézés közben.

Mindezt énelőttem már gyakorló szociológusok ékesszólóiban, precízebben is elmondták. Épp ezért a témánál csak annyiban szükséges elidőznöm, amennyiben ez a Híradót érintette. Márpedig a Híradó *érintve volt*, tudniillik én nem tudok olyan társadalmi igényről, még kevésbé nyomásról, amely a dolgok zavartalan rendjének, szelekciójának és hierarchizálódásának a megváltoztatását kényszerítette volna ki. A nézők elfogadták, hogy az a fontos, ami a világban történik, nem pedig az, ami itthon.

Meg kell mondanom, hogy én ennek az állapotnak jelentős mértékben haszonélvezője voltam. Nem a Híradónál, hanem annak előtte, londoni tudósítóként. Erről bővebben is beszélni akarok, mert lényeges összefüggéseket tárhat fel. Mit például?

Azt, hogy egy megzavarodott, demoralizálódott, sőt bizonyos fokig korrumpálódott politikai vezetés majdnem teljesen *szabadjára engedte* a külpolitikai újságírást, miközben alig lazított a bel- és gazdaságpolitikai hírlapírók, tudósítók, szakértők béklyóin. Lojális mértéktartást csak a Szovjetunió, a szovjet politika tabunak számító ügyeiben kellett mutatni, és pedig – végső soron – a magyar érdekek védelmében. Nehogy az oroszlan szükségtelenül irritáltassék.

Így eshetett meg, hogy jómagam 1981 és 1986 között Londonban baj és bántalmazás nélkül írhattam Nagy-Britannia bel- és külügyeiről úgy, hogy mindvégig a saját jobb meggyőződésekre hallgattam. Meg arra, amit végül is nekem épp az imént említett magyar érdekek diktáltak. Hogy tudniillik az a masszáz, amellyel a thatcheri gazdaságpolitika a hanyatló brit gazdaságot meggyötörte, előbb-utóbb alkalmas orvosság lehet a majdnem hasonló szerkezeti és – igen! – politikai gondokkal küszködő magyar gazdaság számára. (Politikai gondon itt a munkanélküliség majdnem tömeges, kényszerű perspektíváját értem, értettem.)

Két jellegzetes esetet említek. Mindkettő azért jellegzetes, mert a Magyar Távirati Iroda tudósítója, Aczél Endre homlokegyenest ellentétest gondolhatott és írhatott azzal, mint amit az általános *szocialista krédó* diktált.

Az első volt a falklandi háború. Itt, függetlenül a „brit sovén” igazán

gusztustalan megnyilatkozásaitól, azt *kell*t gondolnom, hogy a fasisztoid argentin szoldateszka valóban a maga korszakos bűneinek leleplezése végett bonyolódott egy területszerző kalandba, amint az a történelemben már számtalanszor megesett. Szívből utáltam azt a rezsimit, amely letaposni óhajtott néhány száz angol telepest országa – egyébként lehet, hogy indokolt – történelmi-területi igényeinek az érvényesítése végett. Így azután, miközben a Pravdatól a Rudé Právóig minden pártlap eljárta Salomé táncát, a brit kormány fejét követelve, én a magyar rádióban, a televízióban és természetesen munkaadóm, a Távirati Iroda hírszolgálatában nyugodtan *végigközvetíthettem* a háborút, akár csak egy sportriporter, akinek kötelessége, hogy elfogulatlan legyen.

Hiszem, hogy senki nem fedezett fel egy szemernyi rokonszenvet sem a mondandómban Galtieri tábornok iránt, de sportszerű voltam: kikértem magamnak az egyik angol lap gusztustalan vezércikkét is, amely 365 argentin tengerész halála fölött ült örömnepet.

A másik ügy, amely boldogítóan hagyta kibontakozni az én, ha úgy tetszik: különvéleményemet, a hosszúra nyúlt angliai bányászsztrájk volt. Ebben az 1984–85-ös nagy társadalmi konfliktusban újból úgy érezhettem, hogy elkóborolok a nyájtól, tudniillik itt *éleve* az úgynevezett proletárszolidaritás vonta a szocialista országok sajtóját Arthur Scargill és az ő bányászszakszervezete, nem pedig Thatcherné oldalára. Én viszont úgy gondoltam – hazafelé *is* pillantva –, hogy semmilyen ügyet nem szolgálok azzal, ha bármiféle szolidaritás nevében a bányabezárások és elbocsátások ellen csinállok hangulatot. Végül is akkor már látni lehetett, hogy a krónikusan veszteséges bányavállalatok felszámolása – a gazdasági racionalitás nevében – előbb-utóbb Magyarországon is napirendre kerül, ennek minden következményével együtt.

Noha a bányászok elleni föllépés távolabbi és nagyobb léptékű politikai célját – a szakszervezet(ek) szétverését tudniillik – erős kritikával kellett kezelnem, nem tagadom, hogy csodáltam Mrs. Thatcher állhatatosságát, sőt könyörtelenségét. Ez, vélhetően, visszatükröződött a tudósításaimban is.

Érdekes, hogy jó három évet kellett várnom arra, amíg a gazdaság áramvonalasítására készülő magyar miniszterelnöktől, történetesen Németh Miklóstól megkérdezhettem: megvan-e benne az a könyörtelenség, amely egy ilyen munka elvégzéséhez szükséges. Válasza az volt, hogy nem elég könyörtelennek lenni. Az se baj, ha okos az ember. Tényleg.

A lényeg az, hogy az akkori szocialista hiszekegytől felfogásban súlyosan eltérő műveimért nemhogy letolást kaptam volna, ellenkezőleg. Elismeréseket és nívódíjakat – mindenekelőtt a rádiótól és a televí-

ziótól. Közben pályatársaim kifogástalanul tárgyilagos elemzéseket írhattak bármely vezető tőkés ország belpolitikai erőviszonyairól; senki sem tartozott a reménybeli szocialista átalakulás perspektívájából megítélni ezeknek az országoknak a társadalmi-politikai mozgását. A gazdaság még ennél is kiválóbb lehetőségeket kínált, mert itt a számok hűvös objektivitása kínálta a mércét sikerhez és kudarchoz. Hovatovább Magyarországon a sorok között sem kellett olvasni ahhoz, hogy valaki szimpla következtetésekre jusson a szocialista országok fejlődésének zsákutcás voltáról.

Így eshetett meg, hogy a jó újságíró fogalma a közvéleményben azonossá vált a külpolitikai újságíró fogalmával. Miközben a belpolitikus kollégák gúzsba kötve próbáltak táncolni, vagy még ettől is elment a kedvük, a magyar háztartásokban kedvelt vendégekké váltak a rádió, a televízió és az írott sajtó külpolitikai kommentátorai.

Ennek a szindrómának a Híradó is haszonélvezőjévé vált – jóval énelőttem. Úgy gondolom, nemcsak a minap elhunyt Ipper Pál tehetsége, hanem a külpolitikai újságírás erőteljes liberalizálódása is közrejátszott abban, hogy a közönség valósággal igényelje Ipper esti nyilvános töprengéseit.

Ennek az örökségnek a súlya mind a mai napig nyom bennünket. Még a ránk köszöntött – szinté korlátlan – sajtószabadság viszonyai között is magabiztosabban boncol az a kéz, amely mondjuk a Francia Szocialista Párt frakcióit veszi elő, mint az, amely ugyanezt a műveletet végzi mondjuk az SZDSZ-en. Vagy akár az MSZP-n.

Akárhogyan is van, 1986 elején kollégáimmal úgy döntöttünk, hogy ha kell, művi úton is felértékeljük az országban zajló eseményeket. Tehát a Híradót – hacsak valami rendkívüli dolog nem történik – belpolitikával kezdjük. A politikának természetesen nem arra a nemére gondoltunk, amelyet egy betegesen protokoll- és tekintélytisztelő agitprop. vezetés szabályzatba foglalt (az első titkár, a miniszterelnök és az államfő honi és külföldi programjai, avatások, kitüntetések, elhalálozások, temetések stb.), hanem olyan, kritikai indíttatású, alapállású megnyilatkozásokra, riportokra, amelyek a *valóságos helyzet* tudatát erősítik a közvéleményben.

Ekkor ugyanis a válságtüneteket már alig lehetett leplezni. Azazhogy csak leplezni lehetett. Egészen természetes, hogy a figyelmünket azok felé a politikusok felé fordítottuk, akik több-kevesebb nyíltsággal beszéltek a válság politikai-gazdasági vonásairól – ilyen volt Grósz Károly a budapesti PB élén – illetve társadalmi-erkölcsi jellemzőiről – ilyen volt Pozsgay Imre a népfront főtitkári székében.

A Híradó „belpolitikázását” véghez lehetett vinni, de ma már súlyos kétségeim vannak afelől, hogy tartalmi értelemben mekkorát léptünk

előre. Egyáltalán: előreléptünk-e abban a mértékben, ahogyan ez szükséges volt?

Csitíthatnám magamat azzal, hogy a Híradót továbbra is éber szemek őrizték; hogy bölcsebb dolognak látszott nagyon óvatosan tágítani, puhítani a körénk vont korlátokat, de inkább elismerem: *teoretikus* értelemben bátrabb voltam, mint a kézzel fogható dolgok világában.

Nyilatkoztam például a Filmvilágnak arról, hogy a sajtó ne a hatalom szócsöve, hanem az ugyane hatalom fölött gyakorolt társadalmi ellenőrzés eszköze legyen. Azt hiszem a „nem annyira, mint inkább” szavakat használtam tompítólag, de ezért is kaptam dorgálást. Lakatos Ernő, az agit-prop. osztály vezetője, előragadván nyilatkozatom sűrűn aláhuzigált fotókópiáját, behívott magához és letolt, Berecz János, az akkori KB-titkár viszont, aki a dolgokat hajlamosabb volt „dialektikusan” szemlélni, csak helyreigazított. Azt mondta, igenis legyen a sajtó szócső, de ezzel egyidejűleg gyakoroljon társadalmi kontrollt is.

A közönség a külpolitikai hírek háttérbe szorítását, ha kissé kedvetlenül bár, de tudomásul vette. A kedvetlenség oka – a levelekből ítélhetően – maga a változás volt. Ezzel megint egyszer bebizonyosodott az, hogy a Híradó nem műsor, hanem életforma, amely nehezen viseli el a kéretlennek tűnő beavatkozást.

E fordulattal egy időben megszüntettem a bel- és külpolitikai kommentár intézményét, és nem kértük fel közreműködésre azokat a – jobbára külsős, tehát nem híradós, esetenként nem televíziós – kollégákat, akik műsorvezetőként vagy/és kommentátorként dolgoztak a Híradónál. Úgy láttam jónak, hogy az így felszabaduló időt információkkal és másfél perces riportokkal töltjük ki.

Ezt a változást a közönség már jól fogadta: úgy látszik, találkozott az ízlésünk abban, hogy a Híradónak peregnie kell, és – ami fontosabb – nem feltétlenül szükséges mindent megmagyarázni a magyar dolgozó népnek. Inkább hagyni kell, hogy ítéletalkotó képességét maga érvényesítse, illetve fejlessze.

Itt közbe kell szúrnom, hogy soha nem voltam a kommentárműfaj ellensége. De igen határozott véleményem volt arról, hogy egy híradóműsor csak alkalmanként, nagyon indokolt esetben adhat helyet kommentároknak; tudniillik nem oda való. Analitikus és kritikai kifejtés dolgában illetékesebbek a magazinműsorok – már ami a televíziót illeti – és alkalmasabb rá a jóval több idővel gazdálkodó rádió, meg természetesen a napisajtó.

Meg kell mondanom azt is, hogy a híradós kommentárok színvonalát nem tartottam európainak. Különösen bosszantott a többes szám első személy felszólító vagy tiltó használata („lássuk be, hogy...”, „ne gondoljunk arra, hogy...” meg ilyenek), ugyanis folyvást az járt az eszemben, hogy milyen jogon tart igényt a televízió – benne a Híradó, ebben

meg a kommentátor – *a nép hangjának* a szerepére, miért biztat szüntelenül *azonosulásra*? Hátha a nép másként gondolja...

Ritkítani kellett a stúdióképet is. A bevett európai szokásokhoz képest abszurdumnak tűnt, hogy kül- és belpolitikai kommentátor, két hírolvasó bemondó, sportszakember ül félkaréjban, majdnem mint egy dzsemborin. Azt gondoltam, hogy a műsorvezető és a közönség között intim kapcsolat szükségeltetik, és ehhez a nézőnek éreznie kell, hogy a műsornak egyetlen gazdája van. Az az ember, akivel estéről estére találkozik.

Az eszményi megoldás az lett volna, ha a nagy televíziókban honos gyakorlat szerint hosszú időn – akár több éven – át egyetlen műsorvezető „vezényli le” a híradókat, hírolvasó bemondó nélkül, egyszemélyes produkcióként. Ilyen fokú szakítást azonban nem lehetett elképzelni a hagyománnyal. Engedményeket kellett tennünk. Már csak azért is, mert – ellentétben a nyugati példákkal – minálunk elég sok fel- és beolvasnivaló maradt: kommunikék, amelyeket nem engedtek lerövidíteni, nekrológok, hosszabb, képpel nem illusztrálható hivatalos közlemények. Maradt tehát a hírolvasó bemondó (nagyobbrészt rádiós meghívottak) intézménye és maradt a sportos is, mert úgy döntöttünk, hogy a magyar közönséget nem lehet megfosztani a – valljuk meg, nem igazán politikai műsorba való – képes sportkrónikától.

Sokszereplős helyett háromszereplős maradt a Híradó, azt azonban sikerült keresztülvinni, hogy a műsorvezető valóban *vezesse* a műsort; hogy felvezesse az egymásra következő riportokat, s rövid, ám magvas gondolatokat adjon közre az elhangzottak vagy az elhangozni készülő tudósítások ürügyén.

Az első – tehát félnyolcas – kiadás műsorvezetői létszámának zsugorítása volt számomra a legfájóbb művelet, amelyet az általunk megfogalmazott új koncepció jegyében végre kellett hajtanom. Néhány ismert belpolitikai riporterről óhatatlanul le kellett mondanunk, és ugyanerre a sorsa jutottak az olyan szerkesztők is, akik gondolatgazdagságban vagy megjelenésben kevesebbet nyújtottak a megmaradóknál.

Azoknak, akik a televíziónál dolgoznak, a képernyő a minden. Tisztában voltam vele, hogy nem átmenetileg, hanem egy életre szerzek magamnak ellenségeket azzal, ha valakit megfosztok a félnyolcas megjelenés jogától, előjogától. Mégis így kellett tennem, mert ezt a minőségi szelekciót a Híradó egyszerűen nem takaríthatta meg magának. Így végül a híradós törzsállományból csak Moldoványi Ákos, Kaplár F. József és Bayer Ilona kapott lehetőséget műsorvezetésre az *egyeseben* – mások (Vajek Jutka, Tóth György, Gál Jolán) riporterként dolgoztak csak, megint mások a 2. és 3. kiadásban működtek tovább műsorvezetőként is.

A történethez tartozik, hogy mind a mai napig nem vagyok meggyőződve felőle: az egy- vagy a kétszemélyes műsorvezetés-e a jobb?

Tanúja voltam annak, hogy az angol BBC, bár hosszú időn át az esti 21 órás főműsort egy presenterrel készítette, 1985-ben visszatért a két műsorvezető rendszerre, mégpedig „fiú-lány” kombinációban. Riválisa, az ITN mindig két műsorvezetőt alkalmazott, de csak férfiakat. Az amerikaiak rendíthetetlenül hisznek az egyszemélyes felállásban.

Nekünk, miután elhatároztuk a heti váltást – szemben a korábbi gyakorlattal, amikor nap mint nap változott a műsorvezető személye – ugyancsak az egyszemélyes variáció tűnt rokonszenvesebbnek. De, mondom, ez bizonyosan nem az egyetlen lehetséges megoldás. A lényeg az, hogy műsorvezető(k) és közönség között valamilyen tartós kapcsolat alakuljon ki: ne zsákbamacska legyen, kit látnak fél nyolckor.

E kapcsolatban a stabilizáló tényezőket kell keresni – ezért sem érthető nagyon, hogy a Híradó új vezetése most 1990 márciusában miért tért vissza a Matuz Józsefné idejében szokásos napi műsorvezető-váltáshoz.

E könyv vallomás is – így nem hallgathatok arról, hogy a magyar híradózás alapvető, öröklött káderbaján, nevezetesen a funkciók összekeveredésén a legkisebb mértékben sem sikerült enyhítenem. Elfogadott és rendszeres dolog nálunk az, hogy valaki riporterként, szerkesztőként és műsorvezetőként egyaránt munkát végez, holott a miénknél fejlettebb híradózás ha valamit, akkor ezt a gyakorlatot *nem* ismeri. Valaki vagy ezt csinálja, vagy amaszt.

Elkeseredettebb perceimben azzal fenyegetőztem, hogy kiteszek a falra három cédulát, és felszólítom a kollégákat, hogy mindenki írja föl: riporterkedni, szerkeszteni avagy műsort vezetni akar. De csak egy dolgot tehet. Aztán lemondtam erről. Nálunk legföljebb félkedvvel szerkesztene az, aki csak a nevét, nem pedig az arcát látja viszont a képernyőn. Kis országban az ilyen motivációktól nem lehet eltekinteni.

Az mindenesetre életre szóló öröm forrása nekem, hogy a Híradót végül is sikerült *európai formájúvá* tenni, egy olyan szabványhoz igazítani (formailag legalábbis), amelyet a civilizált világ elfogad. Ebben igen nagy része van a kollektívának, kivált azoknak a szerkesztőknek, akiket valósággal táltossá tett első (és egyetlen) hivatali jelszavam: immár minden szabad, ami eddig tilos volt.

Lehet, hogy csak kicsi – és háztáji – örömök ezek, de talán érdemes fölidézni a múltnak olyan epizódjait is, hogy miként vezettük be a Híradó legvégén bemutatott „kis színesek” intézményét. Felismertük ugyanis, hogy a híradóműsorok java nem old, csak köt; abba a félórába a világ annyi nyomorúságát vagyunk kénytelenek sűríteni, hogy az élmény, amit a néző magával visz, végül is nélkülözi a dolgok természetes egyensúlyát. Azt más szóval, hogy a halál mellett mindig ott a születés, a tragédia mellett a komédia. Ha másként volna, az életet talán elviselni sem lehetne.

A könnyű, sokszor vicces, de mindenképp oldott hangvételű hazai és nemzetközi riportok hivatása tehát arra szól, hogy válságok, merényletek, robbantások stb. hírei után a nézőben enyhüljön a szorongás: lássa a világnak azt az arcát is, amelyik nem feltétlenül elszomorító.

Ez tetszett a közönségnek. Voltaképp egészen addig éltünk, élni tudtunk vele, amíg a többpártrendszeres, demokratizálódó Magyarországnak elburjánzó politikai hírei nemhogy a fél órát, akár az egy órát is kitöltötték volna. Kötelezően.

Kö
Mind
ant
ozt
Az
Ttká
ort,
Ko
örö
ok j
agal
Sz
Jan
lms
szov
lkés
em
Me
neg
rag
Fő
egy
ogy
Így
Áro
Jéz
De
tká
ült le
Er
mli
árac
M
om
sak
sula
erve
izót
ekke
Er

Titkársági határozat

Közzereplések, kitüntetések, halálozások, temetések, évfordulók. Mindezek megjelenítéséről az MSZMP KB Titkársága hozott részben naptárszerű, részben eseti határozatot. Amely, mint többször tudtomra hozták, megfellebbezhetetlen.

Az iratokban bárki utánanézhethet annak a tapasztalati ténynek, hogy a Titkárságot valójában csakis a Televízió Híradó „érdekelte”: ezt a műsort, saját céljai követésében, kiemelten kezelte.

Kollégáim és jómagam soha nem értettük, hogy erre a sok tiszteletkörös ostobaságra miért van szükség. Tudniillik – utólag sem mondhatok jobbat – szerettünk volna *felnőtt* műsort csinálni, olyant, amelyik legalább nem sérti a néző intelligenciáját.

Szerettünk volna néha vitatkozni azon, hogy miért annyira égbekiáltóan szükséges egy vezető elutazását és megérkezését szolgáló módon filmszalagra rögzíteni (tudniillik Magyarország már akkor sem volt a Szovjetunió); miért utasítanak eleve nyolc-tíz perces „összefoglaló” elkészítésére egy olyan beszédből, amelynek a tartalma előzetesen sem az MTV vezetői, sem az agit-prop. számára nem voltak ismertek.

Megesett, úgy néztek ránk, mint a hülyére, amikor bátorkodtunk megkérdezni, hogy „és mi lesz abban a beszédben?” Mi az, amiről a magyar népnek feltétlenül – az említett terjedelemben – tudnia kell?

Főnökeinknek a személy, a személyiség elegendő biztosíték volt. Fegyelmezett végrehajtóként elgondolkodni sem voltak hajlandók azon, hogy mivégre a felhajtás. Ez volt az élet rendje.

Így aztán ha sikerült megalkudunk abban, hogy mondjuk Németh Károly valahonnani beszédéből nem nyolc, hanem csak öt és fél perccel idézzük, már-már győztesnek éreztük magunkat.

De a győzelem érzése nem volt menetrendszerű. A legkevésbé a titkársági határozattal szentesített elhalálozásokat és temetéseket sikerült lesírni.

Erre van egy „klasszikus” példám, ahol is azért nem fogok nevet említeni, mert nem emlékszem rá. És nem is veszem magamnak a fáradságot, hogy felkutassam.

Meghalt egy nagyon idős ember. Az életrajzából megtudtam, hogy kommunista volt, a harmincas évek elején a Szovjetunióba került, ahol csakhamar lesittelték, és a szerencsétlen vagy húsz évet töltött a Gulagon, meg száműzetésben. Az ötvenes évek közepén tért haza, egy tervezőintézet osztályvezetője lett, csakhamar nyugdíjba vonult, és azóta nem hallott róla senki. Szenvedéseit kitüntetésekkel és jóvátételekkel méltányolták.

Ennek a jobb sorsa érdemes férfiúnak a halálhírét – nyilván az egész

ország megrökönyödésére – a Híradó külön nekrológban tartozott ismertetni, majd amikor eltemették, megismétlődött a procedúra. Stábot kellett küldenünk a gyászszertartásra, az elhantolásra, és a riporter megint egyszer méltathatta az elhunyt érdemeit.

Természetesen tiltakoztunk. Azt mondtuk a telefonba a TV illetékes vezetőjének, utóbb pedig az agit-prop. ilyen ügyekben illetékes munkatársának, hogy az ég szerelmére, magunkat röhögtetjük ki, ha egy teljesen ismeretlen embert nemzeti hősként temetünk el. Nem volt pardon. Csak jóval később súgták meg, miért nem. Az illetőnek úgy hozta a jószerecséje, hogy 1930-ban vagy 31-ben ugyanannak a szakszervezeti (ifjúmunkás?) csoportnak (sejtnek?) volt a tagja, mint Kádár János. És az Öreg emlékezett rá.

Csak az anekdota kedvéért mondom el, hogy Kádár – aki normális körülmények között méltatlannak érezte magához, hogy az általa soha nem nézett Híradóról nyilatkozzék – egy ízben csúnyán leszólta az őt egyébként hűségesen és kifogástalanul szolgáló régi Híradó-vezetést. Ez akkor esett meg, amikor Miskolcon csődöt mondott a távfűtés, és vagy húszezer lakásban fagyoskodni voltak kénytelenek az emberek. Országunk hajdani vezetője – nem tudni, kinek a sugására, mert ő valóban nem nézett tévét, habár volt egy Hruscsovtól kapott, kendővelterítővel gondosan letakart régi készüléke – egy budapesti nagygyűlésen a negatív hangulatkeltés tipikus esetének minősítette a miskolci tudósítást. Szerinte ugyanis arról kellett volna riportnak készülnie, hogy kétszázezer lakásban kifogástalanul működik a távfűtés!

E kirohanás óta némely magyar vezetők kifejezetten érzékenyek lettek a hidegre. 1987 januárjában, amikor Magyarországot soha nem látott hőtömeg borította el, és nemcsak a fűtés, hanem a közlekedés, az ételmisszer-ellátás és minden más közszolgálat is elakadt, Lázár György miniszterelnök vette kézbe a dolgokat. Abban az értelemben legalábbis, hogy kifogás tárgyává tette a Híradóban látható hőmennyiséget, és a *pánik* elkerülése végett az akkori közlekedési miniszter, Urbán Lajos útján még a hójelentésektől is eltiltotta az Útinformat! Urbán, ahogyan mondani szokás, se köpni, se nyelni nem tudott, de legalább megőrizte a humorérzékét, és így kettesben köszörülhettük a nyelvünket a miniszterelnökön.

Azoknak a napoknak a klasszikus sztorija volt egy Zala megyei riport, amelyben tudósítónk, Halassy Gábor megkérdezett egy nénikét: vajon látott-e már életében akkora hófalakat, mint azokban a januári napokban? (A beszélgetés bobbályaszerű környezetben zajlott.) A néni azt mondta, hogyne, hiszen az ő falujában a szél mindig magasra söpri a havat, nincs ebben semmi rendkívüli. Náluk olyan a széljárás.

Több se kellett az *illetékes helynek*, amely – úgy tetszett – politikai rosszpontként könyvelte el a havazás okozta bénultságot. Egy nap sem

telt el, és az orrunk alá dörgölték, hogy minek csinálunk mi pánikot, amikor a zalai néne is megmondta, hogy ilyesmi minden évben van. Puff neki!

Ámde ugyanennek az évnek a végétől sorozatban jöttek olyan dolgok, amelyek nem minden évben esnek meg, sőt! Az érvényes határozatok, tervek tarthatatlansága, végrehajthatatlansága fokozódó mértékben vált nyilvánvalóvá, de kimondott felismerés és cselekvés helyett elemi erejű politikai harc bontakozott ki a *válság* szó használata, valamint a *válsághelyzet* és a *válságtudat* állítólagos konfliktusa között.

Mivelhogy az agitáció és a propaganda irányítása igen nagy mértékben hajlott arra, hogy kövesse a kádári koncepciók, sőt hangulatok változásait, a televízió politikai műsorait úgy instruálták, hogy ha nem is tagadható már a válság léte, az efölötti elmélkedések nem üdvözlendők, helyette arra kell sorozatosan rámutatni, hogy az emberek tudatában nagyobbak jelenik meg ez a válság, mint amekkora valójában.

Én soha, semmilyen készséget nem láttam arra, hogy a Televíziót szigorúan kézben tartó titkárok és osztályok teret akartak volna engedni – akármilyen szerény mértékben is – a másfajta gondolatoknak és a másként gondolkodóknak, lettek légyen ezek akár az úgynevezett *bekebelezett ellenzék* (vö. Hazafias Népfrent) tagjai. Pont ellenkezőleg.

A helyzetet a minap kiválóan írta le Kepes András kollégám, aki – másokkal vitatkozva – kimondta, hogy míg egy kellemetlen író vagy ellenzékinek besorolt személyiség számára publikációs lehetőséget biztosítottak kis példányszámú irodalmi folyóiratokban vagy időszakos társadalmi-politikai kiadványokban, addig a rádióban legfeljebb futólag lehetett említeni a nevét. Ám a televízióknak még ez sem adatott meg: ott minden ilyen személyre teljes embargót róttak ki, olyannyira, hogy az arca még néma vágókép gyanánt, tömegben sem jelenhetett meg.

Az egészben – és ezt már én teszem hozzá – az volt a legbizarrabb, hogy soha, semmilyen tilalmi listát nem kaptunk: *tudnunk kellett*, ki a kívánatos és ki nem. A Híradót egyszer csúnyán letolták (házon belül) azért, mert a jelenlegi SZDSZ-ügyvivő Mécs Imre felesége egy ízben átsuhant a képernyőn, illetve azért, mert egy gyanútlan vidéki tudósító ugyanőtöle meghívást fogadott el valamilyen színházi(?) rendezvényre. Mint főszerkesztő ismertem néhány nevet budapesti ellenzéki körökből, Mécs Imréről azonban, megvallom, semmit sem tudtam, azt sem, mit tett, miért ellenség és így tovább.

Igaz és fedi a valóságot, hogy az ellenzék mindenhová előbb bejutott, mint a Televízióba. Ez azonban nem a Szabadság téren dolgozók bátorságán múlott, hanem alapvetően azon, hogy a magyar sajtóirányítás a milliós nézettségű politikai műsoroktól tudatosan a legutolsó percig távol tartotta az alternatív gondolatokat. Alapvetően, mondom, de nem

teljes egészében. Valószínű ugyanis, hogy egy nagyobb fokú személyes tekintély birtokában a Rádió vezetői koncepciózusabban, egyszerűsre mind türelmesebben nyúltak akut politikai kérdések kezeléséhez, mint a Televízióé. És ha nem így volna, van még egy harmadik érvem, ezúttal *nem* a televíziós szerkesztők védelmében. Ez arról szól, hogy képernyős státusuk védelmében és a hivatali szigor sokféle tapasztalatával a hátuk mögött a tévések mindig könnyebben tettek kompromisszumot a külső erőszakkal, mint mondjuk a rádiósok. Leváltásom körülményei és utóöngéi erőteljesen feldúsították ezt az élményemet.

Ami pedig ezután politikai irányításunk végnapjait illeti, tagadhatatlan, hogy a sajtónak az 1988. májusi pártértekezlet után nyomban meghirdetett, majd lassanként valóban érvényesülő szabadsága, ha rövid időre is, de majdnem eszményi viszonyokat teremtett a Híradóban és A Hétben folyó munkához. Abban a mértékben, ahogyan az agitprop. és annak a új osztályvezetője, Andics Jenő feladta ellenőrző funkcióit, a TV vezetése is szabadon vagy majdnem szabadon engedte érvényesülni a szerkesztőségek politikai judíciumát.

Az ellenzék szerepeltetésének '88 végétől nem volt intézményes akadálya. Az ország vezetői egészen másfajta hangot ütöttek meg a kamerák előtt. Másként kérdeztek a riporterek. A pártállam képviselőinek elsőbbsége, ha másért nem, formai okok miatt, változatlanul érvényesült, de a szerkesztők lassanként megszokták, hogy nincs tárgyilagos tájékoztatás a *hallgattassék meg a másik fél is* elvének tiszteletben tartása nélkül. Megjegyzem, ezt nem volt nagyon kellemetlen megszokni.

Ha kissé ironikusan hangzik is, amit most írok le, kénytelen vagyok megvallani, hogy számomra az igazi frontáttörés, mondhatnám rendszerváltás (a mi kis világunkban) akkor következett be, amikor a Híradótól ellenzéki szervezetek kiáltványai (dokumentumaik) hiánytalan beolvasását kezdték követelni, holott én mindig arról győzködtem a pártállamot, hogy kömmünikék nem hírműsorba valók, ott összefoglalni kell őket; vagy amikor a Híradó folyosóin kezdtek feltűnedezni ugyancsak ellenzéki politikusok, cenzúrázandó a róluk készült riportokat, holott engem szinte semmi sem sértett jobban, amikor – hajdanán – öltönyös urak eljöttek *átvenni* egy-egy Kádár-beszédet.

1989 nyaratól kétségkívül megbillent minden, korábban létező *egyen-súly*: Immár nemcsak arról volt szó, hogy a legügyesebb, egyszersmind legagresszívabb ellenzéki szervezetek, mint például a Fidesz, szónoklatok helyett „happeningeket” szerveznek sorozatban, s akkor a Híradó már nem hivatkozhat arra, hogy nincs esemény, következésképp nem megy ki. A fordulatot a de facto többpártrendszerben részt vevő erők szaporodása és (szereplési) esélyhez juttatásának nagyon hangosan megfogalmazott igénye hozta meg. A néző egy gyors átmenet után azt

tapasztalta, hogy a Híradó végletesen politizálódik: pártok és pártképviselők adják stafétabotként egymásnak a mikrofont, legtöbbször csak hanguk hallatását szándékolandó.

Ekkor már nem kellett titkársági határozat ahhoz, hogy tudjam/tudjuk a kötelességünket. Ezt a folyamatot – kivált az MSZMP felbomlása, az MSZP megszületése, tehát 1989 októbere után – már nem lehetett feltartóztatni. Gyakorlatilag a klasszikus hírérték szerinti szelekciónak sem maradt tér. Amit ma már – mosolyaim közepette – a nagyobb ellenzéki pártok is tapasztalnak, sőt kifogásolnak, hogy a párttá alakult *alagsori tarokkparti* is visítva követeli magának az esélyegyenlőséget és százezrek „utcára vitelével” fenyegetőzik – nos ezt a Magyar Televízió már 1989 nyarán-őszén jócskán megélte. És a mi szerkesztőink, nem lévén ismeretük arról, hogy melyik párt mit ér, vagy hogy megbízhatóan számszerűsíthető-e az erő, amit képvisel – kezdtek elbizonytalanodni. Általában jobbnak látták, ha engednek, végül is a Televízió más sarkaiban már erőteljesen folyt a választások utánra való felkészülés, a győztesnek remélt pártfogók kiválasztása.

Természetesen a bizonytalanság nemcsak a Híradó szerkesztőin uralkodott el. A múlt év júniusában, a Nagy Imre-temetés napja körül például felbukkant Budapesten Krassó György – utóbb a Magyar Október Párt vezére –, és azzal kezdett fenyegetőzni, hogy „kivisz még háromszázezer(!) embert” a Hősök terére, és lehetetlenné teszi a szertartást, mert nem hagyják őt is beszélni. A fenyegetéstől annyira beijedt a magyar Külügyminisztérium, hogy az Angliából jött ember megszelídítésére a mindenható amerikai nagykövetet, Mark Palmert kérte fel, meghatalmazva őt – a megkérdezésünk nélkül –, hogy ellenszolgáltatást is kínálhat Krassónak: szózatot a TV-híradóban! Palmer fogadta, majd valóban hozzánk utalta Krassót, akivel a TV-szereplés tárgyában szerfelett kínos vita támadt. Mi ugyanis a legkevésbé sem éreztük magunkra nézve kötelezőnek Palmer ajánlatát, még akkor sem, ha idővel tudomást szereztünk a *külügyi háttérről*. Nem volt kétséges előttünk közvetítői jóindulata, csakhogy átsütött az igyekezeten: senki sem tudja, hogy az orvosi esetnek tetsző Krassó mire képes vagy kész valójában... Ilyen volt akkor a világ.

Az adott körülmények között, ha úgy tetszik: hattyúdalomként, a Híradó kisebb-nagyobb plénumai előtt többrendbelileg – büntetéssel is fenyegetőzve – elmondtam, a tárgyilagos, elfogulatlan tájékoztatásnak nincs alternatívája. Mindenki, aki a maga szubjektív, ha akarom pártpolitikai, ha akarom egyéni érzelmeit beleviszi egy tudósításba, méghozzá úgy, hogy az a megjelenített politikai szervezetre nézve hátrányos vagy feltűnően előnyös, a szakma alapszabálya ellen vét, és a Híradónak kelti rossz hírét.

Ami egyébként menetrendszerűen bekövetkezett, ráadásul az

SZDSZ-szel, azzal a párttal, amely az Ellenzéki Kerekasztal képviselőjeként – még '89 nyarán – felháborítóan igaztalan vádakkal illette a Híradót, mint az MSZMP és az MSZMP-tag kormányférfiak propagátort.

Hankiss Elemér, az SZDSZ által felkért szakértő például MSZMP-propagandának minősítette azt a riportot, ahol Nyers Rezső fogadta a magyarországi egyházak vezetőit, és ahol ebből az alkalomból hosszasan nyilatkozott dr. Várszegi Asztrik püspök; ugyanebbe a kategóriába került Medgyessy Péter miniszterelnök-helyettes találkozója a JOINT nevű zsidó segélyszervezet elnöknőjével, ki ugyancsak hosszú interjút adott a Híradónak...

Mindez keveset változtat azon, hogy Gál Jolán, a Híradó szerkesztő-riportere az SZDSZ-kongresszus zárónapjáról prejudikáló minősítésekkel teli, szubjektív tudósítást készített, és ezzel a Híradó valóban az elfogultság vétkébe esett. Olyannyira, hogy jónak láttam, ha az SZDSZ tiltakozása és helyreigazítása után én magam is utasítom a műsorvezetőt, határolja el magát – helyettem és nevemben – a balul sikerült opustól. Ez megtörtént, és az SZDSZ-szel több konfliktusunk nem volt. Ez a párt, elvi okokból, ám velem és a Híradóval szembeni fenntartásait megismételve, nem volt részese a Nagy Vállalkozásnak, tudniillik a Híradó és A Hét „aczéltalanításának”.

Romániai közjáték

Hazudnék, ha azt mondanám, hogy halálosan komolyan vettem a körülöttem zajló dolgok belátható következményeit. Abban szinte teljesen bizonyos voltam, hogy a mandátumom nem éli túl az 1990. márciusi választásokat; hogy akármilyen koalíció győz is, nyomban bejelenti az igényét a Televízió sokmilliós nézettségű politikai műsoraira. Függetlenül attól, hogy képesek-e megfelelő szakembert találni a helyemre. Tudniillik nálunk – tisztelet a kivételnek – a politikai pártok a tévé *birtokba vételéhez* képest semmiféle kezelhető alternatívával nem tudtak vagy nem akartak előlépni, és ezzel sokkal inkább a jogfolytonosságra, semmint a változásra szavaztak. Gondolkodásuk kiindulópontja az volt, hogy ha eddig az MSZMP *birtokolta* a Televíziót, akkor magától kell értetődnie, hogy a politikai hatalom új urai ülnek majd ebbe a birtokosi szerepbe.

Erről később bővebben is véleményt nyilvánítok, most csak annyit, hogy a függetlenségre oly mohón vágó televíziós újságírók számára semmilyen igaz vagy jó ügy győzelme nem teszi rokonszenvéssé az egyik birtoklásból a másik birtoklásba való áttelepülést. Az ilyesmi ráadásul a birtokosoknak se fizetődik ki, hiszen ha végigvernek a választásokon elbukott ellenfeleiken, kiteszik magukat annak, hogy egy fordulat esetén – akkor ugyanis, amikor a vesztesekből megint győztesek lesznek – egy Ludas Matyi-s fordulattal szólva háromszor verik végig rajtuk ugyanazt.

A dolog másik fele szubjektív. Én mindig úgy gondolkoztam, hogyha bármely politikai párt helyében volnék, s szemben találnám magam egy tőlem idegen gondolkodású, ámde a közvélemény szemében népszerű, hiteles és elfogadott televíziós személyiséggel, akkor legalább kísérletet tennék arra, hogy az illetőt megnyerjem magamnak. A politika végül is áru, amelyet el kell adni, és az eladó szerepében az áru vásárlói szívesebben fedeznek fel egy olyan arcot, akihez bizalom fűzi őket.

De ezzel a fajta szemlélettel nem találkoztam, vagy ha igen, komolytalan formában. (Egy számomra ismeretlen ifjú külkereskedő és közöttem az alábbi beszélgetés zajlott le 1989. november elején, valahol külföldön. Ő: Te kellesz nekünk. Én: Mármint kinek? Ő: Hát az SZDSZ-nek. Én: Na ez érdekes. Mert nekem az SZDSZ-szel volt a legtöbb konfliktusom. Ő: Biztos azért, mert hülyeségeket csináltál. A beszélgetés itt megszakadt. Megsértődtem.) Tisztogatási tervekről viszont annál többet hallottam. Ezek amatőrök – zártam le magamban az ügyet.

Nem voltak azok.

Közel egy hónappal azutánig, hogy a Kuratórium meghallgatott, semmi sem történt. Legfeljebb a TV-ben annyi, hogy lemondott Wisinger, majd maga Bereczky Gyula, az elnök is, tarthatatlannak érezvén a

helyzetét. A múlt év decemberében – az elnök lemondását követő hetekben – a TV-ben mindenki azt csinált, amit akart. Vajda György, aki Bereczky helyébe lépett ideiglenesen, azzal a biztos tudattal kormányzott, hogy a napjai meg vannak számlálva.

Karácsony előtt megbukott Ceausescu. December 22-én a román TV a forradalmárok főhadiszállása lett, és szakadatlan, egyenes közvetítésben ontotta a nyilatkozatokat, állásfoglalásokat, híreket. Déli 12 órakor Vajda kezdeményezte, hogy vegyük át a román TV adását. Elvállaltam, hogy egy tolmács társaságában beülök az 1-es program bemondóstúdiójába és bekapcsolódunk a román közvetítésbe. Zakót, inget és nyakkendőt kértem otthonról, majd kisvártatva elkezdtek a Híradó történetének egyik legfáradtságosabb, egyszersmind legfelelősebb vállalkozását.

December 22-e és 27-e között – karácsony napját, 25-ét leszámítva – szinte minden időmet a Televízióban töltöttem és velem együtt ezt tette a Híradó sok tucatnyi munkatársa.

Néha roppant fáradt voltam – például 26-án, amikor reggel nyolckor kezdtem és hajnali egy után végeztem. És nemcsak fáradt, hanem döbönt és felindult is. Olykor beszélni is alig képes.

Ez különösen áll arra az esetre, amikor a kivégzést kellett közvetítenem élőben. Hasonlóan igen sok honfitársamhoz, hirtelen, minden fölkészítés és fölkészülés nélkül találtam magamat szemben a Ceausescu házaspár holttestével, s mögöttük a golyó szaggatta fallal. És mondanom kellett valamit, mert ez is a mesterséghez tartozik. Hiába látjuk ugyanazt – néző és én –, nekem *mesélnem* is kell a látványt, és a mesébe beleszólni azt a magyarázatot, amit szükségesnek látok.

Izgalmamban elkövettem egy tragikus nyelvbotlást: „áldozatoknak” neveztem a diktátorpárt. Körülbelül három tiltakozó telefon után azonnal elnézést kértem, mégpedig teljes meggyőződéssel. Mindazonáltal fel kellett hoznom a magam mentségére annyit, hogy az elmúlt napokban holttestek tömegeit mutattam-mutattuk meg a nézőknek, s ezek majdnem kivétel nélkül áldozatok voltak. Az izgalom miatt talán, amit a kivégzett elnök házaspár látványa okozott, őket is besoroltam ugyan ebbe a kategóriába.

Pokoli volt magyarázkodnom. Végül is a Híradóban elmondott – elég ritka – kommentárjaim egyharmadában, kivált az aradi vértanúk emléke körüli pizkoskodásaik miatt épp a Ceausescu-rezsimet ostromoltam az évek során.

De ez talán nem is érdekes most. Érdekesebb, hogy a bocsánatkérés nyomán megint jönni kezdtek a telefonok. Sokan azt mondták, kár volt mentetgetnem magam, mert például a II. világháborúban elesett SS-katonákat is a világégés áldozatainak nevezzük sommásan. Volt egy magát megnevezni nem kívánó egykori szerzetesrendi nővér is, aki úgy

vélte, helyes az áldozat kifejezés, mert a kivégzettek „az Úr színe előtt valamennyien áldozatok”.

Az évek során megtanultam a TV-nél, hogy bármit mond is az ember, annak eleve háromféle olvasata van – az én határozott és világos szándékamtól függetlenül.

Amikor például egy elég nagy visszhangot kiváltó jegyzetemben azt találtam mondani, hogy az inflációs spirál kártevése nyomán „majd megnézhetik magukat a nyugdíjasok”, hiszen az ő megtakarításaik olvadnak el a leghamarabb, száz és száz levélíró vélte úgy, hogy én a szegényeket fenyegetem.

De vissza a román forradalomhoz. Sokórás különkiadásaink – Elek, Sándor és jómagam közreműködésével – megrendítően szegényes körülmények között zajlottak, mert ugye karácsony volt. Az MTV-ben csak a szobácska nagyságú bemondóstúdió üzemelt (mármint az 1-es programon), légkondicionálás, smink stb. nélkül. A kitartó híradósoknak, az átszellemülten lelkes és felkészült tolmácsoknak (Vári Attila, Cselényi László, Nemlaha György), valamint az adást bonyolító műszakiaknak köszönhetően azonban a közönség ebből keveset észlelt. Hacsak nem a fésületlenséget, amelyre finom célzást tettem még az adások legelején, mondván, hogy minden élőben, forgatókönyv nélkül, azonnali hírbeolvasásokkal és reagálásokkal megy. Még azt sem tudtam akkor, amikor az üzem csúcsra járt, hogy mikor toppan be hirtelen Keleti György, a szabatosan és elegánsan fogalmazó honvéd ezredes, hogy a magyar és román hadsereg meseszerűen alakuló együttműködésének híreivel és sok exkluzív információval táplálja majd a közönséget.

Arról az apróságról talán beszélni sem érdemes, hogy ezeket a műsorokat – banalitás, de így van – maga az élet produkálta, tudniillik kinek lett, lehetett volna előzetes tudomása arról, hogy a román TV képernyőjén épp mi fog megjelenni...? Maguk a románok sem tudták. Őnáluk néha egészen anarchikus formákat öltött a valóság, következőképp ennek kellett visszajönnie a Magyar Televízió képernyőjén is. Ebből adódott, hogy miközben a romániai események nem látható részével foglalkozó telexeket és – kiváltképp – a magyar vonatkozású híreket olvastuk-értelmeztük, hatalmas frászban voltam, nehogy valami történelmi dologról maradjunk le, s legyünk kénytelenek később felvételről bejátszani azt.

Mivel forradalom zajlott, az éter tele volt tisztázatlansággal, titokzossággal, esetenként tudatosan keltett bizonytalansággal. Máig nincs például magyarázatom arra, hogy a román hírszolgáltatás miért nem közölte vagy tíz órán át a világgal, ki az az ember, aki Petre Roman néven a forradalmi Románia miniszterelnöke lett. Ennek a magyarázatnak az elmaradása a mi stúdióinkban kínos bakit szült. Elkövetéséért

a Világ című hetilap munkatársa azzal kedveskedett nekem, hogy ezért, valamint az „áldozatok” szóhasználatáért, továbbá „összeszedetlenségemért” „bármely európai TV elnöke fölmondott volna” nekem.

Noha *romániai* közreműködésemet a magyar sajtó és a közvélemény egészen másként ítélte meg, tagadhatatlan, hogy én egy régészt mutattam be Petre Romanként.

Vajon miért? Elment volna az eszem?

A dolog ennél egyszerűbb. Az a hír, hogy az új miniszterelnök eredeti foglalkozására nézve régész, elhangzott a Magyar Rádióban! Ez engem nem ütött különösebben szíven, ám nem sokkal a hír elhangzása után felhívott egy magyar régész, aki elmondta, nemcsak ismeri Petre Romant, barátja is az illető, sőt közös munkáik is vannak. Indítványozta, hogy bejön a stúdióba és mindent elmond, amit Petre Romanról tud.

Huszoneve dolgozom a hírszakmában, volt okom tamáskodni. Erre magyar régész partnerem a tanú. Hiszen egyetlen külső hírforrás sem erősítette meg kitarító nyomozásaink dacára sem, hogy Petre Roman az, akit mi őbenne látunk. De végül is fölülkerekedett a kétségeimen a szenzációcsinálás ösztöne: miért ne történhetne meg ezekben a zűrzavaros időkben az, kérdeztem, hogy a Magyar TV fedezi fel a világnak, milyen háttere van, milyen tudományos eredményekkel büszkélkedhet az új román kormányfő?

Nem bajlódom a részletekkel. Negyedóra alatt kibeszéltük a stúdióban Petre Roman régész minden vonzó emberi és szakmai tulajdonságát (őt *tényleg* ellenzékinek tartotta számon a szakmája!) – csak azért, hogy sok óra múltán kiderüljön: az *igazi* Petre Roman nem régész, hanem vízmérnök, hajdanán Ion Iliescu (ma a Nemzetmentő Front elnöke) beosztottja és munkatársa az előbbinek számúzetésül kijelölt vízesszakmában. Erről a hivatalos román hírügynökség tájékoztatta a világot.

A Roman-sztorit én „aki mer, az nyer” alapon tálaltam, és természetesen nem kaphatok érte az utókortól dicséretet. Kollégáim szelíden, de láthatóan igen jól szórakoztak a történeten, megcsipkedtek az „igazi Trebitsch” Rejtő Jenő-i sztorijával is, amin én önáluk kevésbé tudtam mulatni.

Csak Nemeskürty István, a TV 1990. január 4-én ki nevezett elnöke volt az, aki később többször fölidézendő beszélgetésünkön még a Roman-ügyben is nagyrebecsülését fejezté ki előttem, mondván: kockáztatni kell, mert enélkül nincs nyerés...

Azt hiszem, fésületlenség ide vagy oda, a bakik és mellészólások dacára a magyar TV-nézők (a határ túloldalán is) nagyon jól fogadták a mi közvetítéseinket. Hiszem, hogy ez kisebb részben szólt a Híradó teljesítményének – nagyobb részben magának az események, amely

felemelte, talán soha nem látott együttérzésre és segíteni akarásra ösztökélte a magyar népet.

De örökre – akármilyen patetikusan hangzik is, azt mondom: örökre – büszkévé tesz az a *tény*, hogy politikai műsornak ilyen sikere az MTV történetében nem volt.

A Magyar Közvélemény-kutató Intézetnek a december 24-ével záruló hétre vonatkozó tetszési csúcserőértékei példátlanok. Íme:

51. HÉT TETSZÉSI CSÚCS

Nézettség százalékban
– 1% körülbelül 80 000 ember –
és tetszéspontban

Sorrend	Nap	Csatorna	A műsor címe	Fő %	Tetszés
1.	V.	1	Híradó (közvetítés Romániából)	5	97
2.	P.	1	Közvetítés Romániából	13	96
3–4.	V.	1	Híradó (közvetítés Romániából)	9	95
	V.	1	Híradó (közvetítés Romániából)	6	95
5–6.	V.	1	Éjféλι mise Egerből	18	94
	P.	1	Híradó 3. (közv. Romániából)	5	94
7–15.	P.	1	Közvetítés Romániából	15	93
	Szo.	1	Híradó (közvetítés Romániából)	12	93
	Szo.	1	Híradó (közvetítés Romániából)	8	93
	P.	1	Híradó 3. (közv. Romániából)	8	93
	Szo.	1	Híradó (közv. Romániából)	7	93
	V.	1	Híradó (közv. Romániából)	6	93
	K.	1	A Magyar Máltai Szeretetszolgálat	6	93
	P.	1	Híradó 3. (közv. Romániából)	6	93
	Szo.	1	Az élővilág egysége 15/12.	4	93

Magyarázként elmondom, mit ér egy 97 vagy akár 93 pontos tetszés. Ez annyival több egy rendkívül sikeres Panoráma vagy A Hét tetszéspontjainál, mint amennyi elvlasztja ezeknek a műsoroknak a pontjait (optimális esetben 83-84 pont) egy művészfilm fogadtatásától

(70 pont alatt). Nincs emlékem arról, hogy a 100-as – tehát abszolút – tetszésszámot valaha bármelyik politikai műsor elérte volna: mi, bár ez az átlagszámból nem olvasható ki, elértük! Tudniillik a 97-es vagy 93-as szám csak átlagolja a tetszést, ebben „megbújik” például az értelmiség maradék nélküli (100-as) tetszése is.

Mégis azt mondom, kissé megsavanyodik ma a szám, ha a romániai karácsonyra visszagondolok, és ezt nem azért teszem, mert rosszul fogadom a kritikát, hanem azért, mert három-négy héttel az események után olyan emberek, akik politikai ellenfélül választottak engem – és itt elsősorban a Csurka István szerkesztette Magyar Fórum lapra, magára Csurkára és elvbarátaira gondolok –, alig minősíthető személyeskedésekkel dorongolták le egész munkámat, dicséretére annak a stílusnak, amely a magyar újságírásban meghonosodni látszik. Csurkának egyszerűen *dilettáns* lettem, a Magyar Fórum egyik szerzőjének már *őstulok*. Ámbátor inkább nekik kínos, mint nekem, hogy hízelgő jelzőikkel leváltásom *után* hozakodtak elő, beállva azoknak a sorába, akik utólag keresnek jogszabályt egy korábban meghozott ítélet jogszerűségéhez. Rövidesen kiderül, hányan vannak.

Most megpróbálom megfejteni egy talányt. A romániai karácsony elmúltával vajon mi fordulhatott meg azoknak az uraknak a fejében, akik a Híradó és A Hét fölötti hatalom átvételének, illetve átjátszásának gondolatával foglalatoskodtak? Vélhetően két dolog, ám közös nevezővel. Ez utóbbi egy alapfelismerés: *az idő sűrűget*. Az előbbi kettő pedig – az én olvasatomban legalábbis – ekképpen ragadható meg:

1. A Romániában történtek a Televízió kivételes hatalmát és befolyását bizonyítják kritikus időkben. „Akié a TV, azé a hatalom” – ezt történetesen én is mondtam.

2. Aczélnek túl jót tett a romániai közvetítéssorozat, még csak az hiányzik, hogy a népszerűségét ellenünk fordítsa.

Így tehát a kártyákat sebtiben leosztották. Én azzal a tudattal mentem szabadságra 1989. december 29-én, hogy – lásd a második pont első felét – nincs félnivalóm, most nem időszerű ellenem fellépni. Akár azt is mondhatom, hülye voltam.

Érkezés a hazába

Ennek a fejezetnek természetesen azzal kell kezdődnie, amit jóakaróim – mindenekelőtt Pálffy G. István – helyesnek láttak a magyar nép orrára kötni. Azt tudniillik, hogy én december 29-e és január 5-e között hol töltöttem egy hetet. Abu Dzabiban.

Ez kérem a *ráhangelés* művészete. Olyan, mint amikor egy népszerű zenekar a legnagyobb világlágerével kezdi a koncertjét, fölmelegítendő a hallgatóságot. Amint az első taktusok felhangzanak, a közönség *meg van véve*.

A közönséget a mi esetünkben nem értem, hanem ellenem vették meg, belegyalogolván a magánéletembe. Abu Dzabi távolságot sejtet és sok pénzt. Luxusüdülést, ami majd semlegesíti a kirúgásom fölött érzett sajnálatot.

Nyavalyoghatok, nyavalyoghattam volna azzal, kinek mi köze hozzá, hogy hol pihenem ki a romániai közvetítés fáradalmait, de inkább megelégszem azzal, hogy teljes érdektelenségemet nyilvánítom mások üdülésének helye, pénzköltésének módja stb. iránt. Különben sem ez az érdekes. Hanem az a már-már anekdotaszerű jelenet, amely a Budapest felé tartó TU-154-es fedélzetén zajlott le.

A pilóta közölte, hogy Magyarország felett vagyunk. Három percre rá megjelent egy stewardess, és határozott léptekkel – meg kifejezetten nekem szóló mosollyal – felém indult. Közölte, hogy sürgős üzenet van számomra. Mégpedig az, hogy mihelyt megérkeztünk Ferihegyre, azonnal hívjam fel a Híradót.

Itthon vagyok, mondtam, és némiképp még élveztem is, mennyire fontos ember vagyok. Nem megy nélkülem az üzlet. Bár gyanítottam, hogy valami rendkívüli dolog történt.

Ferihegyen még útlevél-ellenőrzés előtt odarontottam az első nyilvános telefonhoz. A vonal túloldalán a titkárnőm kissé kétségbeesett hangját hallottam, és egyetlen mondatot: „Kapcsolom magának Jánost.”

Elekkel egy pillanat alatt túlestünk az üdvözléseken, én annyit kérdeztem csak tőle, hogy mi a fene volt ennyire sürgős. Na figyelj, mondta ő, van egy elnököd és van Elnökség. Az elnök Nemeskürty, az Elnökség listáját pedig olvasom neked.

Olvasta, nem hallottam a nevemet. Hallottam viszont Pálfyét, a Népszava főszerkesztőjét. Ő volt az egyetlen importált elem a társaságban. Elek olvasott a gondolataimban. Volt még egy rövid, bővített mondata. Ekképpen: „Egyébként tegnap óta Pálffy a főnök a Híradóban. És Nemeskürty ül a szobájában, téged vár, hogy jelentkezz.”

Ez első hallásra kicsit sok volt. Némileg feldúltan kezeltem az útleveleimet, majd családomat és csomagjaimat hátrahagyva kicsörtetem az épületből.

Nehogy elveszek, egyszerre két autót is küldtek élém.

Úgy döntöttem, hogy hazamegyek, tisztálkodom, rendbe szedem magam, és jelentkezem Nemeskürtynél.

Szervusz, mondta a telefonba a „Tanár úr”, körülbelül olyan hangon, mintha egy rég nem látott tisztársa bukkant volna elő több évtizedes távollét után. Nem ragaszkodott a nyombani találkozáshoz, noha felkínáltam neki. Jó lesz az holnap is. És hol kívánnék vele találkozni – kérdezte –, bent a Tévében vagy olyan helyen, ami otthonosabb. Nekem mindegy, válaszoltam, lehet egy presszó is. Ekkor indítványozta Nemeskürty István az otthonához közel lévő Dunapark kávéházat. A beszélgetés időpontja másnap, szombat reggel 10 óra.

Egy csütörtöki nap

Erről a napról nincsenek közvetlen élményeim, pedig sorsfordító volt az életemben.

A naptár 1990. január 4-ét mutatott, én gyanútlanul úszkáltam vagy lábteniszeztem (még Abu Dzabiban), amikor Budapesten a kormány kinevezte a Televízió Elnökségét, s ennek élére Nemeskürtyt állította. Örök rejtély marad számomra és a szakma számára is, hogy a Rádiót miért hagyta meg a kormány egyszemélyi (elnöki) vezetés alatt, s miért döntött úgy, hogy a Televíziót viszont kollektív testületnek (Elnökségnek) kell vezetnie. Ez ugyanis kétségkívül büntetés volt Nemeskürtynek, aki saját bevallása szerint – kinevezése pillanatában – egyáltalán nem volt tisztában önnön korlátozottságával. Derűsebb perceiben ma is értésre adja: végső soron ez kötötte meg a kezét az én ügyemben is.

A szakmát azonban nem ez ütötte fejbe, hanem az Elnökség névsora. Gyengéden fogalmazok, ha azt mondom: nem volt szükség lángészre ahhoz, hogy az MTV falain túl, a sajtóban és a rádióban szinte valamennyi, bennfentesnek számító pályatárs kiderítse, itt nem annyira Elnökséget alakítottak, mint inkább halálos ítéleteket hirdettek ki.

Egy ideig rejtély volt, ki miért került be és ki miért maradt ki (vö. „halálos ítéletek”). Nem kevésbé az, hogy miért adta mindehhez a nevét a kormány és Németh Miklós miniszterelnök. Lehet, hogy ez utóbbinak fogalma sem volt arról, mit, kiknek a kinevezését írja alá? Lehet, hogy Pozsgay Imre és Németh egyik tanácsadója között üttetett pecsét az ügyre?

Nagyon is lehet. Két hét múlva ugyanis (január 17-én) Pozsgay megszólalt a Népszabadságban, és a következőket mondta:

„Kérdés: Mely pártok sürgették, vagy ahogyan Ön mondta, követelték Aczél Endre távozását?

Pozsgay: Azok, amelyek a felügyelőbizottságban részt vesznek (Magyar Szocialista Párt, MDF, Magyar Néppárt, Kereszténydemokrata Néppárt, Független Kisgazdapárt – AE).

Kérdés: Netán e pártok úgy érezték, hogy számukra nincs megadva az oly sokat emlegetett esélyegyenlőség a Híradóban?

Pozsgay: Bizonyára. Egyoldalú elfogultságot tételeztek fel vagy értek tetten magukkal szemben. Erről persze inkább a felügyelőbizottságot kellene megkérdezni.

Kérdés: A Híradón kívül más tévéműsorokban is érte hátrányos megkülönböztetés az említett pártokat?

Pozsgay: A művészeti műsorokon, A Héten át a Napzártaig ez sok mindenben tapasztalható volt. Minden más politikai párt az SZDSZ és a Fidesz túlsúlyára panaszkodott.

Kérdés: Azt hiszem, ezt az állítást nehéz bizonyítani.

Pozsgay: Úgy gondolom, hogy ehhez elsősorban nem konkrétumok kelleneek...”

Soha tanulságosabb vallomást! Ha nagyvonalúan eltekintünk attól, hogy valaki nem lát szükségesnek konkrétumokat idézni egy súlyos vád alátámasztására, más szóval bizonyítási eljárás nélkül hirdet ítéletet; ha ugyancsak elhanyagolhatónak tartom azt a körülményt, hogy Pozsgay pártja, az MSZP ott volt a kuratóriumban, s az MSZP (Nyers, Németh, Horn meg az MSZP-tag miniszterek okán) igazán nem gondolhatta komolyan, hogy háttérbe volt szorítva – nos, ha mindezzel nem foglalkozom, a lényeg attól még ott marad. Ez pedig a felsorolás. Pozsgay „egyoldalú elfogultságot” tapasztalt maga is – minthogy minden más, az SZDSZ-től, a Fidesztől és az MSZDP-től különböző politikai párt nevében szólott – a Híradóban, A Hétben, a művészeti műsorokban és a Napzártában.

Akkor pedig nézzük, ki parancsolt ezeknek a műsoroknak. A Híradónak és A Hétnek én. A művészeti műsoroknak lemondásáig Érdi, a Napzártának Baló. És amilyen a sors, a Pozsgay ízlése ellen való műsorgazdák hiánytalanul kimaradtak az Elnökségből!

Ezt vette észre mindenki.

Meg a „kakukktójást”, a Népszava akkor frissen kinevezett főszerkesztőjét, Pálffy G. Istvánt. Mit keres ő az Elnökségben? Ez a még újabb kinevezés – a kormányfő aláírásával – épp olyan abszurdumnak tűnt, mintha mondjuk a Népszabadság belpolitikai rovatvezetőjét kinevezik a Magyar Nemzet szerkesztőbizottságába.

Érdi esete alighanem egyszerűbb is, bonyolultabb is volt, mint Balóé és az enyém. Ő ugyanis a kérdéses napon már csak a Stúdió '90 főszerkesztője volt, és bizonyíték van rá, hogy helyet szántak neki az Elnökségben. Olyannyira, hogy a miniszterelnökségről bekérték a személyi dossziéját. Aztán ugyanott, ahová a dosszié beérkezett, egy ismeretlen kéz kihúzta a nevét a listáról, neki magának pedig azt mondták később magyarázatképpen, hogy keresték, keresték telefonon Amerikában (ő sem töltötte itthon az óév utolsó napjait), de nem találták. Hm. A telefonmizéria tagadhatatlanul sok mindent tönkretett Magyarországon, de arra talán még nem volt példa, hogy a tengerentúli vonalak szűkössége szerepeljen egy személyi döntés alibijeként.

Baló György, Érdi Sándor és Aczél Endre mellőzése egy dolgot világossá tett. Az illetők vagy nem maradnak meg a munkakörükben, vagy felügyelet alá helyezik őket. Ami ez utóbbi szempontot illeti, látnivaló volt, hogy azok, akik az elnökségi névsort összeállították, felosztották a tagok között a *területeket*. Imígyen: Chrudinák – külpolitika (és néhány más osztály), Czigány – zene, irodalom, művészet, Kóváry – közművelődés, Dömölky – drámai műsorok, Vitray – sport,

szórakoztatás, Gombár – belpolitika, Horváth Ádám – sorozatműsorok, Pálffy G. – Híradó, A Hét.

Eldöntetett, hogy önálló 2-es program (igazgató: Baló) nem lesz. Erről Nemeskürty azonnal tájékoztatta az érintettet.

Azon a csütörtöki napon az elnök úr mást is tett: Beérkezvén az MTV épületébe, karon ragadta Pálffy G. Istvánt, felvitte a Híradó szerkesztőségébe, és az egybegyűttekkel közölte – Rangos Kati ÉS-interjúját idézem –, hogy „Aczél Endre távollétében Pálffy G. István felelős a hírműsorokért”.

Ez határozottan meglepő intézkedés volt, ha csak nem eleve a jövőd főszerkesztőre óhajtotta bízni az elnök úr a Híradó pástorolását... Meglepő azért, mert A Híradó/Hétnél töltött négy évem alatt elég sokszor voltam térben távol a szerkesztőségtől, és ilyenkor – a dolgok rendje szerint – a helyetteseim (Elek János, Sándor István) helyettesítettek. Az éppen hivatalban lévő elnöknek meg sem fordult a fejében, hogy távollétem idejére komisszárt hozzon a Híradóhoz – végül is a főszerkesztő-helyettesi intézmény azért létezik, hogy legyen valaki, aki az esetleg távollévő – vagy hivatása gyakorlásában akadályozott – főnöknek a helyébe lépjen. Nemdebar?

Pálffy G. István néhány nappal később a Népszabadságban (január 9-én) haragvó nyilatkozatot tett ellenem, mondván: „Nem igaz Aczél Endrének az a kijelentése, hogy én rögtön intézkedtem volna a Híradóban. Az elnök személyesen kért meg rá, hogy nézzem meg azt a videobejátszást, amelyben Aczél Endre (ez a tévedés, gondolom nyomdahiba, ide Nemeskürty, az új elnök neve értendő – AE) az elnökségről nyilatkozik.”

Ezzel szemben én a Mai Napban (január 7.) semmiféle intézkedésről nem beszéltem, csupán annyit mondtam, hogy Pálffy helyettesített engem.

Továbbá: vagy Pálffy emlékezete rossz, vagy Nemeskürtyé. Az elnök úr ugyanis a Hajdú-Bihari Napló január 16-i számában önmaga tettét ekképpen idézte föl: „...lementem a szerkesztőségbe (mármint a Híradóba – AE), és azt mondtam, hogy amíg a főszerkesztő külföldről haza nem érkezik, az elnökség nevében Pálffy G. Istvánt bízom meg a Híradó elkészítésével.”

Nem akarok a szavakon lovagolni (vö. egy videobejátszás *megnézése* vagy a Híradó *elkészítése*) de az elnök úr azt is elmondta a debreceni lapnak, hogy az elnökségből „kellett és akartam egy olyan személyt kijelölni, aki *nekem* felel a televízió (nyilván a Híradó – AE) tartalmáért”.

A Híradó a rákövetkező 24–48 órában olyan volt, mint egy felbolydult méhkaptár. A kollégáim nem igazán értették, mit keres nálunk a Népszava főszerkesztője; amennyire naivak voltak szegények, nyilván azt

sem értették – legfeljebb gyanították az ominózus körülmények között –, hogy Pálffy a Kuratórium tuszkolta be a TV-Elnökségbe, előbbre tekintő szándékokkal.

Amennyire én hazaérkeztem után néhány óra alatt tájékozódni tudtam, rájöttem persze egyre-másra. Például arra, hogy Pálffy nem igazán tartotta a száját a szakszervezeti lap szerkesztőségében: ott bizalmas körben kifecsegte, hogy Nemeskürty és Pozsgay már meg is egyeztek az ő áthozatalában – a Híradóhoz.

És tudomásomra jutott az is, hogy a Kuratóriumban határozottan nagy tábora van Pálfynak. Bár az érintett, amikor azon a csütörtöki napon a Híradó szerkesztőségében rövid beszédet intézett jövődő beosztottjaihoz, erről a kicsiségről egy szó erejéig sem nyilatkozott meg, hivatalba lépése után két nappal, január 11-én a Népszabadságban már magabiztos és őszinte volt: „...ugyanis azoknak a pártoknak a döntő többsége, amelyek a TV-t felügyelő bizottság munkájában részt vesznek, bizalmat szavazott nekem, s ezzel a lehetőséggel vétek volna nem élnem” – mondta.

Utólag gratulálok Pálfynak, hogy kinevezését nem próbálta az én Mai Nap-beli interjúmmal indokolni (mint felmentő levelében az elnök úr tette), hanem a pártok kegyére hivatkozott. Ezenfelül elmondott még valamit, ami kódolt formában ugyan, de jelezte Pozsgay Imre közreműködését az ügyben. Azt találta ugyanis mondani, hogy ő addig lesz egyidejűleg a Népszava (távollévő) és a Híradó/Hét (jelen lévő) főszerkesztője, míg „ez ügyben nem módosítják a SZOT és a Minisztertanács megállapodását”.

Eszerint a SZOT és a magyar kormány, amely emlékezetem szerint az elmúlt hónapokban ritkán tudott bármiben is megegyezni, Pálffy G. István ügyében kétszer is tárgyalt egymással: egyszer, amikor megállapodást kötött, és egyszer, amikor ezt módosította. És mind a kétszer megegyeztek! Először abban, hogy Pálffy kikölcösznik a TV-nek, másodjára abban, hogy véglegesen átadják.

Úgy hírlik, hogy Pálffy (egyik) jótevője, Nagy Sándor SZOT-főtitkár kissé morózusan vette tudomásul védenca szándékát – ellentétben a Népszava újságírói kollektívájával –, ám végül is az újsütetű televíziós-nak nem lehetett könnyörögni, hogy maradjon a lapnál...

Ezzel az epizóddal némiképp elébe szaladtam az eseményeknek, hiszen a SZOT és a kormány egyezkedése csak január 9-e, az én leváltásom és Pálffy kinevezése után történhetett meg. Ennek előtte nevezetes dolgok történtek.

Beszélgetés a Dunapark kávéházban

E beszélgetésnek természetesen nem volt tanúja. Én nem vittem magnetofont, Nemeskürty nem hozta a titkárnőjét.

De az eseményt mégis minősíteni kell. Ha nem teszem, akkor elfogadom, hogy vétettem az elnök úr becsülekódexe ellen.

Őszerinte (vö. a Hajdú-Bihari Napló idézett interjújával) „ez egy kettőnk közötti magánbeszélgetés (volt), ez olyan, mint a levéltitok... az én becsületem szerint két ember közötti beszélgetést azért nem illik a nyilvánosság elé tární, mert nincsenek tanúk”.

Mindenekelőtt leszögezem, hogy ez *nem* magánbeszélgetés volt, hanem hivatali megbeszélés. A színhely ebből a szempontból mellékes, már csak azért is, mert közös megegyezéssel döntöttünk úgy, hogy azon a szombaton, január 6-án nem az ő hivatali szobájában találkozzunk, „ahol egy kávé sem lehet kapni, hiszen minden üres”, hanem egy kellemes helyen, a lakásához közeli kávéházban.

Mindketten tudtuk, hogy szigorúan hivatali ügyekről lesz szó, nem pedig az életpályánkról vagy a családukról. Pontosan úgy beszélünk egymással, ahogyan a Magyar Televízió bármelyik elnöke bármikor bármelyik beosztottjával, munkatársával. Még a feltételezés is nevetséges, hogy Kornidesz vagy Bereczky „titkos magánbeszélgetésnek” minősítette volna bármely, hivatali ügyekről folyó eszmecsseréjét Vitray-val vagy Chrudinákkal.

Más kérdés természetesen a diszkréció, kivált, ha kéri. Nem kívánom titkolni, hogy Nemeskürty István Pozsgay Imre szerepére nézve diszkréciót kért tőlem, amit én meg is ígértem neki, de 72 óra múltán kiderült, hogy Nemeskürty a nekem tett összes ígéretét megszegte, következésképp feloldozott engem az általam tett ígéret megtartása alól. *Annak* ugyanis csak akkor lett volna értelme, ha ő – ki tudja, milyen nyomásra – nem hagy engem cserben.

Minthogy életem egyik fordulópontja volt, pontosan fel tudom idézni a Dunapark kávéházbéli beszélgetést. Beleivódott az agyamba.

Az elnök úr azzal kezdte, hogy régi tisztelőm. Illendőségből nem idézem fel bókjait. A romániai forradalom közvetítését különösen nagyra tartotta, aminek örültem, mert neki kellett majd aláírnia a karácsonyi különmunka anyagi ellentételezését.

Ide tartozik a következő: január–februárban egy sor sanda megjegyzés hangzott el a sajtóban arra nézve, hogy AE és stábja 780 ezer forintot vett fel prémium gyanánt e munkáért. Jóakaróim azonban talán elfelejtették megírni, hogy a/ nem prémiumot vettünk fel, hanem honoráriumot, b/ a szóban forgó összeg vagy száz(!) ember között oszlott

meg, c/ én magam öt nap, illetve tíz-egynéhány óra élőközvetítésért 33 ezer valahány száz forintot kaptam „tisztán” egy olyan intézményben, amelynek a sztárjai egy óra élőműsort sem igen vállalnak el ennyiért.

Az elnök úr csakhamar rátért azonban a lényegre. Anélkül, hogy bármiféle személylél, testülettel összefüggésbe hozta volna ajánlatát, új munkakörökre tett nekem javaslatot.

Arra például, hogy mondjak le a Híradóról – Pálfy javára, hm, hm... – és tartsam meg A Hetet.

Mondtam, szó nem lehet róla. Nem látom okát, miért kellene feladnom önkéntesen a Híradót. Olyannyira nem, hogy ha „erőszakkal” megfosztanának a beosztásomtól, élve munkavállalói jogommal, bizonyítási eljárást fogok kérni. Erre el vagyok szánva. Kimondtam kereken: semmi olyan „megoldást” nem fogadok el, ami a lefokozással egyenértékű.

No akkor, mondotta Nemeskürty tanár úr, akit a filmes szakmában nemcsak Kadétnak, így is becéznek, mást javaslok. A Magyar Televízióknak nincs Nyugaton tudósítója. Menj el tudósítónak. Én már megjártam az ehhez szükséges fórumokat, és nincs a dolognak akadály. Meglesz hozzá a pénz. Ha akarsz, Amerikába mész, ha akarsz, Nyugat-Európába.

Erről sem kívántam hallani. Elmondtam Nemeskürtynek, hogy összesen kilenc és fél évet töltöttem külföldön, nagyon jól érzem magam itthon, de ha történetesen másképp éreznék, a feleségem akkor sem óhajtana kiköltözni. Amikor hazajöttünk Londonból, megfogadta, hogy a maga részéről befejezte a tartós kiküldetéseket. Többé sehova sem megy, a gyerek itt fog iskolába járni, jó nekünk Magyarország is.

Az elnök úr tehát nem jutott velem semmire. Viszont, mert a Dunapark kávéház nem annyira otthonosnak, mint inkább szellősnek bizonyult, fölvette a kabátját. Valóban hideg volt. Különösképp ahhoz képest, amilyen *kanyar* következett be kettőnk diskurzusában.

Nemeskürty István, valamilyen különös, szíretetre méltó módon, sóhajtott eg yet, és ezt mondta:

Ha nem, hát nem. Én megpróbáltam. Maradsz, ahol vagy. Nem foglak leváltani sem a Híradóból, sem A Hétből.

Úgy tett, pontosabban nem úgy tett: látni lehetett, hogy megszabadult egy tehertől, és ez jólesik neki.

Nem mondta, ki bírta meg a puhításommal. De kimondta a lényegét. Ez így hangzott: nem vagyok senkinek a bábja. Megmutatom, hogy nem vagyok eszköz senkinek a kezében.

Nemeskürtyt e pillanatban kifejezetten szerettem. Derék, jellemes embert láttam benne, aki kelletlenül bár, de teljesített egy megbízatást, ámde ennek hiábavalóságát felismerve a lelkiismeretéhez tért meg.

Ezek után kártyát terítettünk. Mi legyen Pálfy G. Istvánnal? Nemes-

kürtü nem számolt azzal a variációval, hogy ejtőernyősünk a Népszavánál marad. Ellenkezőleg, azt kérte tőlem, pontosabban: *nagyon* kérte, hogy segítsék neki valamilyen ötlettel. Közművelődés, mondtam én. Vagy talán irodalom. Talán nemzetiségi szerkesztőséget alapítunk neki. Nemeskürtü habozott, majd ezt a terhet is lerázta magáról. Mái is előttem van, ahogyan a székén hátradőlve, magát kissé mórivalva, amúgy is magas hangját még inkább felcsavarva ezt mondta:

„Mondjuk csinálunk neki egy műsort. Olyat, hogy Szeretlek, szép hazám, Magyarország! Az ilyesmi úgyis fekszik neki.”

A beszélgetésnek ekkor már kifejezetten jó hangulata volt. Csak futólag került szóba, hogy Pálffy G. István, mint a kormány által kinevezett Elnökség tagja, *nem* fogja felügyelni a Híradót és A Hetet.

Sőt – figyelem! – Nemeskürtü tanár úr minden különösebb unszolás nélkül tett előttem egy vallomást. Arról tudniillik, hogy „gikszert” követett el (ezt a szót használta), amikor Pálffy azon a bizonyos csütörtökön felvitte a Híradóba, és rábízta – távollétemben – a műsor irányítását. Megvallotta – és bizonyosan igazat mondott –, hogy néhány óras elnökként fogalma sem volt róla, hány helyettesem van, s ha vannak, kik azok. Eleknek még a keresztnévét sem tudta.

Minden dolgunk rendeződve, Nemeskürtü István úgy látta jónak, ha végül is közli, mi a voltaképpeni oka annak, hogy megpróbált engem tisztségeim önkéntes feladására rábírní. Előbb azonban megkért, tartsam meg magamnak, amit mondani fog. Közlése abban állott, hogy Pozsgay Imre államminiszter kérte meg őt: váltson le engem, és állítsa a helyemre Pálffy G. Istvánt, aki (Pozsgay) „teljes bizalmát élvezzi”.

„Pozsgaynak egyébként egyetlen más személyi óhaja sem volt” – fűzte hozzá Nemeskürtü.

Ez, megvallom, szíven ütött. Az amerikai út megjelenítésével kapcsolatos miniháborúságot leszámítva Pozsgay Imréhez jó viszony fűzött. Alig néhány héttel a személyemet érintő botrány előtt – egy decemberi vasárnapon, amikor épp A Hét felelős szerkesztője és műsorvezetője voltam – egy órácskát cseverésztünk telefonon, és ő – épp egy párizsi TV-vitára indulóban – kifejezetten jó néven vette, hogy elmeséltem neki: Kissingertől Mitterrand-ig ki mit nyilatkozik és vél a német egység távlatairól.

Az eset *politikai* naivitásomat dicséri.

Visszatérve azonban a Dunapark kávéházhoz, a tanár úrral folytatott beszélgetésből talán csak egyetlen mozzanat érdemel még említést. Ezúttal nem ő beszélt, hanem én. A belőle áradó jóindulat és már-már túláradó kedvesség után úgy éreztem, együttműködő partnerek vagyunk, és ez a hatvanöt éves, okos férfi talán nem veszi rossz néven, ha tanácsolok neki valamit.

Azt tanácsoltam, hogy azzal az életművel, amit maga mögött tud, azzal a szellemi tekintéllyel, amelyet a magyar értelmiség, sőt a tágabb olvasóközönség körében élvez, semmi szín alatt ne társuljon, ne adja nevét olyan nemtelen vállalkozásokhoz, mint amely engem szemelt ki áldozatul, s amelyenből – a TV belső állapotait ismerve – még jó néhányra számíthat a jövőben.

Ő a tanácsot megköszönte. Sőt megismételte azt, hogy nem báb, nem eszköz. Majd megmutatja. Egyébként is Cseres Tibor, az Írószövetség elnöke, a Kuratórium frissen kooptált tagja *találta ki* őt elnöknek – ezt gyanítja legalábbis –, tehát nem tartozik hálával vagy elszámolással senkinek. A felkérést természetesen Németh Miklós miniszterelnöktől kapta.

Ezzel a beszélgetés véget is ért. Megállapodtunk, hogy hétfőn, január 8-án találkozunk.

Interjú a Mai Napnak

Ez az opus ugyanannak a napnak az eseménye, mint amikor első és utolsó négyszemközti találkozásom zajlott Nemeskürtyvel.

Előbb azonban másról. Arról, hogy mennyire komolyan vettem az elnök úr ígését, milyen biztosnak éreztem magam alatt a széket. (Akkor.)

A dologhoz tanú kell. Rangos Katalin, A Hét szerkesztőségvezetője, okos, kiváló munkatársam, akinek Nagy Imre lánya épp olyan bizalommal ült a mikrofonja elé, mint Horváth István belügyminiszter, az Élet és Irodalomban (január 19.) így emlékezett vissza aznap délutáni viselkedésemre:

„...ő pedig (ez én vagyok – AE) csak egy pillanatra nézett be és repült végig a Híradón. E kifejezés nemcsak azt jelenti, hogy villámlátogatást tett, hanem azt is, hogy olyan módon volt boldog és felszabadult, úgy röpült, ami számomra száz százalékgig kizárta azt, hogy ott félreértés lett volna...”

Mármint arra nézve, amit Nemeskürty mondott.

Megint Katit idézem:

„Ez teljesen magabiztossá tett bennünket is. Másrészt (viszont) ha minden nagyon simán megy, az embernek van egy kis rossz érzése; ha még harcolni sem kellett, akkor mitől voltunk mi annyira megijedve? Valami kis bizonytalanságot éreztem magamban, de nem akarok most, utólag okosnak látszani.”

Mondottam volt, hogy Rangos Kati okos lány. Az a „kis bizonytalanság” bennem is megtelepedhetett volna. Én azonban sorban tárcsáztam a barátaimat, a kollégáimat, az ismerősöket, az érintetteket, mindazokat, akik tudtak a szombati kávéházi beszélgetésről, és meglehetősen diadalmas hangon tudattam velük, hogy maradok a helyemen, dacára a Kuratóriumnak, dacára Pálffy elnökségi tagságának stb.

Pozsgayról nem beszéltem senkinek, bár nagyon-nagyon kívántam, hogy ezt a cukormázat feltegyem még a torta tetejére. Hiszen tudják: „Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek.”

Délután öt felé hívott a Mai Nap. Pontosabban régi barátom, a sportújságíróból lett közíró, Nagy N. Péter alias Charlie, aki megtisztelt már azzal is, hogy kijött elém – pénteken – a Ferihegyi repülőtérre. (A lap dicséretére legyen mondva, hogy csak Charlie futott ennyire a sztori után, mások nem jelentkeztek.) Akkor nem mondtam neki semmit, kértem, hívjon másnap, amikor vélhetően már sokkal többet fogok tudni. Hívott.

A telefoninterjú szövegét nem iktatom a könyvbe. Csak azokat a részeket idézem szó szerint, amelyeknek a továbbiakban folytatása volt.

Nagy N. Péterről annyit, hogy megbízhatóan, hűen adta vissza a szavaimat. Így mindenekelőtt azt, hogy megítélésem szerint az új Elnökség névsora titok, kítől ered, de „a területet felügyelő államminiszter elképzeléseitől nem idegen”.

A titok később megoldódott. A névsor a Kuratóriumtól eredt, a kinevezést azonban a kormány eszközölte. Az eskütétel Pozsgay Imre előtt zajlott.

Ami pedig magát az államminisztert illeti. Az idézett fél mondatot azért szőttem a mondanivalómba, mert birtokában voltam Nemeskürty információjának. Arról még nem tudhattam, hogy Pozsgay később elismeri, ő „közvetítette” politikai pártok „egész sorának” abbéli „követelését”, hogy én mondjak le; és nem tudhattam arról sem, hogy ugyanő, megint csak jóval később, Balót és Érdit SZDSZ-es elfogultsággal vádolja meg közvetve.

De kétségtelen, hogy az Elnökség tagjainak egy része oly módon *vette magára* az én kijelentésemet, mint ami őket Pozsgay *futtatottjai*-ként aposztrofálta vagy inszinuálta – ahogy tetszik.

Számomra azonban – miként a szakmánknak is, hiszen Nagy N. Péter rögtön afelől tudakozódott, hogy a tévé „politikailag legaktívabb frontja”, a Híradó, A Hét és a 2-es műsor miért *nem kapott* képviselőt az Elnökségben, amikor mindenki más kapott – világos volt, hogy a listában a kimaradottak neve a legárulkodóbb (vö. Baló, Érdi, jómagam).

Ha úgy tetszik, az elnökségi névsort a magam ügye felől értelmeztem.

De ennek azért oly nagy jelentősége mégsem volt. Nem ezt játszották ki ellenem. Hanem a következőket:

„A Híradót és A Hetet csak az felügyelheti, akit ezzel megbíztak. Ez pedig én vagyok. E két műsor felügyelete mindig is elnöki hatáskörbe tartozott. Ezt továbbra is elfogadom, más felügyeletet azonban nem.”

A nyomtatott szöveg kissé hibás. Tudniillik a „felügyelet” szó kétszer ismétlődik. Valójában én azt mondtam, hogy a Híradóért és a Hétért csak én lehetek felelős, mint főszerkesztő – a felügyelet más kérdés.

Vajon mit gondol a tisztelt olvasó, miért mondtam a Mai Napnak azt, hogy az elnöki felügyeletet elfogadom, mást azonban nem?

Két oknál fogva. Az egyik rutinszerű. A Híradó igenis az egymást követő TV-elnökök közvetlen hatáskörébe tartozott. Azóta legalábbis, hogy a Politikai Adások Főszerkesztősége megszűnt. Így én csak egy szimpla tényről rögzítettem. A másik – perdöntő – ok az, hogy Nemeskürtyvel megállapodtam: Pálfy G. nem felügyel bennünket.

Szó esett még az interjúban arról, hogy kár volt sietni az elnök és az Elnökség kinevezésével, mert három hónapon belül választások lesznek, ezek folyamányaként koalíciós alkuk. „Némi hiábavalóságot látok abban, hogy most megpróbáltak elébe menni a változásoknak” – mond-

tam én, természetesen megint csak Pálffyra és pártfogójára utalva, amint azt Nemeskürty megmondta nekem.

Az elnök úr hétfőn, amikor több ízben beszéltünk, *megdicsérte* interjúmat. Baló György előtt már nem csupán megdicsérte, egy magasztaló jelzőt is használt. Egy zokszava nem volt, külön megköszönte a személyének szóló – utólag persze komikusan ható – elismerő szavaimat. („Az én nemzedékem egyik bálványának” neveztem, érzékeltetni akarván, hogy történelmi mítoszokat szaggató művei mit jelentettek az én korosztályomnak.)

Mindezek után Nemeskürty – megint csak a Hajdú-Bihari Naplóban (január 16.) azt mondta, hogy őt a „Mai Napos cikk” „ostorcsapásként érte” (sic!), „mert azonnal tudtam, az Elnökség számon fogja kérni rajtam, hogy miben alkudtam meg a háttérben...”

Ostorcsapás – nos ez valószínűleg valóban érte Nemeskürty Istvánt, ámde nem akkor, amikor a Mai Nap-interjút olvasta, hanem akkor, amikor szembekerült az Elnökséggel. Sajnos nem tudom máig sem – bár gyanítom –, hogy kik mérték rá az ostorcsapásokat, ám akik mérték, a maguk jól felfogott érdekében és okszerűen cselekedtek. Tudniillik Nemeskürty valóban „a háttérben alkudott meg” velem, és állítólag ekkor még nem volt tisztában azzal, hogy ő nem egy valóságos elnök, csak a Televízió Elnökségének elnöke.

Mert a kormány által kiadott rendelet úgy ítélkezett – ha megölnek, sem mondom meg, mi okból –, hogy a Magyar Rádiót elnök, a Magyar Televíziót azonban Elnökség vezeti.

Ennél is furcsább, mi több, megdöbbentőbb az a vadul torzító szövegértelmezés, amelybe ugyancsak Nemeskürty bocsátkozott az idézett interjújában. Tudom ugyan, hogy előzetesen megejtett kivégzéshez nehez utólag jogszabályt találni, de bizonyos, hogy – szemben elnökünkkel – nem ragadtattam volna magam arra, hogy kijelentsem: „Ebben a cikkben az Elnökség felügyeleti kompetenciáját nemcsak hogy megkérdőjelezte Aczél Endre, hanem az együttműködést is megtagadta.”

A tisztelt olvasó az előző lapon szó szerint olvasta, mit nyilatkoztam. Vajon hol lelhető fel abban a két mondatban „az együttműködés megtagadása”? Ami pedig a felügyeleti illetékesség „megkérdőjelezését” illeti: ha én azt mondom, hogy továbbra is elfogadom az elnöki felügyeletet, akkor kibújok a felügyelet alól? Az elnök nem tagja az Elnökségnek?

Nemeskürty tehát valótlanságokat állított – egy héttel a leváltásom után. Mellesleg – de erről később – az egész újságírószakma jókat, bár keserűket derült a Mai Nap-ügyön. Hogy egy interjúért váltottak volna le? Ugyan kérem...

Sorrendben haladva persze még mindig csak hétfőt, január 8-át írjuk.

Reggel fél tízkor megtartottuk a szokásos szerkesztőbizottsági értekezletet. A Híradó/Hét tizenhat vezetőjének elmondtam, mi történt. Pozsgay nélkül. Menet közben hívott Nemeskürty. A sztorit talán érdekes elmondani, mert ez volt a Híradó-vezérkar utolsó ténykedése.

Kérése azt volt, hogy készítsünk interjút az esti adásba két székelyföldi atyafival. Ők elmondták volna, hogy Sepsiszentgyörgyön – és még valahol másutt – nyugalom van, ellentétben azzal, amit magyar vezetők – a román külügyminisztérium sugalmazására – hangoztattak.

A történet gyanús volt. Felhívtam a külügy egyik vezetőjét, aki elmondta, hogy Sepsiszentgyörgyön és Székelyudvarhelyen valóban folyt vér, ám ez december 22-én, a forradalom napján történt. Az akkori román viszonyok között az eseményekről szóló beszámoló – *benne magyar állampolgárok közreműködésére való utalással* – csak szilveszter tájékán jutott el Bukarestbe, és az ottani külügyminisztérium, friss hírek vélvén a jelentést, panaszt tett magyar partnerénél. Amire egyik külügyminiszter-helyettesünk kitalálta, hogy a magyar TV útján cáfoltassék meg a zavargások híre.

A mi álláspontunk – Sándor Pista javaslatára – az volt, hogy nem helyes román kommunikációs zavarokat, Székelyudvarhely és Bukarest félreértését a Híradóval elsimítani; tegyenek inkább vallomást maguk az érintettek, miután a magyar állampolgárok részvételére vonatkozó hírek sem bizonyultak igaznak.

Kovács László államtitkár nyomban egyetértett velünk, és így a dolog ad acta tétel. Nemeskürtynek beszámoltam a fejleményekről, és hozzáfűztem: hirtelen kapott leckét abból, hogy nem feltétlenül kell – mérlegelés nélkül – magyar illetékesek kéréseit teljesíteni. Lám, a Híradó közbenjárására Szűcs Pál bukaresti magyar nagykövet elment az ottani külügybe és kiderítette, hogy a hiba az ottani készülékben van, nem a mienkben.

Ez volt az Aczél–Elek–Sándor trió utolsó közös tette (lapzártáig, tehetném hozzá gonoszul) a Híradóban.

A hét végén és hétfőn különben más dolgok is estek. Tudomásom van róla, hogy Nemeskürty István telefonon beszélt a miniszterelnökkel és beavatta őt a velem folytatott beszélgetés részleteibe, de legalábbis döntésébe, amely számomra kedvező volt. Németh, aki, mint említés történt róla, az elnököt és az Elnökség tagjait kinevezte, *egyetértett ezzel*. Ugyanő azonban az ominózus hétfőn elrepült Szófiába, hogy részt vegyen a KGST csúcsértekezletén. Ugyanaznap az elnök Pozsgay Imrével is találkozott. Nem tudhatok róla, miről beszéltek. De ha igaz az, hogy Nemeskürty Pozsgay óhaja ellenére döntött az én ügyemben, feltehető, hogy miről és milyen értelemben volt szó.

Felteszem, hogy miután én a Mai Napnak azt nyilatkoztam, nem változik a helyzet a Híradónál és A Hétnél, Pálffy G. is akcióba lépett.

Valami erős biztatást kaphatott a maga ambícióihoz (vö. Népszabadság: „soha nem voltak vezetői ambícióim”), különben nem nyilatkozta volna olyan fenyegetően a leváltásom napján megjelent szocialista napilapban, hogy: „Az interjú valószínűleg az Elnökség keddi ülése elé kerül, mert a Mai Napban megjelent nyilatkozat érinti az Elnökség hatáskörét, presztízsét is.”

1990. január 9-e, kedd: leváltanak

E nap reggelén összeült az Elnökség. Nem lévén tag és nem véve halálosan komolyan Pálffy fenyegetőzését, ügyeimet intéztem.

Egyetlen dologban voltam bizonyos. Abban nevezetesen, hogy délután háromkor az első emeleti Nagyvetítőben megjelenik elnökünk és közli a Híradó összegyűlt dolgozóival, hogy minden marad a régiben.

Ezt – még hétfőn – ő kívánta így. Aznap, mindazon kollégáim kérésére, akik úgy vélték, hogy csütörtök óta teljes a zűrzavar a híradós fejekben, senki nem tudja, mi következik, legkivált a vidékiek nem – össz-szerkesztőségi értekezletet hívtam össze. Az *össz* annyit jelent, hogy szerkesztőktől a gépkocsivezetőkig, világosítóktól az archivátorokig, adminisztrátoroktól gyártásvezetőkhöz, felvételvezetőkhöz a vágókig mindenki jelen van. Hétfőn mentek ki a meghívók, a vidékiek jelezték, hogy teljes számban jönnek.

Azt mondtam, aznap az ügyeimet intéztem. Ezek közé tartozott egy ebéd a finn nagykövettel. Lehet, hogy egy bukott embert szórakoztat – mondtam vendéglátómnak többször is, magabiztos öniróniával. Emlékszem, remekül mulattunk ezen, mert jó volt az ebéd, és ilyenkor emelkedik a vendég hangulata.

Fél háromkor érkeztem vissza a szerkesztőségbe. Magamban még egyszer hálát mondtam Nemeskürtynek, hogy a jó hírt maga kívánja közölni a híradósokkal – nem bízta rám. Végtére is felkínáltam neki: ha sok dolga van, hatalmazzon fel megállapodásunk nyilvánosságra hozatalára, bár ez, tudom, kevésbé hatásos, mint ha ő maga mondja el. Nem, nem, mondta a Tanár úr, ő maga kíván nyilatkozni. Háromnegyed háromkor az elnöknél voltam. Tábor Margit, az örökös elnöki titkárnő nem túl vidám arccal fogadott, és csak a feje mozdulatával jelezte, hogy bemehetek. A küszöbön – ajtónyitás után – megtorpantam. Ugyanis Nemeskürty helyett szemben találtam magam az egész Elnökséggel. (Úgy emlékszem, Gombár János hiányzott egyedül.)

Vannak pillanatok, amikor az ember hirtelen mindent megért. Ilyen volt ez is. Faarcok, kőarcok, egy kihívó tekintet: Chrudináké. Nemeskürty leültetett, majd ő maga föl pattant. Nem beszélt, hanem darált. Ezt mondta:

Kérlek szépen, való igaz, hogy én neked szombaton azt mondtam, hogy meghagyalak a Híradó élén, ámde neked ez nem volt elég. Adtál egy szerencsétlen interjút a Mai Napnak, és ebből, hogy úgy mondjam, túlnyerted magad. Nem volt elég, amit tőlem hallottál, te kihívást intéztél az egész Elnökség ellen, amely a mai napon úgy döntött, hogy téged a Híradó és A Hét főszerkesztői tisztségéből felment, egyidejűleg Pálffy G. Istvánt bízta meg ezeknek a műsoroknak a vezetésével.

Slussz.

Torkomon akadt a szó. Valami olyasfélét nyögtem ki, hogy ti komolyan egy interjú miatt akartok engem leváltani? És meg se kérdezitek, hogy valóban azt nyomtatták-e ki, amit én mondtam? Hiszen még a kéziratot se mutatták meg nekem...

Amire felcsattant Horváth Ádám főrendező, közelebről a Szomszédok alkotója, egyébként „barátom”.

Nem tudom őt szó szerint idézni. De fennhangon sérelmezte, hogy azt mondtam, az Elnökség Pozsgay ízlése szerint való, holott ő soha senkinek nem volt a kegyeltje, talpnyalója stb.

A történehez tartozik, hogy Horváthot Nemeskürty javasolta az Elnökségbe. Ő nem kuratóriumi jelölt volt – utóbb, némi rezignációval, azt mondom: talán nem is véletlenül. Bejuttatása Nemeskürty naiv jószándékát dicséri. Engem azonban a szívem mélyéig megdöbentett, hogy az az ember (ti: Horváth Ádám), akivel én az évek hosszú során számtalan intim beszélgetést folytattam televízióról és országról; aki lelkesen ügyködött A Hét új stúdióképének megformálása körül (magánszorgalomból), akit én barátomnak tekintettem – nos, pontosan ő az, aki vádbeszédet tart fölöttem.

Vajon miért? Mert Horváth esete ugyanabba a skatulyába illeszthető, mint jó néhány elnökségi tagé. Láttam rajtuk, milyen görcsös igyekezettel hangsúlyozzák függetlenségüket, feledtetendő mindazokat az üzleteket, alkukat, amelyeket az évek hosszú során kötöttek.

Erre a szindrómára már az Irodalmi Újság 1989. évi 2. száma is felfigyelt, amikor nevetségessé tette Chrudinák Alajosnak egy Rádió-és Tv-újság-beli nyilatkozatát. „Chrudinák a lehető legmagabiztosabb hangon mondja el, hogy a televízió mindeddig valóban nem volt a nemzeté, hanem teljes mértékben a hatalomé, sőt inkább a hatalom egy részéé, egy-egy vezetőé. Kivétel tulajdonképpen csak ő volt, mert ő senkinek nem az *embere*: »a külpolitikai főszerkesztőség mindig azon volt, hogy ne kerüljön függőségi viszonyba, helyzetbe«. Nálunk soha nem volt előzetes cenzúra, nem jött senki átvenni a műsort, és sohasem készült tükör arról, hogy mi megy adásba. Ily módon már az első perctől önállóan dolgozhattunk.” (Idézi a Kapu, 1989 október).

Bármilyen szórakoztatónak tartotta is az Irodalmi Újság ezt a későn jött függetlenségi nyilatkozatot, én nagyon kevésbé tudtam szórakozni azon, hogy kollégáim a fejem árán remélték életük új hangsúlyait elhelyezni. Félelemből persze.

Horváthnak nem válaszoltam. Mindent veszni látván azonban, kétségtelenül belém költözött az ellenállás szelleme. Felháborodván a képtelenség miatt, amivel Nemeskürty vád alá helyezett, úgy éreztem, döfnöm kell egyet rajta. Tehát megkérdeztem:

„És tanár úr, azt is közölte az egybegyűltekkal, hogy az én leváltásom Pozsgay Imre kifejezett óhaja volt?”

Nemeskürty: „Én ilyet soha nem mondtam neked. Különben se feszítsd tovább a húrt!”

Az elnök úr tehát egyszerűen letagadta azt, amit a Dunaparkban mondott nekem. Mellesleg, ehhez minden további nyilatkozatában következetes maradt a „nincs tanú” meg az „illendőség tiltja” jelszavával.

Még nem fogytam ki az érveimből, bár ezt, gyanítom, nem fogják a javamra írni. Még akkor sem, ha az előzményről néhány sorral feljebb számot adtam.

Azt mondtam ekkor, hogy van-e tudomása a tisztelt Elnökségnek egy másik apróságról. Arról ugyanis, hogy a miniszterelnök helybenhagyólag nyilatkozott az én megtartásomra vonatkozó Nemeskürty-döntésről.

Nemeskürty erre egy szót sem szólt. Beszélt helyette Chrudinák Alajos, aki tizenéven át liszaboni és palesztin életképekkel Asszad-, Khadafi- és főként Arafat-interjúkkal, szórakoztatta a magyar nézőket, pallosát mindannyiszor kivonva a palesztin ügy mellett, ámde miután az arab tehén megszűnt tejelni, egészen másfajta kurrens témákra állt át. Megjegyzem, igen jó orral és politikai szaglással.

Chrudinák: „Na mi az, megint az lesz, hogy a politikai vezetők nevezik ki a tévéseket? Mint ahogy téged a Berecz parancsára kinevezett a Bereczky...”

Mire én: „És téged ki nevezett ki, te szerencsétlen.”

Chrudinák: „Próbálj tisztességesen viselkedni.”

Ezzel vége volt. Nemeskürty minden további vitát elvágott, közölte, hogy most testületileg levonulunk a híradósokhoz, ahol ő megteszi a megfelelő bejelentést.

Később, amikor a nevezetes hajdú-bihari interjúbán felidézte a történeteket, megint egyszer elhagyta az emlékezete. Az újságírónak arra a kérdésére, „megkérdezték-e Aczél Endrét, hogy fönntartja-e a Mai Napnak elmondottakat? – Egyáltalán az jelent meg, amit ő nyilatkozott?”, az elnök úr imígyen válaszolt: „Hogyne! Annyira, hogy éles vita, szóváltás alakult ki.”

Nem tettek fel nekem semmilyen kérdést. Nem volt rá szükség. Nem fűződött hozzá érdek. Azon kívül, amit fentebb idéztem, semmi más nem hangzott el. Az egész ügy körülbelül öt percig tartott. Vagy addig sem. A „szóváltásban” az elnökségi tagok olyképpen vettek részt, hogy Kóváry Péter kifelé bámult az ablakon, Pálffy elfordította a fejét, Dömölky a cipője orrát vizsgálta, Vitray maga elé meredt. Ennyi okos, felkészülten nyilatkozó, pompásan vitatkozó emberből egy szó sem jött ki...

A vetítőbe elsőnek én érkeztem. Azoknak, akik a terem bejárat felőli végében álldogáltak, és még nem ültek le, odaszóltam: „Ki vagyok rúgva.” Nem hitték el.

Kisvártatva benyomult az Elnökség, Nemeskürtyvel az élen. A tagok

szétszóródtak a teremben, az elnök azonban nyomban a mikrofon elé állt és megkérdezte, jelen vagyok-e, mert nem lát. Jelezték neki, hogy igen. Erre belefogott a mondókájába. Rövid, pattogó beszédet tartott. Elmondta, hogy a társaság egy részével ő már a múlt csütörtökön közölte: távollétemben Pálfy felügyeli a hírműsorokat. Pénteken azonban megérkeztem, és való igaz, hogy ő szombaton megerősített a tisztemben. Ámde én még aznap olyan nyilatkozatot adtam a Mai Napnak, ami súlyosan sértette az Elnökséget. A kialakult helyzetben az Elnökség egyhangúlag úgy döntött, hogy engem levált, és Pálfy G. Istvánt nevezi ki a Híradó/Hét főszerkesztőjének.

Az elnöki beszéd azzal zárult, hogy Nemeskürtynek egyéb mondani-valója nincs, kérdésekre sem kíván válaszolni. Nemasági fogadalmának nagyobb nyomatékot adandó, az elnök úr azonnal megkezdte kivonulását a teremből. Egyvalaki állította meg kiegészítő magyarázatért: a titkárnőm, Peredi Péterné. Nemeskürty a küszöbön állva válaszolt neki valamit, aztán végképp távozott. Őelőtte egyvalaki hagyta el csak a helyiséget: Kaplár F. József szerkesztőségvezető, aki meghallván a fölöttem kimondott ítéletet, látványosan felpattant a helyéről, és dörgő léptekkel kivonult. Ez volt az első szolidaritási akció.

A Nemeskürtyvel és Kaplárral megfogyatkozott közönség előtt ekkor Pálfy G. István kezdett beszélni. Tizenhárom évnyi híradós múltjára hivatkozott, arra, hogy nem akart főnök lenni, de azzá tették. Együttműködést kért, ő is igen röviden beszélt. Ennek elhangoztával szólnom kellett nekem is, azazhogy búcsúzni.

Azt mondtam, az Elnökség csupán egy jóval korábban meghozott halálos ítéletet hajtott végre, nevetséges ürüggyel. Hiszen ennek a televízióknak a vezető emberei, ismert személyiségei az elmúlt hónapokban minden bántódás nélkül bírálhatták, sőt szidalmazhatták a korábbi elnököt, az egész elnökséget. Itt interjúk miatt még soha senkit sem váltottak le. Egyébként köszönöm a barátságot, a segítséget, az együtt végzett munkát. Nem fogom elfelejteni.

Megtapsoltak, és ezzel véget ért az össz-szerkesztőségi értekezlet. Másfél száz fejbe vágott ember oldalgott ki a Nagyvetítőből. A nagy többség valószínűleg ugyanazt érezte, mint amit Rangos Kati, azt ugyanis, hogy őt a felnőtt életében ilyen érthetetlen és értelmetlen atrocitás nem érte. „Példátlan disznóság” – mondta A Hét szerkesztője.

Fent, a negyedik emeleten megállt a munka. Sztrájkhangulat volt – ez a közlés Bánó Andrástól származik, aki az aznapi első kiadás felelős szerkesztőjeként súlyos dilemmával nézett szembe. Ha nem elég erélyes, este nincs adás, és legelőször rajta verik el a port. Ő azonban erélyes volt, és ugyanezt lehet elmondani Pálfyról is, aki felhívta a társaság figyelmét a munkamegtagadás következményeire. Végül is a túlélésre berendezkedett erők diadala volt ez a nap, egészen addig a

fokig, hogy a kollektíva még csak egy morgolódo nyilatkozatot sem volt képes elfogadni. Az Elnökség pedig keresztülvitte, hogy puccsszerű leváltásom, ennek összes következményével együtt, úgy kerüljön be aznap a Híradóba, mint valamely húsáremelés: beolvastak egy MTI-hírt, mellesleg egy igen rövid hírt a vezetöcseréről. Magának a Magyar Televízióknak nem volt mondanivalója, átengedte a terepet a Magyar Távirati Irodáknak.

A negyedik emelet vezetöi szobáiban ezen a délutánon volt néhány jelentös írógépfutam. Alighogy fölértünk a vetítöböl, Elek, Sándor, Rangos, Kaplár eltűnt a szobájában. Valamennyien lemondólevelet fogalmaztak. Néhány perc leforgása alatt Elek János és Sándor István a föszerkesztö-helyetteségröl, Rangos Katalin A Hét vezetéséről, Kaplár F. József szerkesztöségvezetöi beosztásáról és a képernyöröl mondott le. Két titkárnöm azonnal felmondott a Televízióknak. Egy-két napon belül két rovatvezetö lemondása is befutott Pálffyhoz: Kapuvári Gábortöl (gazdaságpolitika), illetve Pogány Irától (külpolitika). Tardos Júlia kivételével az egész „vezérkar” távozott, azt is mondhatom, elég keserűen, hogy feladta az egzisztenciáját, tiltakozásul amiatt, amit velem csináltak, vagy éppen: énérettem.

Rangos nem csak le-, hanem felmondott. Nem óhajtott a Magyar Televízióban tovább dolgozni. Megindokolta, miért nem: „Ennek az esetnek három köre van. Az első szakmai belügy, Aczél Endre és a Híradó kollektívájának ügye. A második körben minden magyar újságíróé. A harmadikban belpolitikai kérdés, a módszeré, az eljárásé. Én a harmadik kör miatt távozom.”

A Hét szerkesztöje úgy gondolta tehát, hogy eszközök lettünk politikai manipulátorok kezében, és ezzel ő nem tud, nem akar cinkosként együtt élni.

Másnap

Másnap, január 10-én tudtam meg a Népszabadságból – nyilatkozó: Nemeskürty István –, hogy „kitűnő szakember” vagyok. Nem hatott meg. Ötöle tudtam meg azt is, hogy „elviselhetetlen feszültség támadt” az Elnökség és énközöttem.

Akik visszalapoznak néhány oldallal, talán érzékeltetni fogják ennek a feszültségnek a súlyát és mibenlétét.

Valóban volt feszültség. De ez nem az én leváltásom előtt, hanem annak utána keletkezett, mivelhogy a tisztelt Elnökségnek sikerült totálisan lefejeznie a Híradót és A Hetet.

Az pedig, visszapillantva az időközben megesett dolgokra, szinte nevetségesen hangzik, hogy ez a Nemeskürty által aposztrofált „feszültség” – nem a valódi, hanem a kitalált – „kártékonyan befolyásolhatta volna a Híradó zavartalan munkáját” – tekintettel a választásokra.

Arról van ugyanis szó, hogy a Híradó/Hét éléről az adott pillanatban pártszempontból függetlennek és semlegesnek tekinthető emberek távoztak, míg a helyükre köztudottan elkötelezett újságírók léptek. Nem szükséges talán bizonyítási eljárás ahhoz, hogy Pálffy G. István az MSZP Pozsgay-féle szárnyához, az új főszerkesztő-helyettes, Regős Sándor pedig az MDF-hez tartozik. Olyannyira, hogy Regős felesége az MDF fizetett alkalmazottja.

Nemeskürty tanár úr leginkább figyelmet érdemlő megjegyzése azonban talán nem is a választásoknak szólt, hanem az Elek-Sándor duó távozásának. Mielőtt idézném, szeretnék emlékeztetni arra, hogy a vezetőváltás (ld. mint fentebb) a Híradó „zavartalan munkájának” szavatolását szolgálta – volna. Tehát az idézet:

„Kérdés: Hogyan vélekedik Elek János és Sándor István távozásáról?”

„Válasz: Ezt úgyszólván természetesnek tartom. Egy jól működő csapatban a beosztottnak szeretniük és tisztelniük kell vezetőjüket. Döntésüket sajnálom, de nem csodálkozom rajta.”

Hihetetlen! Ugyanaz az elnök, aki engem leváltott, kerek pereg elismerte, hogy „jól működő csapat” voltunk. Noha azzal a fajta katonás gondolkodásmóddal, hogy Eleknek és Sándornak „szeretniük és tisztelniük” kellett volna engem, csak nagyon vonakodva tudok azonosulni, azt hiszem, Nemeskürtynek ez a mondata a legfonákabb bók, amit a néhai Híradó egyáltalán kaphatott.

Jót derültünk rajta – amennyire az erőnkéből és a türelmünkéből tellett. Kivált, ha összevetettük Pálffy G. Istvánnak a Délmagyarország január 18-i számában közölt nyilatkozatával, miszerint „hívtak, hogy segíteni kell”.

Na most, vagy „jó csapat” volt a mienk, mint Nemeskürty mondta, vagy segítségre szorultunk, mint Pálffy sugalmazta. Melyik az igaz? Ugyan, melyik?

A szakmát mindazonáltal két dolog lepte vagy rázta meg legerősebben. Az egyik: a hihető indokolás elmaradása, a másik: a tempó, amellyel a vezetésváltást végrehajtották. – gádor – a Magyar Hírlapban „félelmetesnek” minősítette az ütemet, miután tudomására jutott, hogy Nemeskürty 72 óra leforgása alatt fordította meg a véleményét. Ugyanő felfigyelt arra is, hogy a magabiztos Pálffy G. „valamit mégiscsak tudott arról, mi következik be”, különben nem prognosztizálta volna a Népszabadságban a keddi elnökségi ülés kimenetelét.

Tényleg, ebben különböztünk mi ketten: Pálffy úr és én. Jómagam, kiemelkedvén a finn nagykövet vendégszerető otthonából, a „legőszintébb meglepetéssel” (– gádor –) értesültem kivégzésemről, Pálffy azonban a kivégzőosztag tagjaként már legalább 24 órája tudta, mi következik. Ez a nap különben a csodálkozás napja volt. Az irodámban – ahol elkezdtem csomagolni – megállás nélkül csörgött a telefon: ismeretlenek (akik jobbára csak a titkárnőmnek mondhatták el, mi bántja őket – utólagos elnézést kérek tőlük), barátok, ismerősök, miniszterek, miniszterhelyettesek, vállalatvezetők, színészek, sportolók és főként kollégák hívtak, magyarázatot kérve éntőlem arra, amit a TV-Elnökség elmulasztott megmagyarázni.

„Kérlek, én csak annyit szeretnék mondani, hogy fel vagyok háborodva” – ez például Garas Dezső nevezetes mondata volt, amit jól megőriztem az emlékezetemben, mert ő, ellentétben a többséggel, nem engem kért fel az indoklásra. De telefonáltak, részvétüket nyilvánítandó, diplomaták is, kivált, akik úgy érezték, hogy szavaikkal nem avatkoznak „magyar belügyekbe”.

Érdekes, hányan akartak akkor és ott, azon nyomban segíteni. Tiszesség okán nem nevezem meg azokat a vállalatokat, amelyek különféle „fal” szerződéseket, pénzt, gépkocsit kínáltak fel nekem, vélhető gondjaimat enyhítendő. Mit mondjak, jólesett.

De ekkor még teli voltam várakozással. Azt gondoltam, a gyalázatnak ez az építménye hamarosan szétesik. Nem tagadom, hogy reményeket fűztem a miniszterelnökhöz is, különösen azután, hogy Szófiában Kapuvári Gábornak a hírek vétele után azt mondta: „nem ebben állapodtunk meg otthon”.

Hogy ő kivel és miben állapodott meg, máig sem tudom; az igazat szólva kíváncsívá tesz, de mélyen nem érdekel. Németh Miklós, akít határozottan kedveltem és akinek az imágóját a magam szerény eszközeivel építeni próbáltam-próbáltuk, nem tűnt fel többet az életemben, nem keresett velem kapcsolatot – amire egyébként más természetű gondjai elegendő okot szolgáltathattak.

Pálfy G. István

Az alábbi történetet emlékezetfrissítőnek szánom.

1988 legvégén a TV elnöke felmentette Sugár Andrást A Hét főszerkesztőjének tisztéből, egyszersemind a Híradó illetékességébe utalta A Hét műsorainak elkészítését.

Rendkívüli műgonddal és aprólékossággal készültünk a Híradó első – 1989 januári – Hetére. Végül is most, először nyílt lehetőségünk arra, hogy mutassunk valamit a *másik* Magyarországból, az alternatív gondolatokból. Valamennyi anyagunk erősen kritikai szellemben készült. Közülük később egynek – a magyarországi szegénységről szólóknak (alkotója: Fodor János) – nemzetközi híre is támadt.

Vártuk az elismerést, mert úgy éreztük, hogy ilyen szellemben és ilyen hangütéssel nem csináltak még politikai magazinműsort a Magyar Televízióban. (Sugár később azt nyilatkozta, hogy őt elnyomta a TV elnöke, nekünk viszont kiadta „a bátorsági engedélyt”...)

A fővárosi sajtó nagyjából-egészéből nyugtázta erőfeszítéseinket. A vidéki sajtó lelkesedett. Ám volt egy hetilap, a Magyar Ifjúság (lapgazda: a KISZ), amely nemhogy dicsérte volna a kérdéses Hetet, hanem ellenkezőleg: a sárga földig lehordta. Durván és gúnyosan. Gubcsi Lajos főszerkesztő, aki a *kritikát* aláírta, sietett megjegyezni, hogy A Hét elleni kirohanás nem az ő magánvéleménye, valójában szerkesztőségi cikknek tekintendő, „hiszen többen megbeszéltük a tartalmát”.

Ebben a szerkesztőségben volt Gubcsi helyettese, egyszersemind a lap kulturális részének (így a TV-kritikáknak is) felelőse Pálfy G. István. Akiről nem tudhatom, milyen mértékig járult hozzá a szóban forgó írás megszületéséhez, csak azt tudom, hogy nem volt elfogulatlan: Sugár idején műsort vezetett A Hétben, mi viszont nem tartottunk igényt a közreműködésére.

Tudvalevő, hogy a kritikusok olykor elfogultak. Ez ugyan végső soron inkább árt nekik, mint használ, de szögezzük le, joguk van hozzá.

A Magyar Ifjúság esetében azonban nem valamely tévékritikusi elfogultság jött elő, hanem penetránsan balos politikai elfogultság! A Gubcsi–Pálfy-féle lap – abban az időben már anakronisztikus módon – balról támadta a Hetet, mintha egyvalamely régi, agit-propos megbízást teljesített volna.

A Hét kérdéses adásában Sándor István műsorvezető-szerkesztő kiíratta a képernyőre az 1989. január 1-jén életbe léptetett – példátlanul nagyarányú – áremeléseket, és egy szó kommentárt nem fűzött hozzájuk. Amennyire tudom, a hatás kedvéért tette.

A Magyar Ifjúság erre azt mondta, hogy „a régi Hétben nem fordulhatott volna elő az áremelések ilyen fekete karszalagos (sic!), szakmai

kommentár nélküli tálalása". A lap szerint a lista „gyászjelentés” volt, és „a kormányról kiállított bizonyítvány”.

A Hét következő riportjában az addig még nagyon ismeretlen, a képernyőtől jobbra elzárt ellenzéki pártok és szervezetek szólaltak meg.

A Magyar Ifjúság – a kormány nevében – ezt is zokon vette. „De hogy a kormány szimbóluma a döbbenetes hatással tálalt áremelés – az ellenpont pedig különböző alternatív mozgalmak demokratikus jövőről szóló nyilatkozatai: nos ez aligha jó párosítás. Ez nem informálás, hanem manipuláció.”

Szegénységriportunk adatait a lap „kiragadottnak” minősítette, és a szemünkre hányta, hogy az a Magyarország, amelyet ábrázoltunk „szegény, szegényebb és még szegényebb lesz”.

Ezután jött egy pofon az autótám-könnyítéseknek. Kép tudniillik, amit festettünk, kritikusainknak nem volt *igazán vonzó*, mert azt sugalmazta, hogy az ország „használtautó-roncstelep lesz”.

A következő kifogás az olvasási kultúra döbbenetesen szegényes voltát szemléltető riportunknak szólt. Ennek számai – így a Magyar Ifjúság – „manipuláltan összeszedettek” voltak. Mint a szegénység esetében.

És jött az összegezés:

„Ilyen tehát A Hét Magyarországa. Ez az övéké. Nem a mienk. A mienk más.”

Abban, vélhetően, jómódú, kormányhű, az olvasási kultúra magas fokán álló, új nyugati gépkocsikkal közlekedő emberek élnek. Nem olyan manipulált lények, mint a mieink.

De félre a tréfával. Ilyen előzmények után – jól az emlékezetben tartva azt is, hogy a Magyar Ifjúság TV-kritikusai, Kósa Csaba, illetve Ablonczy László (mindketten Pálffy barátai) kitüntetett ellenszenvvel viseltettek a Híradó minden megnyilvánulása iránt – egy könnyet nem tudtunk hullatni amiatt, mert a lap megszűnt, kimúlt. Igaz, a kimúlás pillanatában már Pálffy volt a főszerkesztő – jó két hónapot töltött (Gubcsi után, az ő indítványára) a főnöki székben. Megvallom, rejtély számomra, hogy 1989. március 15-én Pálffy miért fogadta el a főszerkesztői kinevezést, amikor a napnál világosabb volt, hogy heteken belül se KISZ, se lap.

Ettől persze az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat még erőltethette volna a Magyar Ifjúság megjelenését, ha mondjuk biztosítékot talált volna arra nézve, hogy a fiatalok harapni fognak rá. De nem tette.

A fiataloknak ugyanis ez a Magyar Ifjúság nem vált, nem válhatott kedvencévé, mert a főprofilja egy sajátos kultúraörzés és -teremtés volt. Sajátos annyiban, hogy a művészet, az irodalom és a közművelődés úgynevezett *népnyemzeti* irányát vállalta fel és népszerűsítette. Ha

valaki ilyesmire érez küldetést, lelke rajta, csakhogy a misszionáriusi lobogót talán helyesebb lett volna valamely kulturális-közéleti hetilapban, esetleg irodalmi folyóiratban felvonni. Tény, hogy a Magyar Ifjúságot drágán állították elő, és alacsonyra nyomott áron kínálták. Mindez – a KISZ anyagi lehetőségeinek drámai szűkülésével – jócskán belejátszhatott a megszűnésbe, de a perdöntő ok, szerintem, mégiscsak az volt, hogy az ifjabb korosztály nemigen érezte magáénak a Gubcsi-Pálffy kettős heti 1 millió forintos ráfizetéssel előállított produktumát. A lap 1985-ben olyan pályára állt, amelyen dacosan haladt végig, küldetéstudattól vezérelve, de alig számolva specifikus olvasótáborával.

Március 6-án hallottam a Rádiókabaré kft. című műsorban Megyesi Gusztávtól, a legjobb magyar újságírók egyikétől, aki annak idején a Magyar Ifjúság munkatársa volt: „1985-ben egy keddi napon megjelent a lap két főembere, Gubcsi és Pálffy G. István, és azt közölték, hogy holnaptól *népnyemzetiek* leszünk. Én erre eljöttem a laptól, átmentem az Élet és Irodalomhoz. Egyébként ezt a fogalmat máig sem tudom értelmezni.”

Én fölkínálhatom azonban a „népnyemzetiség” receptjét. Az első lélegzetvételre azt kell mondani, hogy Illyés, Németh László, Bibó. A másodikra azt, hogy Csoóri Sándor Illyés utódja, és ítéletei megfellebbezhetetlenek. A harmadikra azt, hogy erdélyi magyarság.

Mielőtt a profanizálás vétkébe esnék, kijelentem, hogy az imént említett nevek gondolkodásom és világvégem formálásában igen nagy szerepet vittek, de kritikátlan kanonizálásuk, szektává alacsonyításuk ellen minden porcikám tiltakozik.

Pálffyék roppant sérelmesnek érzik ma is a Magyar Ifjúság, e *szellemi műhely* felszámolását, és a vele járó felelősséget úgy ahogy van, a hajdani pártirányítás (KISZ-irányítás?) nyakába varrják. Azt mondják – hadd idézzek Antall Istvánnak, Pálffy volt helyettesének hozzám írott leveléből –, hogy a Magyar Ifjúság színes nyomását, amely rendkívüli módon megnövelte a költségeket „az MSZMP KB Titkárságának jóváhagyásával Lakatos Ernő *erőltette rá* a Kiadóra és a szerkesztőségre”.

Valóban erőltette volna? Valóban megint Lakatos a felelős? Itt egy kis baj van. Ugyanis Gubcsi Lajos főszerkesztő a színes nyomás bevezetésekor – szó szerint – az alábbiakat nyilatkozta a TV-Híradónak (időpont: 1988. július 27.):

„A lap egyik legfőbb és legfontosabbnak tartott alaposzlópa volt a kultúra és a művészet, az ilyen típusú hagyományaink, nemzeti hagyományaink képviselője, megőrzése. Nyilvánvaló, hogy színesben ezzel a látvánnyal más hatást és más kulturális eredményt lehet elérni. *Ez kemény harc volt.* Először a politikai-mozgalmi vezetés meggyőzéséért, hogy nem lehet olyan lapon keresztül népszerűen politizálni, amely, mint hetilap, talán a legcsúnyább volt Magyarországon.”

Gubcsi tehát elmondta, hogy „keményen harcolt” a színes Magyar Ifjúságért, és végül is meggyőzte a politikai vezetést ennek hasznosságáról. Nyilván a történet így igaz.

Akárhogyan van is, piaci vagy piacosuló viszonyok közepette mindig számolni kell és lehet egy valamely sajtótermék, megszűnésével – a konkurencia tudniillik ö. Az azonban a Lajtán túl nem mondható szokványosnak, hogy valaki egy hetilappal megbukik, s aztán egy fél év leforgása alatt gyors egymásutánban két további főszerkesztői stallumot kap: a Népszavánál, az ország második legnagyobb példányszámú napilapjánál, majd a Televízió Híradójánál, amelyet sokmillió nézettsége okán a legnagyobb napilapnak szokás nevezni.

Mi lehet ennek a fénylő pályának a titka?

Ha a Rádiókabaré Hócipőjét nézem, humorosra is foghatom a dolgot. Eszerint ugyanis (1990. január 15-i szám) Pálffy UNIVERZÁLIS ZSENI. Hetvenhárom napot töltött a Magyar Ifjúság főszerkesztői székében, huszonegy napot a Népszava élén, majd ezzel a szilárd háttérrel átvette a Híradót és A Hetet is.

Azért „is”, mert engem január 9-én mentettek fel azonnali hatállyal, de ezen a napon, sőt még két további napon át Pálffy G. István a Népszava főszerkesztője is volt!

Ekkor kezdtek rebesgetni a szakmában, hogy maholnap a Népszabadság belpolitikai rovatvezetője átsétál a rivális Magyar Nemzethez, és megszerkeszti annak belpolitikai oldalait. Magyarországon minden lehetséges...

Ebben a sajtós helyzetben Pálffy G. eleinte Népszava-párti volt, vagy legalább úgy tett. Végül is kínos helyzetbe került: karácsony és újév között nagyívű, patetikus hangvételű dolgozatban kötelezte el magát új beosztása mellett, de kevesebb, mint két hét múlva azon nyomban elfogadta kinevezését a Híradó/Hét élére. Hogyan lehetett volna ezt az újsütetű dilemmát feloldani? Pálffy kísérletet tett rá. A Népszabadságnak arra a kérdésére (jan. 11.), hogy szíve szerinte az újság vagy a TV mellett döntene-e, ezt válaszolta:

„Voltaképpen, ha őszinte akarok lenni, akkor azt kell mondanom, hogy személy szerint mind a kettőt szívesen csinálnám, mert az újságírás mindkét műfajában otthonosnak érzem magam.”

Vagyis, ha úgy adódik, ő egyszerre képes lenne egy elkötelezetten érdekvédelmi napilapot és egy jellegéből adódóan pártatlan televíziós újságot szerkeszteni. Ámde ha abból indulunk ki, hogy a TV a kormányé, még cifrább az ügy: ez esetben a készség a kormány és fő-fő ellenlábasa, a SZOT érdekeinek egyidejű szolgálatára is megvolna.

Pálffy – kapóssága láttán – e percben már valóban olyannak láthatta magát, mint amilyenek a Hócipő leírta.

Amióta hivatalba lépett a Televíziónál, nagyon sok rosszat írtak róla, ámde ez a sajtó útján előidézett kivetettség, úgy látszik, nem hatotta meg. Az sem, hogy a korábbi Híradó-vezetés testületileg nem kívánt vele együtt dolgozni. A Kisalföld című napilapban egy ismeretlen – P. M. szignójú – pályatársam, akit esküszöm, nem ismerek, s aki megvallozza, ő viszont Pállyt nem ismeri, az egész jelenségről egy nagyon mérges bevezetéssel („megpróbálom elmondani, hogyan lehet megutálni egy embert, akit nem ismerünk, akivel soha nem találkoztunk...”) az alábbiakat írta:

„...Pálly G. Jolly Joker lett a hazai tömegkommunikációban. Akár két héten belül is képes betölteni három vezetői posztot, nem zavarja, hogy az egyik redakcióban még be sem mutatkozott, máris a másodikban melegítik számára a széket, a harmadikat pedig kinézték neki, mert a magyar közélet mellőzheti Aczél Endrét és hatezer társát, de elvesz Pálly G. nélkül, akinek különlegessége talán az átlagon felüli átlagosága.”

És tényleg közröhejt keltett, hogy Pálly az MTI-nek kijelentette (jan. 11.) „vezetői ambícióim eddigi pályafutásom során nem voltak”. Nemkevésbé, hatott viccesnek, hogy Pozsgay Imre a maga védencéről nyilatkozva (Népszabadság, jan. 17.) őt „a haza és a nép boldogulásán fáradozó” emberként vette védelmébe. Az utóbbira csak az a mentség, hogy Pozsgay végre kiállt Pálly G. mellett.

Bár Pálly mellett *mindig* kiálltak. Igaz, az ő emlékezete a neki kedvező dolgokat kevésbé fogja át, annál gyakrabban emlékezteti a környezetét arra, hogy nem felejtí el, mit *tettek vele* hajdanán a Híradónál. Vajon mit?

Tizenhárom évet húzott le ebben a szerkesztőségben. Mint önálló adásszerkesztőnek, soha szóba nem jött a neve. Lehet, hogy Matuzné nem szerette őt. Lehet, hogy a főnök akarata ellenére lett párttitkár. Ha vétke az volt, hogy felkarolta a határon túli magyarság ügyét, és kiállt olyan írók mellett, akiket itthon elszigeteltek, feledésre ítétek vagy legalábbis a hivatalos nemtetszés hátrányaival sújtottak, akkor vele érzek együtt, nem pedig hajdani előljáróival. De talán őnála nagyobb büntetést is kaptak egyesek, akik a Híradóból kiszorulván – nem ültek végig hosszú éveket az MSZMP KB Politikai Főiskolájának nappali tagozatán. Pálly ugyanis ezt csinálta, mielőtt a Magyar Ifjúsághoz került. Az én időmben pedig már meglehetősen gyakran bukkant fel a képernyőn: műsorvezetője volt A Hétnek, és vezette a Gondolkodó című sorozat adásait is. Nem hiszem, hogy nagyon üldözték volna, bár erről döntsön ki-ki ízlése szerint.

Megint Pozsgay Imre

Fel nem foghatom, hogy a kapcsolatunk miért alakult úgy, ahogy. Hacsak nem egy magyar Machiavellivel van dolgom.

Anélkül, hogy frivol lennék, elmondom, hogy 1987 tavaszán két dolog történt. Egyrészt kollégáimmal bevezettük a *híradós vacsorák* intézményét. Elekkel és Sándorral egy kicsit átalakítottuk az irodámat, vacsorát rendeltünk a Kaltenberg sörözőből, és néhány hét rátartással meghívtuk magunkhoz azokat a magyar vezetőket, akiknek a gondolatai érdekeltek bennünket. Emlékezetem szerint Horn Gyula, Medgyessy Péter (akkor még friss pénzügyminiszter) járt nálunk, és vendégünk volt Pozsgay Imre is. Az ő nevét azért említem a sor végén, mert a másik dolog, ami jellemzője volt ennek az időszaknak, Pozsgay *feketelistázása*. A Hazafias Népfront főttkárának nemkívánatosságát tapintatos – végül is a kádári nómenklatúrában ez egy szerfelett jelentékeny poszt volt! –, de határozott formában adták tudunkra valahányszor, amikor a Híradónak dolga lett volna Pozsgay közszerepléseiről tudósítania.

Ennek ellenére – Sándor István közreműködésével, kinek régebbi kapcsolata volt Pozsgayval, talán még Hajdú idejéből – meghívtuk őt magunkhoz, mert mindannyiunkat foglalkoztattak és izgattak a gondolatai, briliáns okfejtései.

Három évvel később Kulin Ferenc, az MDF alelnöke megírta rólunk, hogy „reformkommunista irányban voltunk elkötelezettek” – ebben én igazat adtam neki, mely igazságtételnek esetünkben az a dramaturgiai funkciója, hogy mi igenis Pozsgay Imrétől, a Pozsgay Imréktől vártuk és reméltük a rendszer belső reformját, értelmes, erkölcsös és emberi arcának megformálását. Feketelista ide vagy oda – meghívtuk tehát Pozsgayt, és ebbéli szándékunkról elmulasztottuk értesíteni az intézmény vezetőit. Már ekkor szuverénnek próbáltuk magunkat mutatni – legalábbis ilyen ügyekben. Ámde félre a viccel: miért kellett volna egy főszerkesztőnek engedélyt kérnie ahhoz, hogy irodájában egy politikust vendégül lásson?

Miért, miért? Mindjárt kiderül, hogy kellett volna. Előljáróink szaglása ugyanis távolibbnak bizonyult, mint a miénk: azzal próbáltak aznap kora este – először, de nem utoljára – kellemetlenkedni, hogy a Kaltenberg söröző borospalackokkal felszerelkezett embereit a bejáratnál megállították (mármint a rendészekkel) és közöltették velük, hogy szesznek nincs helye az intézményben, illetve behozatala külön engedélyhez kötött. Az ügy hallatán kiabálni kezdtem, és ez hatott. Csak később – vagy 48 óra múltán – ismertetett meg az én elnököm (Kornidesz Mihály) azzal a felfogásával, hogy egy olyan demokratikus intézményben, mint amilyen a televízió, gondolni kell arra is, mit szólnak majd a díszletező segéd munkások, hogy nekik egy pofa sört sem szabad bevinniük az

épületbe, miközben „fent a negyediken a főszerkesztő urak vidáman dőzsölnek”.

Azt válaszoltam neki, hogy nem helyes, ha engem a „díszletező segéd munkásokkal”, kik munkaidőben sörözgetnek, összetéveszt; nálam késő esti protokollvacsera folyt, amiképpen őnála is estek protokolláris ebédek meg vacsorák, és nem feltétlenül bor nélkül.

Egyszóval Pozsgay még borhoz is jutott aznap este, és ingujjra vetkőzve jó sok órán át borongtunk hazai közállapotaink felett. Jó volt. Mi szövetségesnek akartunk látszani reformügyekben – azok is voltunk –, Pozsgay Imre pedig vette a lapot, és búcsúzóul csak annyit mondott: „Tartsatok ki addig is fiúk!”

Vajon meddig kellett volna kitartanunk? Nem tudom.

Pozsgayt viszont többet – a hivatalos interjúkat leszámítva – nem láttuk. Sándor István volt az, akivel ebédben-vacsorában többször is megállapodott, de valamennyiszer lemondta ezeket a találkozásokat.

Erre talán nem is érdemes több szót vesztegetni. Arra azonban igen, hogy Kornidesz Mihály és helyettese, Gerencsér Ferenc az emlékezetes vacsorát követő két napban többször riportra hívtak engem, emelt hangon kikérték maguknak, hogy engedélyük nélkül meghívtam Pozsgayt – nyilván a Fehér Házban tolták le őket –, és megmagyarázták, hogy mennyit ártok a pozíciónak azzal, ha ilyen kalandokba bocsátkozom. Kornidesz, aki állítólag kedvelt engem, bosszúságomat és értetlenségemet látván, azzal a pokoli közhellyel ajándékozott meg nyugtatólag, hogy „nem ellened, érted haragszom”. Más szóval kért, hogy lássam be az ő igazságát, de legalábbis a helyzet fonák voltát. Azt, hogy nekik el kell számolniuk a TV-ben megesett dolgokkal (felfelé), és nehéz magyarázatot találni Pozsgay ittlétére.

A vezéri duó kétnapi kínzásáról súlyos dolgokat kívánok mondani. Ugyanis az ügy annyira megrázott engem – benne a számtalan üvöltődsdi –, hogy néhány hét múlva, egészen pontosan március 15-én, a Mátrában szívkoszorúér-görcsöt kaptam, és innen egyenes út vezetett a Városmajor utcai klinikára, egy életmentőnek mondott szívműtéthez, amely négy hónappal később, július 6-án esett meg. Ekkor már Beczky Gula volt a TV elnöke; Kornidesz el sem búcsúzott tőlem.

Nem bizonyítható – hogyan is volna –, hogy kapcsolat van a Pozsgay-affér és rákövetkező hányattatásaim között, de ennek az 1987-es évnek a dolgai az én emlékezetemben eltéphetetlenül összekapcsolódnak.

És még valami. Ez sem független Pozsgaytól. A népfrontfőtitkár 1988 kora tavaszán, készülvén a kecskeméti reformtalálkozóra, mely a párt-ütés gondolatával barátkozott, magyarán azzal, hogy a reformszárny (a Pozsgay-szárny) kivonul az MSZMP-ből, elküldte hozzám Nagy Imrét, a KISZ KB első titkárát, aki elég nehezen követhető körmönfontással

próbálta kikémleni, szövetséges vagyok-e vagy sem a készülő akcióban. Nem kapván erős bátorítást ahhoz, hogy igen, kétórányi beszélgetés után eltávozott, mégpedig azzal a bágyadt megjegyzéssel, hogy „téged, mint a tömegkommunikáció egyik vezéralakját, természetesen úgymint meghívunk”.

Nem hívtak meg. Ha azonban elég buzgalom lett volna bennem, mint például Sugár Andrásban, meghívás nélkül is elmentem volna, mondjuk azért, hogy letöljek más TV-s alkotókat (Sugár ezt tette velem, kifütyülték), de az igazat szólva én soha nem éreztem magamban elég indíttatást arra, hogy közvetlenül bekapcsolódjak a politikába, odaadjam a nevemet bizonyos párttörekvésekhez. Én mindig arról álmodtam, hogy egyszer független leszek. Ilyenformán nagyon jól észlelték Nagy Imrét, hogy rám nemigen számíthatnak – egyébként sem láttam a közvetlen jótéteményeit annak, ha az MSZMP szétvál.

Dunapark után Nimród étterem

A kirúgatómat követő másod- és harmadnapon olvastam. És azon töprengtem, hogy mikor és milyen formában kellene elmondanom a saját véleményemet, tudniillik a hallgatás nem válasz. Sem kinyíróimnak, sem azoknak a kollégáknak, akik mind-mind interjúra tartottak igényt.

Noha volt egy biztos szál a kezemben az ügy hátterének felgöngyölítéséhez (vö. Pozsgay), szerettem volna legalább negyvennyolc órát gondolkodni azon, mi az, ami elmondható, és mi az, ami nem.

Egyetlenegy dologban voltam bizonyos, abban, hogy komolytalan ürügyet talált a TV-elnökség elmozdításomhoz. Abban, hogy ezt nem lehet eleget, elégszer hangsúlyozni.

Akkor még nem tudtam, hogy itt valószínűleg egy új modell működik, és az esetem nem egyedi. Erre Wisinger István, az 1-es program valamivel korábban lemondott igazgatója mutatott rá precízen a Heti Világgazdaság január 20-i számában. Ő – akivel egyébként kellemetlenül sok személyes vitám volt műsorügyben – a szegedi Ruszt-üggyel vonta párhuzamba az enyémet:

„A szegedi színház prózai társulatának vezetője viszont szeretne igazgató lenni, azért sebtiben meghirdetett pályázattal próbálják eltávolítani. A pályázat meghirdetésére egy váratlan sajtónyilatkozat ad okot. Ez az ürügy, hiszen a tehetség másképp megkérdőjelezhetetlen.

Napilapnak adott nyilatkozatra hivatkoznak akkor is, amikor a Televízió Híradójának éléről eltávolítják a főszerkesztőt. Ez az ürügy, mert frissen kreált ok nélkül itt sem fér bele a munkaügyi előírásokba *a házon kívül már régen eldöntött* személyi változás, amelyet szentesít a házon belüli készségek határozat.”

A magyar közönség ezekről a bonyodalmas összefüggésekről leváltásom másnapján még nem értesült. Visszagondolva mindarra, amiről értesült, értesülhetett, úgy tetszik, Nemeskürty István csak olajat öntött a tűzre, amikor úgy gondolta, hogy kellő diszkrécióval túl lehet jutni mindenem. Lehet persze, hogy ő a „kuss!” szellemében nevelkedett, és ezért prognosztizálta a jövőt tévesen. Tett felém egy gészrust, elmondta, hogy Aczél Endre „szakmai kvalitásait sokra becsüli, személyével szemben semmiféle ellenérzést nem táplált” (MTI) – majd megelégedett annyival, hogy „az elnökség úgy ítélte meg, a televízióban jelenleg kialakult helyzetben a vezetőszerére feltétlenül szükség van”.

Csakhogy a közönségnek, amely még mindig a romániai közvetítések mámorában, de legalábbis a hatása alatt élt, halovány sejtelve sem volt arról, hogy a Magyar Televízióban *helyzet van*, és hogy ez épp jelenleg alakult ki.

Tudvalévő, hogy akinek rossz a lelkiismerete, hallgat. Ezért volt, mindennek a tetejébe, minősítetten szerencsétlen húzás a Magyar Távirati Irodára bízni leváltásom hírét, ha úgy tetszik: az MTI-vel takarózni. Mintha szabadkőműves hallgatási fogadalom kötött volna mindenkit: nem nyilatkozni, nem nyilatkozni. Bebújni a kollektív, egyhangú döntés álarca mögé. Ismerős ez a trükk valahonnan? Csak nem a pártállamiságból?

Vissza azonban a dolgok rendjéhez. Január 11-én, leváltásom után két nappal elhatároztam, hogy külön interjút senkinek sem adok, mert ezzel óhatatlanul kedveznék egyeseknek és ártanék másoknak. Épp ezért másnapra, péntekre a TV háta mögötti Nimród étterembe meghívtam mindazokat, akik beszélgetni óhajtottak velem: az MTI, a Rádió, a napilapok és néhány hetilap munkatársát. 9-10 emberre számítottam; ehhez képest színültig telt a kicsi terem olyanokkal is, akiknek semmilyen meghívást nem adtam, illetve adattam át. Teljesen igaz, hogy a Magyar Televíziót – benne a Híradót – nem hívtam meg; máig sem tudok róla, hogy interjúigényük lett volna. Amin, mellesleg szólva, egyáltalán nem csodálkoztam.

Kétségtelen, hogy a Nimród étteremben elhangzottakkal indult útjára a Híradó-ügy lavinája. Afelől sincs kétség – megerősíthetem –, hogy ezt én magam akartam, mert úgy véltem: az ország, a szakma amúgy is torkig van a titkos paktumokkal és alkukkal, az át nem látható nepotista kinevezésekkel, a haverság, rokonság szülte érdek-összefonódásokkal – legyen tehát világosság és nyilvánosság!

Elmondtam a történetet az én olvasatomban. Természetes, hogy kiemelt hely jutott Pálfynak. Ez alkalommal hangoztattam első ízben a nyilvánosság előtt abbéli aggodalmaimat, hogy Pálfy G. Istvánt – ismeretlen kezek – tudatosan „implantálták” az MTV Elnökségébe, komolytalanná téve ezzel kinevezését a Népszavához, és előkészítendő számára az újabb kinevezést.

Elmondtam, mit közölt velem Nemeskürty István Pozsgay óhajáról. Elmondtam, hogy ha nincs a Népszava szerkesztőségi kollektívája, ha emez nem tiltakozik, akkor Pálfyt kikölcsönzik a TV-nek és egérutat hagynak számára visszafelé a hátrahagyott, valójában soha el nem foglalt szakszervezeti pozícióba.

Végül elloptam egy szót a kollégáimtól. Azt, hogy itt puccs volt. Utaltam arra, amit kiváló pályatársam, Ballai József, a MUOSZ alelnöke – egyébként a kecskeméti Pétőfi Népe főszerkesztője – mondott a Hírháttérben Pozsgaynak: ha ezzel a módszerrel félre lehet állítani Aczél Endrét, akkor sok ezer magyar újságíró kezd reszketni. Tudniillik valamennyien bizonytalanná válunk.

Az expozé végén sorban jöttek a kollégák kérdései.

Sokan – igen számosan – politikai magyarázatot kértek. Tehát azt,

hogy fejtssem, fejtsük ki (Elek és Sándor is jelen volt), „egyedül cselekedt-e” Pozsgay, voltak-e mások is, esetleg más pártok is a „csapatban”?

Nyilvános találgatásra nem vállalkoztam. Annyit azonban el kellett mondanom, hogy mi mindannyian, akik az asztal körül ülünk, ugyanazt gondoljuk. A kérdésekben benne van a válasz is. Vonatkozik ez például arra, hogy leváltásomat nem tudatosan időzítették-e Németh Miklós távollétére?

Elek azt mondta, egyszerűen nem vagyunk abban a helyzetben, hogy a fölött kérdéseket megválaszoljuk. Tudniillik nem mi döntöttünk. Azokat kellene megkérdezni, akik döntöttek.

Elek szerint maga az eljárás tette az ügyet közüggé. Mindenki láthatta, hogy egy nagy nemzeti intézménynél, az MTV-nél milyen módszerekkel folyik a hatalomváltás. „Ki teszi le a nagyesküt – kérdezte –, hogy holnap ugyanez másutt nem történik meg ugyanígy?” – fűzte hozzá.

Hogy ugyanis láthatatlan politikai erők játékszerévé válunk.

Én annyit tehettem ehhez, hogy jó néhány hete, amikor a Reformnak nyilatkoztam, elsőrangú jósként léptem a nyilvánosság elé. Megmondtam, hogy egy készülő koncepciós pernek vagyok, illetve leszek a vádlottja, noha nem szeretnék az lenni. Megmondtam azt is, hogy nem a személyem az érdekes, hanem a posztom, amely lebírhatatlan vonzerőt gyakorol a politikai hatalom majdani, magukat legalábbis ebben a minőségben elképzelő birtokosai számára.

Mert az egész Híradó-puccs ugyanannak az előtételezésnek a jegyében szövődött a háttérben, mint a kampány Pozsgay Imre köztársasági elnökké választásáért. Az előtételezés az volt, hogy lehetséges, sőt kívánatos az MSZP és az MDF koalíciója. Tekintettel azonban arra, hogy a Pozsgay-körhöz tartozó Bíró Zoltán (egykori művelődésügyi minisztériumi főosztályvezető) kiválásával és dr. Antall József belépésével az MDF eléggé messze került a népnemzeti alapokon szerveződő koalíció gondolatától, Pozsgay szerényebb tétekre kezdett játszani, olyanokra, amelyeknek az elhozatalához még megvolt az ereje. Végül is azt sem szabad lebecsülni, ha két, átütő erejű televíziós politikai műsor élén egy olyan ember ül, akit ő a Magyar Ifjúság bukása után bevitt a Minisztertanács apparátusába (főtanácsosként a nemzetiségi és kisebbségi kollégiumba), majd akit ugyanő javasolt titkárnak az aradi vértanúk magyarországi emlékművén munkálkodó bizottságba; végül akinek az MDF, a Néppárt, a Bajcsy-társaság és talán más kuratóriumi pártok szemében is kifogástalan volt a pedigréje a határon túli magyarság dolgában tett nyilatkozatai miatt... Kétségem sincs felőle, hogy Pálfy valóban bírta a TV-t felügyelő államminiszter „teljes bizalmát”.

El is mondtam a Nimródban, hogy e téren nem kívánom magam

összehasonlítani velem. De ezért mégis érdekel, érdekelne, hogy e bizalmon túl mi az, ami a Népszava-főszerkesztőt politikailag, szakmailag és erkölcsileg alkalmassá teszi a Híradó/Hét főszerkesztésére, s mi az, ami az Elnökség szemében engem nem?

A társaimat ez már nem nagyon érdekelte. Elek is, Sándor is, Rangos is lényegében ugyanazt közölte: lemondtak, mert sem azzal, ami, sem azzal, ahogyan történt, nem értettek egyet.

Elek mondott egy klasszikusat: „Nem kívánok a junta hadseregében szolgálni.”

Ugyanő némi szomorúsággal gúnyolta önnön naivságát. „Amikor azon a bizonyos kedden lementem a Nagyvetítőbe, még én voltam az aznapi műsorvezető. Következésképpen nálam volt egy csomó aznapi telex, és miközben Nemeskütyéket vártuk, a legnagyobb gyanútlan-sággal készültem az esti szövegeimre, húzogattam alá a fontos információkat.”

Pár perc múlva már nem húzogattam.

„Ha én este beülök a Híradóba, ha bármit is teszek, ami az együttműködés látszatát kelti, akkor akaratlanul is törvényesítem a döntést, és bohóccá teszem magamat. Közlöm mindenkivel, hogy nem vagyok az.”

Elek tehát felhívta Nemeskütyt, és elmondta neki, nem tudja teljesíteni a közönségnek tett tegnapi esti ígéretét. Nem vezeti a keddi Híradót.

Miért, kérdezte az elnök, rossz lelkiállapotban vagy?

Igen, válaszolta Elek, de nem ez a lényeg. A lényeg az, hogy nem értek egyet a történetekkel, és ezt kívánom távolmaradásommal kifejezésre juttatni.

Aztán Elek János mesélés közben feldühödött. A Nimród-beliek a tanúk rá. Azt fejtegette, hogy sajnálja azokat a kollégákat, akiket a döntés súlyos lelkiismereti konfliktusba sodort. Azokat, akiket az Elnökség választás elé állított: vagy a munkájuk és a bérük, vagy a tisztességük mellett tartanak ki.

„Fel kell tehát tenni a kérdést – így Elek –, hogy vajon ki idéz elő ilyen helyzeteket, s aki megteszi, milyen céllal teszi?”

Nekem is nyilatkoznom kellett arról, óhajtottam-e volna, hogy a Híradó aznap – tiltakozásul – sztrájkoljon?

Elmondtam, hogy soha nem voltam sztrájkhívó. Úgy gondolom, hogy bármilyen konfliktusok, torzsalkodások legyenek a TV-ben, a nézőnek, aki a szolgáltatásainkra előfizet, tartozunk annyival, hogy este fél nyolckor hírekkel szolgálunk. Végül is számára nem alapvető kérdés, hogy ki a Híradó főszerkesztője, kik csinálják a napi adást és így tovább.

Ezzel együtt volt, aki megkérdezett engem, mit tegyen? Csak azt tudtam mondani, mindenki a lelkiismerete szerint tartozik cselekedni.

Ehhez fűzött lábjegyzetet Kaplár F. József, a híradós törzsgárda egyik

tagja: ő azért vált meg a szerkesztőségvezetői beosztásától és azért mondott le a képernyős szerepléséről is, mert a lelkiismerete ezt parancsolta neki.

Megkérdezték, miért nem búcsúztam el a képernyőn a közönségtől. Eszem ágában sem volt, válaszoltam. Különben sem hiszem, hogy megengedték volna, hiszen leváltásom délután háromkor azonnali hatállyal életbe lépett.

Végül: maradok-e a Televíziónál vagy megyek a TV-től? Ez az Esti Hírlap kérdése volt. Akkor mondtam először azt, amiben azóta egyre mélyebben hiszek: nem frissít fel a gondolat, hogy egy levegőt kell majd szívnom azokkal a kollégáimmal, akik elnökségi tagként a kivégzésemben közreműködtek.

Elég sokat beszéltem. Mondandóm végén – kissé emelkedett modorban – lemondásra szólítottam fel mindenkit, aki a Híradó-ellenes puccsban közreműködött: az értelmi szerzőket, Pálfyt és a többieket, az ítélet-végrehajtókat. Végül – egészen komolyan – úgy gondoltam, hogy fel kell szólítanom a miniszterelnököt (a Kuratórium és a friss Elnökség kinevezőjét), vizsgálja ki az ügyet, mert ha nem teszi, a Ballai-féle komoly aggodalom is pusztába kiáltott szó marad. Úgy gondoltam továbbá, hogy egy kormányfői intervenciót megér annak a sok ezer vagy tízezer embernek a panasza, aki levélben, táviratban tiltakozott Németh Miklósnál, Pozsgaynál és Nemeskürtynél a történetek miatt. Ha valóban úgy is gondoljuk, amit mondunk; ha a „nemzet televízióját” valóban a nemzetének tekintjük, akkor a nemzet hangját ebben az ügyben aligha lehet félreérteni – mondtam kollégáimnak.

Utószó ehhez: amennyire tudom, a címzettek egyike sem méltatta válaszra a tiltakozókat, pedig az még a néhai Kádár-titkárság idejében is szokásban volt, hogy ha egy vidéki munkáskollektíva mondjuk 184 aláírással tiltakozást juttat el a „főnökséghez”, azt komolyan veszik és valamilyen formában reagálnak rá.

Alakilag is felmentenek

1990. január 13-án, szombaton kétségkívül velem voltak tele a lapok. A legnagyobb napilap, a TV-Híradó azonban ügyet sem vetett a dologra, noha birtokában volt a Magyar Távirati Iroda részletes tudósításának.

Nem így a Magyar Hírlap, amely alaposan *alám fűtött*. Szerkesztői – nyilván a lapeladás szempontjait is mérlegelve – nemcsak címlapra vitték ki a sztorit, de meglehetősen robbanó címet is adtak neki: „Aczél: Pozsgay akarta így.”

Egy feltűnően kövér betűkkel szedett lapszéli jegyzetben meg is indokolta a lap a felhajtást, a TV-Elnökség beszédes hallgatására célozva: „Szó sincs tehát a TV belügyéről. Vagy úgy gondolták, hogy ami nem hangzik el, az nincs is? Néhány éve mások szintén így vélték, de az már akkor sem vált be, mert mindig voltak – és lesznek – más hírforrások is.”

Alatta következett a lap korrekt beszámolója a Nimródban elhangzotakról.

Másutt sikerem volt azzal a megjegyzéssel, hogy „szétverték a televízió Híradóját”: a Heves megyei Népiújság – mozgott az egész ország – címet csinált belőle, a Népszabadság pedig azonosította magát vele: „...az új Elnökség első tette az volt, hogy szétverte a tömegkommunikáció legfontosabb, legnagyobb hatású részének addig elismert irányító gárdáját.”

A folytatás is olyan, hogy jobb, ha ők mondják, mintha mi bizonykodnánk, vagy naiv és kétségbeesett nézői leveleket idéznénk:

„S tették ezt azzal a gárdával, amely az utóbbi években Magyarországon új híradóműfajt teremtett... Ezért leváltása mintegy a szakmai értékítélet és a közönség véleményének semmibevétele”.

Történetesen a közönséget sajnálta A Vas népe meg A Nógrád. Utóbbiban (bte) ezt írta: „Így a nemzet szerény tagjaként igenis kíváncsi vagyok arra, hogy például most ki nyert ezzel a puccsal. Azt már tudom, hogy televíziónézőként én veszítettem.”

A Vas Népében – kor– nyersebben fogalmazott: „Hatalmas zűr van a televízióban, elkezdődött érte a marakodás. Hogy ki nevet a végén? Nem tudom. Csak azt, ki veszít: a néző.”

Szívembe férközött pályatársam, Tóth Ilona a Fejér Megyei Hírlaptól is. Ezért a kérdéséért szerettem meg: „Az Aczélt így edzik?”

Ezeknek az idézeteknek a mellékéről következetesen kiiktattam a nekem és kollégáimnak szóló egyéni méltatásokat, mert ez nem ide tartozik. Mindenesetre torokszorítóan jó volt néha olvasni, hogy a Híradó és A Hét szakmai teljesítménye nem hagyta érintetlenül sem a kollégákat, sem a közönséget.

Egyébként a Nimród-beli találkozóknak volt számomra egy fonák jótéteménye is: a TV-Elnökség észbe kapott, hogy még mindig nem mentett fel „hivatalosan” is az állásomból. Megfogalmazták és sebtiben el is küldték nekem a hiányolt papírt.

Általa sem én, sem a hozzám hasonló kíváncsiak nem lettek okosab-
bak. A „Tárgy: felmentés” címet viselő irat ugyanis kifogástalan pontossá-
ggal ismételte meg a Mai Nap-interjúra való ismert, ámde senki által
el nem fogadott hivatkozást. Azt, hogy én a Minisztertanács által
kinevezett Elnökség felügyeleti jogkörét kétségbe vontam.

Holott azt mondtam – a felmentő levél idézte is –, hogy az én
műsoraim „felügyelete mindig is elnöki hatáskörbe tartozott. Ezt tovább-
ra is elfogadom, más felügyeletet azonban nem.”

Az elnök így kikérte magának, hogy én az ő felügyeleti jogkörét
elfogadom.

Megjegyzem, abban az órában, amikor én a Mai Napnak nyilatkoz-
tam, kihirdetett – a Magyar Közlönyben kinyomtatott – jogszabály híján
ugyan honnan tudhattam volna, hogy a kormány megalkotta a világcsodá-
tát, a kollektív munkáltató intézményét, s Nemeskürty ebben a konfi-
gurációban csak korlátozott hatáskörű elnök, nem is elnök, csak az
elnökség elnöke? Ugyan honnan?

Lehet, hogy amikor felmentésemet aláírta (január 12-én, január 9-ére
visszaidőzítve), ő sem tudott erről? Levelében ugyanis egyes szám első
személyben nyilatkozott, nem az Elnökség, hanem a maga számlájára
írva elmozdításomat:

– „Mivel a Televízió irányítására létrehozott testülettel – jelenlegi beosz-
tásában – együttműködését nem látom biztosítottnak, a fentiek szerint
határoztam” – írta Nemeskürty.

Csak a játék kedvéért kérdezem meg: ugyan kivel kellett volna nekem
együttműködnöm? Hiszen ilyesmi csak konkrét személyek között kép-
zelhető el? Pálffyval, a Népszava főszerkesztőjével? vagy Horváth
Ádámmal, a Szomszédok alkotójával? Esetleg a külpolitikus Chrudinák-
kal? S ha igen, miben? Rivális vagy közömbös műsorkészítőkkal abban,
hogy miként készüljön a Híradó?

Ki hallott még olyan abszurdumot, hogy egyik műsorkészítő beleszól
a másik dolgába? Ez a fenomenális kérdés különben is csak azért
hangozhat el, mert az egész elnökségi koncepció ostobaság: a civilizált
világ televízióinak elnökségében nem műsorkészítő szerkesztők és
rendezőök ülnek, hanem gazdasági, műszaki, személyzeti vezetők, me-
nedzserek, marketingfőnökök stb.

Épp ezért kell nevetségessé tenni azokat a kormány szintű és elnöki
szintű okoskodásokat, hogy a Magyar Televízió történetében most
először maguk a televíziós szakemberek delegáltak elnökséget: erre
vártunk!

A korábbi, igen nagy létszámú és igen kevésbé hatékony elnökségek is – fájdalom! – szintiszta szakemberekből álltak. Aki számított a TV-ben, fősztályvezetőtől felfelé, automatikusan tagja lett a testületnek. Hogy finoman fogalmazzak, szakemberben soha nem volt hiány. Aki azt állítja, hogy most első ízben vezetik a TV-t tévés szakemberek, egyszerűen nincs tisztában a TV helyzetével, de legfőképp a múltjával. Arra pedig végképp mulatságos gondolni, hogy ez a mai szakmai vezetés miként fog például osztani pénzen, technikán stb., ha a tagok egyénekenként súlyosan érdekeltek abban, hogy ők kapják a többit, és mások a kevesebbet. Vajon hogyan? És mi és ki a biztosíték arra, hogy az Elnökségen kívül rekedt, ugyancsak műsorkészítő kollégáik rovására nem ők fogják lefölözni azt a keveset, amiből a TV gazdálkodik? Nemeskürtő?

Január 16-án, kedden befejeztem a csomagolást az irodámban. Valamennyien kiköltöztünk, Elek is, Sándor is, a titkárnők is. Néhány napon belül eltűntek a névtáblák: újak jöttek a helyükre.

Felmentésem változó okai és körülményei

(avagy: mindenki mást mond)

Most pedig kulcsot adok a tisztelt olvasó kezébe annak megfejtéséhez, miért és kinek az ösztönzésére váltottak le engem? Az idézetek a január 10-e és 16-a között megjelent magyar lapokból származnak:

1. Népszava, január 10. Nemeskürty István nyilatkozata az MTI-nek: „Aczél Endre szakmai kvalitásait változatlanul sokra becsüli, személyével szemben semmiféle ellenérzést nem táplál. Ám az Elnökség úgy ítélte meg, hogy a Televízióban kialakult jelenlegi helyzetben a vezetőcserére feltétlenül szükség van.”

2. Népszabadság, január 13. Az MTV elnökének felmondóleveléből: „Széles nyilvánosság előtt tett nyilatkozatából (ld. Mai Nap II. évf. 5. sz. – AE) egyértelműen kiténik, hogy a Minisztertanács által kinevezett Elnökség felügyeleti jogkörét kétségbe vonta és ezzel *bizalmi válságot okozott az Elnökség és a Híradó főszerkesztősége között.*”

3. Népszabadság, január 10. Ugyancsak Nemeskürty István: „Egyszerűen az történt, hogy közte (ti. Aczél E.) és a Televíziónak a kormány által kinevezett Elnöksége között olyan *elviselhetetlen feszültség támadt, ami* különösen ebben a mai helyzetben – választások – *kártékonyan befolyásolhatták volna a Híradó zavartalan munkáját.*”

4. Esti Hírlap, január 10. Szilvásy György, a Rádió és a Televízió Felügyelő Bizottságának titkára nyilatkozik a lapnak: „...De abban bizonyos vagyok, hogy *a felmondás oka nemcsak a Mai Napban megjelent interjú volt.* Sőt abban is, hogy *nem ez volt a fő ok, maximum kiváltó ok lehetett.*”

5. Népszabadság, január 12. Pogonyi Lajos kérdése Pozsgay Imréhez: „Mások szerint a Híradó (új) főszerkesztője a tévét felügyelő bizottságban részt vevő pártok, ha úgy tetszik kompromisszumának eredménye.” Pozsgay válasza: „Ez annyiban igaz, hogy *e bizottság javaslatára...* a tévé Elnöksége egyhangúlag nevezte ki Pálfy G. Istvánt.”

6. Népszabadság, január 12. Szilvásy György MTI-nyilatkozatából: „Minden szakmai, műsorpolitikai és személyi kérdésben az Elnökség dönt, a kormány és *a felügyelőbizottság ezekbe a döntésekbe nem avatkozik be.*”

7. Magyar Nemzet, január 16. Az MTV Elnökségének nyilatkozatából: „A Híradó és A Hét felmentett főszerkesztőjével kapcsolatban az Elnökség méltatlannak tartaná mind önmagával, mind a felmentett főszerkesztővel szemben, hogy a nagyközönség előtt vitassa meg *a volt*

főszerkesztő emberi tulajdonságait és vezetői gyakorlatát, mely – képességeinek elismerése mellett – arra készítette az Elnökséget, hogy felmentse.”

Eddig az idézetek. Bennük nem pusztán az az érdekes, hogy Nemeskürty háromféle módon közelítette meg leváltásom okát, azzal a képzelenséggel fejelve meg minden más mondandóját, hogy végül is a Híradó védelmében az ottani munka zavartalanságának az érdekében történt a dolog!

Az is érdekes, hogy Pozsgay Imre szerint Pálfyt az Elnökség a Kuratórium javaslatára nevezte ki – holott ugyanennek a Kuratóriumnak a titkára, Szilvász György a Népszabadságnak ugyanabban a számában a legnagyobb határozottsággal leszögezte, hogy a felügyelőbizottság személyi kérdésekbe *nem* avatkozik be. A döntés nyilván úgy esett meg, hogy január 9-én egy viharos ülésen az Elnökség az én elmozdításom mellett foglalt állást, aztán szünetet tartott, felhívta telefonon a Kuratórium tagjait, akik éppen *nem* ülészttek, és egyenkénti meghallgatásuk után kicsikart belőlük egy javaslatot Pálfy G. István kinevezésére nézve. Vagy másként történt? Lehet, hogy a Kuratórium már annak előtte javasolta Pálfyt, hogy ez az Elnökség elé vitte volna a rá nézve sérelmes Mai Nap-interjú ügyét? Lehet, hogy leváltásom még az Elnökség ülése előtt eldöntetett, és Wisingernek igaz a gyanúja, hogy e döntéshez – nem pedig javaslatához – a TV-Elnökség engedelmesen asszisztált?

A sok ellentmondás oka vélhetően abban lelhető fel, hogy a kivégzésekre összeszövetkezett urak nem gondolták végig alaposan a dolgokat, előbb ítéletet hirdettek, és csak utóbb kezdtek el izgatottan keresni a jogszabályt, amely ítéletüket megalapozta. Az ilyesmi persze botladozásokkal jár együtt, és a botlások nyomai bőségesen kimutathatók a nyilatkozatokban.

Épp ezért e helyütt csak dicsérni tudom a TV-Elnökség január 16-i nyilatkozatát, amely „lehúzta a rolót”: nincs többé nyilatkozat a TV belső ügyeiről – jelentette be.

Egy sértett ember

Ugyanezen a napon Pozsgay Imre lemondott a Rádió és a Televízió felügyeletéről. A lemondás tágabb előzménye az volt, hogy jó néhány ellenzéki párt leszögezte: a nemzeti tömegtájékoztató eszközök felügyeletét nem láthatja el olyan személy, aki az MSZP választási munkájának politikai irányítója.

Pozsgay ezzel a kifogással nem értett egyet. Az MTI-hez eljuttatott, sértett hangú nyilatkozatában azt mondta, hogy neki a TV-t illetően sem politikai, sem személyi ügyekben nem volt hatásköre. „Ennek ellenére olyan döntésekkel hozták összefüggésbe a nevemet, amelyekben hatásköröm szerint részt nem vehettem” – fűzte hozzá.

Ez nyilvánvaló utalás volt a Híradó-ügyre. Sőt cáfolata annak, hogy Pozsgaynak része lett volna az elmozdításomra vonatkozó döntésben.

Csakhogy a hatáskört, amelyre Pozsgay célzott, senki nem firtatta. Nem vagyunk gyerekek, hogy formaságokkal bibelődjünk. Különben is, a tamaskodókat, akik esetleg azon töprengtek, hogy hatáskör híján hogyan folyhatott bele személyi döntésekbe Pozsgay Imre, felvilágosította a már többször idézett – és meglepő őszinteséggel nyilatkozó – Szilvásy György kuratóriumi titkár. A Mai Nap január 17-i számában Kurucz Péter az alábbi kérdést tette fel neki:

„Aczél Endre azt mondta, Pozsgay személyes döntése volt az ő eltávolítása.” (Nota bene: én Pozsgay „döntéséről” soha nem beszéltem, én az államminiszternek Nemeskürty István előtt elhangzott kívánságáról tettem csak említést – AE)

Szilvásy válasza: „Én ezt nem hiszem el. *Ha mégis így lenne*, akkor se funkciója révén tehetne volna meg. Az más kérdés, hogy informálisan (értsd: nem – hivatalosan – AE.) milyen nyomást tudna gyakorolni, politikai súlyánál fogva.”

Pontosan erről van szó. Kommentár nem szükséges.

A lemondás napján Pozsgay terjedelmes interjút adott a Népszabadságnak. Az interjú felhevült lelkiállapotot sejtet. Az államminiszter ugyanis mindenkibe belerúgott, akit – képletesen szólva – a lába elért.

Kezdte Ballai Józseffel, a MUOSZ alelnökével, aki a TV Hírháttér című műsorában – az én ügyem okán – hatezer magyar újságíró félelméről beszélt. Ahhoz képest, hogy ott a stúdióban Pozsgay Imre még szelíden mosolygott a mellette ülő Ballaira, és eleresztette a füle mellett a megjegyzését, most „finom és nehezen tetten érhető csúsztatásokban” marasztalta el kollégámat. Szerinte az újságírók nem a hatalomtól, nem különböző kuratóriumoktól félnek, hanem egymástól: „saját kollégáik bizonyos körének véleményterrorjától.” Úgy vélte, hogy e „hangadók, a különítményes legények” (sic!) miatt nem mernek megszólalni azok az újságírók, akik nem osztoznak „az úgynevezett televízióbotrány körül kialakult véleménybirtoklásban”.

Pozsgay veszített, megszólaltak. A Csurka szerkesztette Magyar Fórum, továbbá az MDF tollforgató vezetői: Csengey, Csurka, Kulin nagyon határozottan kinyilvánították ellenvéleményüket. Tény viszont, hogy az ő pártjához közel álló szocialista napilap, a Népszabadság a „véleményterror” vétkébe esett, mert engem, bennünket pártfogolt.

Ezután én következtem. Pozsgay itt még nem említette a nevemet, bár elismerte, hogy rám utalt. Ezt kérdezte önnönmagától: „Mitől van az, hogy súlytalan percemberek pillanatok alatt nemzeti hősköklént jelenhetnek meg a magyar közéletben?”

Nyilván a véleményterrortól. Túl azon, hogy a rugdalozó államminiszter itt kétségbe vonta sok-sok kollégámnak az önálló gondolkodásra való képességét, „különítményes legények” befolyásának tulajdonította, a leváltott híradósokkal vállalt szolidaritásukat, ami önmagában is eszeveszettül sértő; nos túl ezen, az államminiszter semmibe vett egy olyan arany szabályt, amely sértetlenül uralkodik a civilizált Nyugaton politikusok és újságírók viszonya fölött.

Ez a szabály azt mondja ki, hogy egy politikust mindenféle módon bírálhatnak a lapok, vitatkozni csak az ügygel, a felhozott érvekkel, gondolatokkal szabad, személyeskedni tilos! Címkéket, bélyegeket aggatni az ellenfélre tilos! Ugyanis a tapasztalat amellel szól, hogy ha egy politikus nekiront egy újságírónak, akkor vele szemben falanxszá tömörül a szakma, és ezen csak a politikus tud veszíteni.

Mindegy: Pozsgay szemében „súlytalan percember” lettem.

Ebben a roppant érdekes interjúban azonban az államminiszter nemcsak sértegetett. A szó szoros értelmében elismerte, hogy beavatkozott az ügyembe, hogy foglalkozott ügyemmel, hogy része van a jelen formájú Kuratórium létrehozásában. Tagadta persze, hogy azt tanácsolta volna Nemeskürtynek, váltson le engem, de ez most érdektelen. Ezt mondta Pogonyi Lajosnak: „Persze tudtam olyan közlésekről és véleményekről, amelyek szerint politikai pártok egész sora követeli, hogy Aczél Endre távozzék a Híradó főszerkesztői székéből. *Én legfeljebb közvetítettem ezeket.*”

Azt nem mondta Pozsgay, kinek közvetítette. Nemeskürtynek? Csak neki közvetíthette, hiszen a kuratóriumi pártok nem kívánhatták, hogy Pozsgay a saját véleményükkel ismertesse őket meg!

Egyszóval Nemeskürty és Pozsgay – legalábbis – beszéltek rólam. Fogadjuk el, hogy Pozsgay rám nézve csak „politikai pártok egész sorának” nézeteit tolmácsolta. Az MSZP is ezek között a pártok között volt? Vagy Pozsgay kisajátította magának a véleménynyilvánítást az MSZP nevében? Én tudniillik ettől a párttól – amelybe nem igazoltam át az MSZMP-ből – soha, semmilyen kritikát nem kaptam, sőt: Horn Gyula, aki éppúgy az elnökség tagja, mint Pozsgay, hangos nemtetszésének adott kifejezést magam és kollégáim kényszerű távozása fölött.

Ha pedig nem az MSZP-ről volt szó, tisztelettel megkérdezem: az

MSZP egyik vezetőjének miért volt olyan fontos, hogy azonosuljon az MSZP ellenzékének számító pártok véleményével. Miért látta jónak, hogy a távozásomat „követelő” állásfoglalásokat tolmácsolja?

Tegyük fel, hogy tisztességből. Mert úgy érezte, jogosak azok a sérelmek, amelyeket ezek a meg nem nevezett fantompártok a Híradóval kapcsolatban elébe tártak.

De mi is volt e sérelmek oka? Kacagnom kell, ha olvasom – márpedig Pozsgay kimondja. Az SZDSZ és a Fidesz javára elkövetett, más pártokat sújtó hátrányos megkülönböztetés, amely a Híradóban, A Hétben, a művészeti műsorokban és a Napzártában volt – állítólag – „tetten érhető”.

Mások műsorairól nem nyilatkozom. De az történelmi tény, hogy a nemzeti egyeztető tárgyalásokon éppen az SZDSZ nyújtott be bizalmatlansági indítványt ellenem, követelve távozásomat. Nyilván nem azért, mert úgy látta, hogy a műsoraimban nagyon kedvezek neki. Úgyhogy a Pozsgay-képlet szerint ugyanaz az SZDSZ óhajtott engem elsőnek kiebrudalni, amelyet én különös kedvezményekben részesítettem (Balóval és Érdivel együtt).

Folytassuk az okoskodást, megéri. Különösen érzékeny pont a Kuratórium.

Pozsgay elmondta a Népszabadságnak, hogy a Televízió felügyeletének dolgában nem volt egyetértés az Ellenzéki Kerekasztalon belül. Ez igaz. Pártoktól független képviselők személyében nem sikerült meg egyezni. Mi következett tehát? A felügyelet dolgában lépni kellett, és a kormány „a többségi álláspontot fogadta el, tehát a kuratórium létrehozására tett javaslatot”.

Milyen többség pártfogolta a többpárti kuratóriumot? Ez a többség bizonyosan *nem* volt EKA-többség, mert a kerekasztal kilenc pártja és szervezete közül öt nem csatlakozott a Kuratóriumhoz, következésképp nem is kívánta, kívánhatta annak létrejöttét. Távol maradt tőle az SZDSZ, a Fidesz, a Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája, a Független Jogász Fórum és a Szociáldemokrata Párt.

Szögezzük le tehát, hogy ellenzéki oldalon nem többség, hanem *kisebbség* pártfogolta a kuratóriumot, amely a maga „testi valójában” ilyen előzmények után – a kormány, az MSZP, az MDF és az MDF-fel rokon pártok, szervezetek (Néppárt, Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság, Kereszténydemokrata Néppárt) eszköze lett, és ebben a minőségében nemhogy reprezentálta volna a hajdani háromoldalú tárgyalások résztvevőit, torzónak, egy MSZP–MDF együttműködés ideális terepének született. Nyilván ezt ismerte fel nagyon gyorsan Bihari Mihály, aki december 1-jével kivonult a szervezetből.

A Kuratórium után az interjúban megint előbukkant a Híradó, és Pozsgay cáfolta, hogy nekem azért kellett mennem, mert őt nyilvános

bocsánatkérésre kényszerítettem. Erről a témáról néhány oldallal korábban már írtam, de megismétlem, az államminiszter a saját lelkiismeretének tartozik elszámolással arra nézve, miért vádolta meg „tisztességtelen eszközök alkalmazásával” a Híradót, amikor őt senki sem kényszerítette bocsánatkérésre.

Ugyanezt a lelkiismereti elszámolást javasolnám neki Horn Gyula dolgában. A külügyminiszter nem volt itthon, amikor az ügy zajlott, ám a Magyar Hírlap kérdésére sajnálkozását fejezte ki a történetek miatt. Nem követett el nagy bűnt, csupán „kitűnő szakembereknek” nevezett bennünket: Eleket, Sándort, jómagamat.

Pozsgay ezt nyomban „egy másik tárca illetékességébe tartozó dolog véleményezésének” minősítette, és „furcsállotta”. Ezt rosszul tette, nemcsak azért, mert egyik legközelebbi kollégáját vonta felelősségre, hanem azért is, mert H. Gy. nagyon izgága típus tud lenni, ha úgy érzi, hogy oktalanul sértegetik. Néhány nap múltán a Népszabadságban „visszarúgott”, megerősítette, hogy igenis jó újságírók voltunk, jó volt a kapcsolatunk a magyar külpolitikával, és megkérdezte Pozsgayt: emlékszik-e rá, hogy valaha is kifogásolták volna külpolitikai természetű nyilatkozatait, holott ő is „egy másik tárca illetékességébe” tartozó dolgokról beszélt.

Rúgások után dicséret: ezt Pozsgaytól – minő meglepetés – Pálfy G. István kapta. Ha ugyanebben az interjúban az államminiszter nem nevezett volna perccembernek, nem vádolt volna meg valótlanságok, ferdítések közlésével, talán nem lett volna ilyen erős a kontraszt. De ezúttal ilyenre sikeredett. Pozsgay Imre olyan elismeréseket osztott ki Pálfynak, mint – gondolom – elég kevés személynek pályafutása során. „Tisztességes embernek, kiváló szakembernek tartom. A haza, a nép boldogulásán fáradozik. Beosztását nem használja fel önös célokra.”

„Ezt bárki mondhatja... – vetette közbe a Népszabadság munkatársa. „Igen, de ő így is él, ezzel bizonyít” – volt Pozsgay válasza.

Ne firtassuk, hogy Pozsgay, aki közölte, Pálfy „nem tartozik belső körömhöz” (van ilyen?), vajon miként képes megítélni, hogy az új Híradó-főszerkesztő hogyan él, a lényeg az, hogy kettejük között volt és van személyes kapcsolat, ám az ilyeneket az államminiszter „egyéb-ként sem használja fel pozíciói erősítésére”.

Nyomban ezután Pozsgay Imre kimondta, hogy Pálfy nem az ő jóvoltából került a TV-Elnökségbe. „A különböző politikai pártok tettek javaslatot annak idején az Elnökség tagjaira. Épp ezért nem igaz az az Aczél-féle állítás, miszerint az Elnökséget az államminiszter képére és hasonlatosságára formálták. Ez tisztességtelen sugalmazás, tények ismeretét nélkülöző feltételezés.”

Ami a tények ismeretét illeti, Pozsgaynak igaza van. Ugyanis a Kuratórium tagjait hallgatási fogadalom köti, nemcsak most, még leg-

alább egy évig. Erről egy előrelátó kormányrendelet gondoskodott. Kíváncsi vagyok, Pozsgay honnan ismeri a „tényeket”, tudniillik őt a Minisztertanács a Kuratórium létrejöttékor a sajtó és a tájékoztatás felügyeletéből felmentette, tehát a kurátorok őelőtte sem nyilváníthattak véleményt. Vagy mégis megtették?

Érdekesebb ennél Pozsgay homályos közlése arról, hogy „különböző politikai pártok” tettek javaslatot a TV-Elnökség összetételére. Hány párt? Mely pártok? Az összvalahány magyar pártból ugyanis a Kuratóriumban mindössze négy(!) ücsörög: az MDF, a Magyar Néppárt, a Kiszgazdapárt és a Magyar Szocialista Párt. Ők állítottak volna elnökségi tagokat? És ha igen, milyen jogon?

A SZOT-ot, a Kulturális Kamarát és a Hazafias Népfrontot ebben az összefüggésben nem lehet figyelembe venni: ezek ugyanis nem voltak és ma sem pártok, más szóval nem férnek bele abba a koncepcióba, amit a hívó kuratista Bogár László – a népfront országos titkára – meghirdetett: „az egyik pártot a nyilvánosság előtt csak egy másik párt képes ellensúlyozni”.

Az egész, úgy ahogy van, közönséges csalás. A Kuratórium kezdettől fogva nem „egyensúlyozott”, lévén olyan testület, amelyben többé-kevésbé egyetértő pártok és – főként – személyiségek foglalnak helyet, Pozsgay ernyője alatt.

A fejezet végén idézem a tekintélyes londoni The Independent január 17-i tudósítását, amely a 16-i eseményeket és előzményeket pártatlan szémszögből kísérelte meg felidézni. Az írás, amely Imre Karacs tollából származik, igen sok ponton vitatható, de nem érdektelen, címe: „Pozsgay feladja a Rádiót és a TV-t.” Ez olvasható benne:

„A márciusra tervezett szabad magyarországi választásokat megelőző politikai csatározások tegnap (azaz január 16-án – AE) illusztris áldozatot követeltek. Pozsgay Imre ugyanis, aki egyik vezetője a Szocialista Pártnak, feladta a Rádió és a Televízió felügyeletét. Pozsgayt, a párt választási kampányának irányítóját azzal vádolták, hogy a nemzeti tömegtájékoztatási eszközöket a saját szócsöveivé próbálta tenni.

Pozsgay felügyelete alatt a hullámsávok valóságos csataterré váltak, ahol is a küzdelem elbocsátási hullámban tetőzött. Az elmúlt héten (az államminiszter) választotta Kuratórium új TV-Elnökséget nevezett ki, amely leváltotta Aczél Endrét, a TV-Híradó főszerkesztőjét, és egy bábot ültetett a helyére.

Aczél, aki korábban londoni tudósító volt, s egyike Magyarország legjobb újságíróinak, azt állította, hogy Pozsgay személyesen rendelte el a felmentését. Két helyette a leváltás nyomán lemondott, és hasonlóképpen cselekedtek a szerkesztőség vezető munkatársai, közepek (vagy jelentéktelen) figurákat hagyva maguk mögött, akiknek látnivalóan bajuk volt azzal is, hogy az előttük fekvő papírokat felolvas-

sák. Látványos körülmények között tértek vissza a régi sztálinisták. Az új főszerkesztőt, Pálffy Istvánt egyik kollégája »méretben és tehetségben egyaránt törpének« írta le.

Az ellenzéki Szabad Demokraták, akik mindig is kételkedtek Pozsgay demokrata bizonyítványában, tegnap üdvözölték (az államminisztert) távozását. Kis János, a párt egyik vezetője azt mondta, »szeretnénk elérni a TV-Elnökség felosztatását, radikális változást akarunk a Kuratórium összetételében, és törölni kívánjuk az eddig meghozott személyi döntéseket«.

A dolog iróniája az, hogy Aczél, ha lehet róla egyáltalán valamit is mondani, közelebb állt a Szocialista Párthoz, mint az ellenzékhez. Úgy tetszik, a fejét a Magyar Demokrata Fórum követelte, Magyarország egyetlen olyan ellenzéki pártja, amely készséget mutatott arra, hogy a választások után megossa a hatalmat a szocialistákkal. »Az új elnökség összetétele paktumot sejtet a Szocialista Párt, az MDF és a Magyar Néppárt között« – mondotta Kis János. Ez utóbbi egy fantompárt, amelyet régi kommunisták vezetnek.

A Szabad Demokraták Szövetsége, a hajdani ellenzékéből verbuválódott párt, amely kizárja az együttműködést a szocialistákkal, azt állítja, hogy az MSZP és az MDF a választások után osztozkodni kíván a hatalomban. Azzal, hogy Pozsgay dicstelenül távozott, e szövetség esélyei egyre távolibbnak tűnnek. Pozsgay pirrhuszi győzelme a legtöbb magyarban csak azt a meggyőződést erősítette meg, hogy a kommunistákban nem lehet bízni.”

Ezt jelentette a The Independent Budapestről, nyilvánosságra hozva olyan tényeket (például az MDF fiókpartjának, a Néppártnak a szerepét, amely köztudomás szerint Gombár Jánosnak, a Pécsről importált, kevésbé ismert, de nagyon hirtelen elnökségi taggá avanszált Ablak-főszerkesztőnek a támogatásában manifesztálódott), amelyekről a magyar sajtó nem írt. Ez vonatkozik Kis János közléseire is.

Végre világosság! — egy hónap múltán

Időben most ugrunk egy keveset, mert nekem is, másoknak is jó egy hónapot kellett várniuk arra, amíg az MSZP – pontosabban a Pozsgay-kör – előrukkolt a farbával.

A kiválasztott személy Vass Csaba volt művelődésügyi minisztériumi osztályvezető (hm...), volt Hazafias Népfrent-osztályvezető (hm...), jelenleg MSZP-elnökségi tag, mindenkor Pozsgay Imre hűséges munkatársa. Ő február 3-án Hajdúszoboszlón egy választási nagygyűlésen végre kimondta azt, amit Pozsgay sem fogalmazott meg tételesen. Kimondta, hogy a Kuratóriumra azért volt szükség, mert a Televízió a korábbi egypárti (MSZMP) irányítás után ismét egypárti fennhatóság alá került. „Előbb az MSZMP, utóbb az SZDSZ volt ez a párt” – így Vass Csaba.

Tudott dolog, hogy az államminiszter fanatikusan utálja az SZDSZ-t. Tudott az is – ez nem régen hangzott el e párt egyik ügyvivőjének szájából –, hogy végső soron az MSZP és az SZDSZ között (sokfajta intellektuális rokonság dacára – teszem hozzá én) azért nincsenek érintkező felületek, mert Pozsgay képtelen bármiféle együttműködést kezdeményezni és ápolni az SZDSZ-szel.

Ez végül is kettejük dolga. Az azonban közügy, hogy Vass Csaba nyíltan és közvetlenül „a TV politikai műsorszórásának tendenciájában” (nesze, fogd meg!) szabad demokrata fennhatóságot érzékelt, és ettől a nézettől nem volt hajlandó tágitani.

A TV „politikai műsorszórása” meglehetősen sok programot érint. A belpolitikai szerkesztőség adásait (főszerkesztő a néppárti Gombár János), a külpolitikai szerkesztőség műsorait (főszerkesztő az MDF-szimpatizáns Chrudinák Alajos), a regionális adásokat (itt MSZP-káde-rek vannak), végül a Híradót és A Hetet, ahol, eskü alatt vallom, semmilyen pártpolitikai kötődés nem volt. Kétségkívül ide tartozik a roppant szerény nézettségű Napzárta is (nézettsége 200-400 ezer fő, szemben mondjuk a Panoráma több mint három-, A Hét több mint négymillió nézettségével), de ki gondolta volna, hogy akad valaki, aki a Napzártát, amely nem SZDSZ-es, hanem sokkal inkább *alternatív* filozófiát vallott, a TV „politikai műsorszórásával” meri bárki is azonosítani?!

Mivel Vass Csaba nem ostoba, „ezt nem mondanám”-mal reagált arra a Népszabadság-beli kérdésre, hogy a TV-Híradó időközben eltávozott vezetői SZDSZ-es elfogultsággal volnának gyanúsíthatók. „De tény – tette hozzá –, hogy a szabad demokratákkal szemben mások hátrányba kerültek.”

Ezt a tételt a bel- és külpolitikai műsorokra, a regionális adásokra, A

Hétre nézve kutya nehéz lett volna bizonyítania, és ebből a szempontból mellékes, hogy milyen statisztikákkal rukkolt elő a Napzárta SZDSZ-tag meghívottaival, szereplőivel kapcsolatban.

Csak az nem világos, hogy miért nyakaskodott arra nézvést, hogy a „szabad demokraták elveszítettek egy előnyt”, amikor a Kuratórium létrejött. (Hacsak nem arra gondolt, hogy a Kuratórium kiötlői eleve számoltak az SZDSZ távolmaradásával.) És az sem, hogy ugyan miféle „kölcsonös ellenőrzés” – értsd: pártközi ellenőrzés – valósul meg a Kuratóriumban, ahol nem, ismétlem: nem pártok, hanem ezek jelöltjei vannak jelen, kik az alapszabály szerint a továbbiakban csakis saját magukat képviselik!

Párttestület a Kuratórium vagy sem?

Szerintem igen is, nem is. *Igen* annyiban, hogy a pártok meghatározott, szűk, együttműködésre kész köre jelölte a kuratisták egy részét, és nem annyiban, hogy az *én* szememben az MSZP képviselője, Kósa Ferenc nem a pártot, hanem Pozsgay Imrét képviseli, hasonlóan a testület koordinátorához, titkárához és más nem feltétlenül MSZP-s tagokhoz.

Nem szívesen teszem, hogy az ügyben nyilvánvalóan elfogult Haraszi Miklóst, a szabad demokraták ügyvivőjét hívom tanúul – kivált azért nem, mert híradós ügyekben sok konfliktusunk volt –, de teljesen igaza van neki, amikor (Népszabadság, február 14.) Vass Csabával ellentétben azt hangoztatja, hogy a Kuratóriumot „Pozsgay Imre elképzelései alapján, hatalmi szóval” hozták létre, s hogy az MSZP-nek és az MDF-nek „kényelmes szótöbbsége” van a tévé valamennyi ügyében.

Ez így igaz, de nem túl tanácsos kívülállónak, pláne tévésnek ilyeneket állítani, miután az újságírók valóban attól félnek, hogy retorziók érik őket, ha „rosszul helyezkednek” (Haraszi). A helyezkedés – a tévében legalábbis – benső sajátjává vált az ott dolgozóknak, ám ők ebben nem vétkesek, mert súlyos figyelmeztetéseket kaptak, kié lesz a hatalom választások után. Erről szól a következő fejezet.

Gellert kap az ügy

Illetve kapott. Attól is, hogy Horváth Ádám és Dömölky János lemondott elnökségi tisztéről. Egyik sem indokolta, miért. Gondolom, a lelkiismeretük munkálkodott – ám ez az én szememben a legcsekélyebb mértékben sem menti fel őket attól a felelősségtől, amelyet a „kivégzőosztagban” való szereplésükért most már kénytelenek – örökre – vállalni.

Megmondta Vitray Tamás is (Népszabadság, január 24.), hogy „ahogy a többiek, én is legszívesebben azt lesném, merre a kijárat”. Ugyanő kitüntetett azzal, hogy „tőlem egyébként Aczél Endre már holnap visszajöhet a Híradóhoz”. Irigylésre méltó nagyvonalúság azután, hogy két csacska héttel korábban – feltéve, hogy igaz az egyhangú szavazás – ő is a kirúgásom mellett szavazott. Amiként Horváth és Dömölky.

A gellert Csurka István idézte elő, a maga robusztus, kíméletlen, sőt gyilkos írásainak egyikével, amely a Vasárnapi Újság c. rádióműsorban hangzott el.

A cikkel kapcsolatban legelőbb azt az ítéletet idézem fel, amely Györffy Miklóstól és Simkó Jánostól, a kérdéses rádióműsor vezetésétől önként – tiltakozásul – megvált kollégáimtól származik. Eszerint Csurka írásának tartalma, stílusa, hangvétele gyűlölet és aljas indulatok felkelésére alkalmas. Egyéb vonásaitól most tekintsünk el.

A másik dolog az, hogy Csurka ezt a jegyzetet nem feltétlenül rólam, de nekem írta. Egészen bizonyos vagyok benne, hogy a hozzászólás kényszere akkor fogta el, amikor január 13-án, szombaton kezébe vette a lapokat, és elolvasta a Nimród-beli találkozóról készült tudósításokat. Ekkor – gyakorlatilag lapzártakor – a Vasárnapi Újság műsortükrében Csurka-írás nem szerepelt, csak később „csempészték be”, amint ezt Györffytől több ízben is hallottuk. Ez a tett a Vasárnapi Újság felelős szerkesztőjének, Győri Bélának a nevéhez fűződik, akiről a szakma szerint, a hálás utókor megmintázza majd a Saulusból lett Paulus szobrát.

Csurka tollát a fortyogó düh vezette. Ő, aki büszke rá, hogy „az indulatai mögött tények vannak, a tényeket pedig soha senki nem cáfolja”, pusztító és ellenőrizhetetlen vádak – következképp – rágalmak özönét zúdította rám, a kollégáimra, a velem szolidáris magyar sajtóra. Ami a híradósokat illeti ugyanis, mit lehet kezdeni az olyan kijelentésekkel, hogy „soha, egy vakkantás erejéig nem kívánták szolgálni a demokrácia ügyét”, „magyarkodóknak nevezték az erdélyi kérdésről műsort készítőket”, „hazudtak, hazudtak és hazudtak”.

Ez a „hazudtak, hazudtak, hazudtak” különösen szép – de lopott és történelmietlen fordulat. Ezt ugyanis többes szám első személyben már

elmondták 1956 októberében a (Szabad) Magyar Rádió munkatársai, önkritika gyanánt. A rákövetkező évtizedekben, a „Kádár–Aczél korszakban” azonban talán kevesebb (hazudozási) kényszer nyomta az újságírókat és írókat, mint '56 előtt. Erre hamarjában egyetlen bizonyítékot tudok felhozni: bármilyen fájdalmas is, ebben a korszakban íródott meg maga a csurkai életmű is, amely immár menthetetlen besorolást kap „a Kádár–Aczél korszak” irodalmába.

Ami pedig a demokrácia szolgálatát illeti, ugyanëbben a korban: ha e „szolgálat” mércéje az volna, hogy ki fordult nyíltan szembe Kádárékkal az írott és az elektronikus sajtóban, akkor sajnálattal kell közölnöm, hogy ennek a mércének a szamizdatosokon – tehát a Beszélő körén – kívül alig valaki képes megfelelni.

Megjegyzem, ha valaki újságírók egész csoportjáról olyasmit állít, hogy ők a demokráciát „soha, egy vakkantás erejéig sem” szolgálták, akkor nagyon alapos ismerettel kell rendelkeznie az általa szidalmazottak sok évtizedes tevékenységéről. Hátha abban a sok-sok száz cikkben, tanulmányban, kommentárban vagy hírügynökségi jelentésben mégiscsak volt egy „vakkantás” a demokrácia mellett, és Csurka nem olvasott el körültekintően mindent? Ha mégis, legjobb olvasóm-olvasónk.

A harmadik dolog az, amit Csurka az SZDSZ-nek szánt – és vélhetően egy tágabb körnek is, amely nem azonosítja feltétlenül magát az SZDSZ-szel. Annak mellékeként, hogy „a népnemzeti gerincű magyarokat” lehetetlenné teszik, hogy egy „törpe kisebbség” ráerőszakolja a maga igazságát a többségre, hogy „itt a kunbélák időszaka”, nos mindemellett az író erőteljes azonosító jelzésekkel húzta le a keresztvizet az SZDSZ-vezetőkről, akik között szép számban található Lukács György iskolájának egykori hívei.Amíg ez a magyarságnak mutatott – most radikálisan liberálisnak mondott – irányvonal ugyanazokból a marxista–lukácsista baloldali gyökerekből táplálkozik, mint a Kádár–Aczél korszakban, addig nincs kilátás arra, hogy a magyarság nagy népi tömegei jól érezzék magukat saját hazájukban” – mondta.

A „magyarság nagy népi tömegeinek” természetesen fogalmuk sincs arról, hogy mi az a „radikális liberalizmus”, meg a „lukácsi gyökerek” – következőképp a közérzetüket sem befolyásolhatja az, amit nem tudnak. Csurka István közérzetét azonban – úgy tetszik – tartósan megfekszi pártjának, a Magyar Demokrata Fórumnak az 1989. novemberi népszavazáson elszenvedett veresége, és ezért szórja átkait a szabad demokratákra, e népszavazás kezdeményezőire és győzteseire, erre a „törpe kisebbségre”, amely ezen a referendumon valóban el tudta fogadtatni a szavazók többségével, hogy „az ő igazsága az igazság”.

A népszavazási Csurka-trauma nem az én elmeszüleményem. Az

író-politikus az Első kézből című lap szerkesztőjének, Nagy Mihálynak nyilatkozva (január 27-i szám) megint egyszer kitért a népszavazásra, olyannyira, hogy az SZDSZ győzelmét kifejezetten a TV elfogultságának számlájára írta! Imigyen:

„...igenis szükségesek azok a személycserék (ez megint én vagyok – AE), és kell egy felügyelőbizottság. Persze valamelyik párt nem akarja, valamely személyek nem akarják. Nekik a népszavazás bebizonyította, mit lehet elérni, ha az ő barátaik vezetik ezeket a nagy médiákat, mert tele lehet tömni az emberek fejét mindenféle félrevezető ideológiákkal.”

A „nagy médiákat”, nevezetesen a rádiót és a televíziót a kérdéses időpontban az MSZMP apparátusának volt vezető munkatársai irányították. Kuncogni kell azon, hogy ők voltak „az SZDSZ barátai”.

Például Bereczky Gyula, az MTV elnöke, akit az SZDSZ haragjával szemben még Pozsgay Imre védett meg néhány hónappal korábban a háromoldalú egyeztető tárgyalásokon! Egyébiránt az SZDSZ-nek nem volt módja arra, hogy népszavazási propagandát fejtsen ki a televízióban, ezzel szemben ugyanez a televízió elmondhatja magáról, hogy tevőlegesen segítséget nyújtott – az MDF-nek! Nemcsak a sajtó, a közönség is felfigyelt arra, hogy Chrudinák Alajos helyettese, Regős Sándor – január közepe óta már a Híradó/Hét főszerkesztő-helyettese – a Panoráma egyik novemberi adásában nyíltan agitált a népszavazás bojkottja mellett.

Nem csinállok titkot abból, hogy én sem mentem el szavazni. Sőt előre szeretném bocsátani ezt annak a megértéséhez, hogy egy dolog valamely televíziós szerkesztő pártszimpátiája és magánvéleménye, és megint egy dolog, mit művel a képernyőn. Regősnek, akivel meglehetősen baráti viszonyban voltam, néhány nappal később megmondtam, nagyot hibáztott, amikor ebben a kérdésben véleményt nyilvánított, mert a televízió pártatlanságán esett folt. A fejünkre fogják olvasni, hogy elfogultak vagyunk – intettem őt, nem tudván ekkor, hogy ami „több mint bűnnek, hibának” látszott a szememben, később erénnyé válik (ld. Regős későbbi kinevezését).

Tanulság itt még egy kínálkozik: a Kuratórium védelmében és az SZDSZ televíziós „uralmának” hangoztatásában hajszálra egyet mondott a bős antikommunista Csurka István és az MSZP-vezető Vass Csaba. Ámde ugyanez a Vass Csaba kikéri magának, ha valaki MSZP–MDF paktumról vagy titkos alkuról beszél, mint ahogyan Kulin Ferencet, az MDF alelnökét felbosszantja az, miszerint „a Kuratórium kinevezése nemcsak az MSZP, hanem a mi érdekünk is volt, (noha) ehhez a politikai csatározáshoz semmi közünk”.

Hogyan is mondta Csurka? „Kell egy felügyelőbizottság...”

Tiszta szerencse, hogy amikor az ember nyílt beszédet vár, vagy

szilárd fogódzót keres, mindig bátran fordulhat Csurka Istvánhoz – ha ez pártjának nem is okoz sok örömet.

Határozottan *ebben* a nézetemben erősített meg a Vasárnap Újságban közölt jegyzet negyedik – egyszersmind legfontosabb tanulsága –, amely a paktumokról szólt. Tudniillik miközben az SZDSZ kikérte magának a Csurka-írást és utóbb lemondta az MDF-delegációval együtt tervezett amerikai utazását; miközben a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület és jó néhány újságíró antiszemizmust vélt felfedezni az írásban, szinte senki nem figyelt fel az író egy roppant politikus, egyáltalán nem támadó szellemű mondatára. Ez így hangzott: „A megegyezéseket be kell tartani és tartatni mindenkivel.”

Ez volt a csurkai eszmei mondanivaló, amely nekem (is) szólt. Az én olvasatomban ez az ember kimondta, hogy ha továbbra is békés megegyezésekkel kívánjuk végrehajtani az átmenetet, akkor mindenki tisztelni tartozik ezeket a megegyezéseket. Ha tehát azok a politikai pártok (az a kevés, amely a Kuratóriumba képviselőt delegált) megegyeztek abban, hogy Pálffy G. Istvánt a MTV Elnökségébe delegálják, s tették ezt azzal a szándékkal, hogy a Híradó és A Hét főszerkesztője legyen, akkor nekem egy választásom van: távozni és – főként – tartani a pofám. Ha nem teszem, anarchiát szítok.

Csurka korábbi dolgozatait is figyelmesen olvastam – noha ezek egyáltalán nem rólam szóltak. Már jó ideje felfigyeltem arra, milyen óvatosan és tisztelettudóan nyilatkozik, ha paktumokról, a paktumok szentségéről van szó. Nem egy ízben írta le, hogy amiben egyszer megegyeztek, akár jó, akár nem, végrehajtandó. Január 14-én kifejtette, hogy a paktumok teszik a demokrácia lelkét, és anarchisták azok, akik a paktumok veszélyeztetésével a békés átmenetet sodorják veszélybe. „...a demokrácia szabályrendszere még nem alakult ki. És így, ahogy most történnek a dolgok Budapest városállamban, nem is fognak egyhamar. Ha példának okáért egy televíziós főszerkesztő ekkora cirkuszt képes csinálni a saját kis állásügyéből....” – szólt a Vasárnapi Újságban az író.

Nagyon tetszett, hogy Csurka végül „kommunistának, sőt bolseviknek” nevezett, mégpedig abból a logikai alapállásból, hogy én makacsul ragaszkodom a pozíciómhoz, tehát úgy érzem, hogy „csak vezetőként tud(ok) tenni valamit azért a hazáért, beosztottként semmit. Az ilyen, az bolsevik, mondta az író. Ennél is jobban tetszett azonban a rám akasztandó szájkosár ötlete. Ha fölveszem, demokrata vagyok, sugalmazta.

A „befogom az ellenségeim száját” szindrómája azonban, félek, nem a Csurka által megvetett radikálisan liberális elemektől származik, sokkal inkább az általa ugyancsak megvetett bolsevikoktól. Arra nézve azonban, hogy a módszer mennyire kapós, tanúságot szolgáltatott az

MTV Elnöksége is, amely nekem is, magának is hallgatást parancsolt, leginkább azonban az érdeklődő közönségnek. Az ironizáló hajlamáról ismert Kovács Zoltán, az Élet és Irodalom TV-kritikusa kicsit eltűnődött a történeteken (január 26.):

„Demokratizálódó viszonyainknak megfelelően ez kétütemű akció volt, az első fázisban megtörtént a vezetők cseréje, a második ütemben pedig az értetlenkedő nézők tudtára adták, hogy kuss van! Ez a kétüteműség a magyar tömegtájékoztatás demokratizálódásának egyértelmű és markáns megnyilvánulása. A rosszlemkű pártállam keretei között mindez egyetlen ütemben történt: leváltak, pofa be!”

Visszagondolva a Csurka-ügy körüli hullámokra, azt kell mondanom, hogy a Vasárnapi Újságban közölt jegyzet – sokirányú vagdalkozásai folytán – minősítetten alkalmas volt arra, hogy gellert adjon az ügyeknek. Bírálható volt, mint habzóan kommunistaellenes, sandán rasszista, nyíltan SZDSZ-ellenes iromány, de a bőrömrre kötött (békés) *megállapodás* ugyancsak benne fellelhető méltánylása észrevétlen maradt.

Holott – tágabb kitekintésben – az újságíró-társadalmat az aggasztja, hogy politikai alkuk, egyezségek tárgyává válik; és ennek utána a sajtó függetlenségéből semmi sem marad. A pártok, pártkoalíciók szolgálatot fognak kapni pártfogoltjaiktól, kedvezményezettjeiktől – és ha lehet, ezt meg is követelik majd. Sajnálatos módon az elmúlt évtizedekben kialakult politikai kultúra az újságírókat szolgálta, de legalábbis „egy ügy” felkenetlen papjává fokozta le, és féltő, hogy ennek a politikai kultúrának a részesei, neveltjei nemcsak a pártállami világ képviselői között kerecsendők, hanem a túloldalon is.

Innen van a félelem. Ez működtette sok-sok újságíró helyezkedési reflexeit az 1990-es választási kampány időszakában. Mi mással, mint ezekkel a reflexekkel magyarázható az a példátlan dolog, hogy a szabaddá vált magyar sajtó – igen csekély kivételtől eltekintve – az idei január–márciusban szinte egyáltalán nem vállalkozott belpolitikai elemzésekre, pártok és politikusok valóságos viszonyainak feltérképezésére, koncepciók és programok kritikai egybevetésére. A jelszó a semlegesség volt. Ebbe a kényelmes takaróba burkolózott be mindenki, aki úgy érezte, a hatalmi kilátások bizonytalansága az ő saját egzisztenciális bizonytalanságának is forrása lehet – ha nem vgyáz.

Végkifejlet?

Január végére a hivatalos hallgatás meghozta áhított gyümölcsét: lelohadt a sajtó érdeklődése a Híradó-ügy iránt.

A miniszterelnök, az államminiszter és a TV elnöke válasz nélkül hagyta a nézők és nézői kollektívák százainak, ezreinek tiltakozását, magyarázatkérését.

Hiába próbáltam én is tisztázni a viszonyomat az Elnökséggel. Szóra sem méltatták levélbeli felszólításomat, hogy

1. bocsássák rendelkezésemre a leváltásomat elhatározó elnökségi ülés jegyzőkönyvét, s közöljék, melyek voltak annak a „bizalmi válságnak” az ismérvei, amelyet én – állítólag – az Elnökség és a Híradó között előidézttem;

2. közöljék továbbá, hogy – január 15-i nyilatkozatuknak megfelelően – milyen panaszok merültek fel „emberi tulajdonságaimmal és vezetői magatartásommal” kapcsolatban.

Tudniillik a második verzió szerint végül is nem a „bizalmi válság”, hanem a magatartásom „késztette az Elnökséget arra, hogy felmentsen”.

Az Elnökség január 4-én lépett hivatalba – engem öt nap múlva mozdítottak el. Kíváncsi voltam, hogy ebben az öt napban, amelyből kettőt külföldön töltöttem, kettő pedig munkaszüneti nap volt, mit követtem el? Vagy mi jutott az Elnökség tudomására a korábbi TV-vezetők-től?

Hallgatott a miniszterelnök is. Végül Pozsgay Imrének lett igaza, aki óhajomat, miszerint Németh Miklós vizsgálta ki az újságíró-társadalom egészségét foglalkoztató ügyet, „aránytévesztésnek” minősítette – majdhogya ki nem kacagta. A kormány a Híradó főszerkesztőjének megválasztásában nem illetékes, mondta.

Az igaz. Csakhogy itt másról volt szó.

Közben a Híradó új főszerkesztője gyorsan pótolta a lemondott helyetteseket, Elek Jánost és Sándor Istvánt. Az MDF-es Regős Sándort áthozta a Külpolitikai Főszerkesztőségéből, belülről pedig előléptette Bánó Andrást, akinek komoly érdemei voltak a sztrájkhangulat leszere-lésében és a kollaborálásban. Igaz, Bánót nem kinevezték, hanem *megválasztották* – ellenjelölt nélkül. A mi barátunknak ugyanis – aki normális, rendezett körülmények között még csak nem is álmodhatott volna hasonló beosztásról – volt annyi esze, hogy kinevezés helyett a *kollektíva ítéletére* bízta magát, az meg, nehogy ejtőernyőst hozzanak Pálfy meg Regős mellé, persze hogy ész nélkül megszavazta a régről ismert, veterán kollégát.

A Hét Rangos Katalin helyett Regőst kapta állandó szerkesztőül.

Ennek a műsornak az első két hónapban észlelt színvonaláról a kritikusok már véleményt nyilvánítottak – ezeket tapintatból sem szabad idéznem.

Nekem Nemeskürty elnök úr felajánlotta, hogy keressék magamnak munkát a Televízió bármelyik szerkesztőségében. „Feltéve, hogy van fogadókészség” – tette hozzá levelében. Feltéve, más szóval, hogy akarnak velem dolgozni.

Eszem ágában sem volt bárhol felkínálkozni – végül is nem én váltottam le magamat, engem váltottak le. Ebbéli hajlandóságom hiányát a T. Elnökség azzal méltányolta, hogy a személyzeti osztály vezetőjével megüzente: főmunkatársként dolgozhatok a Chrudinák-féle külpolitikai főszerkesztőségen. Ismerve kettőnk viszonyát, ezt nyilván megalázásnak szánták. Tudták, hogy vissza fogom utasítani. Nem mondhatom, hogy nagyon szépen bántak volna velem.

Ezen a ponton azonban vissza kell térnem egy gondolathoz, amelyet néhány lappal korábban már felidéztem. Ennek lényege, hogy valójában – az egész ügyben – nem énrólam volt szó, hanem a posztomról, amelyet jóval a választások előtt egy MSZP–MDF koalíció lehetőségét előtétellező, egyszersmind az eredményt „megelőlegező” erők megkaparintottak.

Ez az, ami súlyos kérdéseket vet fel a jövő (állami) televíziójának egész káderpolitikája és politikai irányvétele szempontjából.

Tudniillik ahogyan én ezt az egész választás előtti atmoszférát elnézem és érzékelem, a befutott és népszerű emberek (televíziós személyiségek) kicsinálásának és a „saját” emberekkel való felváltásának vágya sokkal erősebb, mint az, amit én praktikus mérlegelésnek neveznék.

Kívül kerülvén az ügyön és immár nem tekintvén önmagammat – a jelenben – érintettnek, néhanap elborongok azon, hogy a magyar politikai élet ellenzéki és feltehetően hatalomra kerülő tényezői miért nem foglalatoskodtak soha azzal, hogy népszerű embereket *megvegyenek*, más szóval a saját oldalukra állítsanak. Mondjuk azért, hogy a politikai árujukat ne ismeretlen, a közönség számára teljesen közömbös figurák vigyék piacra, hanem olyan emberek, akiknek hitelük van, akik már évek óta bevonultak a háztartásokba stb.?

Balónak van egy aranymondása: nem ül egyenértékű csapat a kispadon. Ez olyannyira igaz, hogy az MDF-alelnök Kulin Ferenc, aki vitathatatlanul jó koponya és óvatos nyilatkozó, maga is azt mondta a Mai Napnak (február 5-én), hogy „nem alakult volna ki hisztéria (ti. a távozásunk körül – AE), ha súlyuknak, képességüknek megfelelő személyek álltak volna rendelkezésre, pótlásukra”.

A néző ítélete is ilyen, de félő, hogy őt a kutya sem fogja megkérdezni. Néhány politikusnak ugyanis határozott nézete van arról, melyik televí-

ziós újságíró kompromittálódott és melyik nem; melyik tudja *hitelesen tolmácsolni az átmenetet* és melyik nem; ki ajándékozta a mosolyát egy rossz politikához és ki nem. E határozott nézetek határozott tisztogatási elképzelésekben öltöttek formát, és ebből a szempontból keneset semmitmondás, hogy a már idézett Kulin azt mondja, az MDF (például) „semmiféle nagyobb tisztogatásra” nem készül.

A hatalomnak, a majdaninak előjoga lesz, hogy eldöntse, mi a nagyobb, és mi az, ami nem minősül ilyennek.

Tisztogatni, vagy mondjam azt: szűrni? csak a hatalom birtokában lesz lehetséges; csak akkor, ha ez a maga szolgálóit kívánja látni a tömegtájékoztató kulcspozícióin.

Megint Csurka István volt az, aki tiszta formában rögzítette egy ilyen fordultnak az ideológiáját. Ő azt mondja (vö. Világ, 1990. jan. 25.), „logikus, hogy a győztes erők, a győztes pártok vagy a győztes párt döntő befolyást kell majd gyakoroljon a nagy nemzeti médiákra. Ha egyszer a legnagyobb média (értsd a televízió – AE) a legfontosabb hatalmi tényező, akkor úgy igazságos, hogy a szabad választásokon megválasztott vezetők, az új győztesek birtokolják azt.” A nagyobb nyomtaték kedvéért az író hozzáfűzte: továbbra is anarchia lesz, ha a „legfontosabb eszköz legfontosabb központja nem arra húz, amerre a megválasztott erők akarják”.

Magyar fordításban ez a két bekezdésnyi szöveg annyit jelent, hogy a TV-t az új hatalomnak közvetlenül birtokba kell vennie, és birtokosként arra kell ügyelnie, hogy a TV-Híradó arra húzzon, amerre ez a hatalom óhajtja.

A gondolat nem új, ezt az állampárt bármely agit-proposa boldogan felvállalná. Igen jól emlékszem rá, hogy amikor ilyen-olyan ügyekben vitáink voltak a fensőbbiséggel, és esetleg kötöttük az ebet a saját karónkhoz, végső érvként mindig azt dörgölték az orrunk alá, hogy a televízió a kormányé. Sőt – ki ne emlékezne a többszörösen megismélt hírhedt okfejtésre? – az is elhangzott ilyenkor, hogy „hol van az a hülye kormány a világon, amely saját eszközeiből az ellenzékét – értsd: az ellenvéleményt finanszírozná”.

Ilyen volt a múlt. És ilyen a jelen. Holott a legsimplább logikával is átlátható, hogyha egy adott párthatalom monopolizálja a politikai hírközlést, az számíthat arra, hogy hatalmának elvesztésével az új erők háromszor verik vissza rajta azt, amit kiszorultságuk időszakában elveszítettek. Ezzel örök körforgás kezdődik, bosszú-, de legalábbis elégtéltelvélet alapon. Ennek semmi értelme. Friss emlékem, hogy ebben a Független Kisgazdapárt főtitkára is maradéktalanul egyetértett velem. Ebben az egyben – mint mondotta.

Amikor Angliában a BBC távol tartja magát a pártpolitikától (bár ez Margaret Thatcher kissé türelmetlen igazsághívésében egyre kevésbé

könnyű); amikor egyik sztárriporterének büntetlenül engedélyez olyan magatartást – ráadásul háborús időben! –, amelynek válaszaként a hadügyminiszter odahajítja vallatójának a mikrofont, és „elegem volt ebből az interjúból!” kiáltással távozik – akkor kénytelen vagyok azt mondani, hogy igen, itt egy eszményihez közeli állapot van. Az SZDSZ-ügyvivő Haraszti Miklós nagyon helyesen tette, hogy február 14-i Népszabadság-interjújában a BBC példáját hozta fel követendőül. A másoláshoz nem kell anglománknak lenni. Csak belátni, hogy a TV kisajátítása nem hagy helyet az újságírói függetlenségnek, a posztok párterőviszonyok szerinti osztogatása pedig a legkicsinyesebb és legmegvetendőbb koalíciós tortúráknak veti alá az egész intézményt.

Értem én jól, miért akar Csurka – de nem vagyok biztos benne, hogy az egész MDF – olyan helyzetet teremteni, ahol a TV nem kap módot a kormány megdöntésére. Azért, mert bizonyos benne, hogy a szabad választásokon az igaz ügy jut győzelemre, s úgy érzi, hogy ennek az ügynek az igazsága túl törékeny lesz egy darabig ahhoz, hogy a sajtó (de legalábbis a TV) kritikus kedvének kiszolgáltassák.

A baj csak az, hogy minden győztes politikai erő vakon és feltétel nélkül hisz a maga igazságában, mindig is hitt, mindig is hinni fog. Így a saját ítélete önmagáról – a sajtó képviselte társadalmi kontroll nélkül – nem méltányolható.

Epilógus

Hajdanában London városában együtt szolgáltam egy kiváló cseh újságíróval, aki hajszálra úgy gondolkodott a hazai dolgokról, mint én. Nagyon jó barátok voltunk. A családjainkkal szinte minden hétvégét együtt töltöttünk. K. szellemes volt, erős hajlammal az iróniára, néha a cinizmusra. Kevés tiszteletet érzett a vaskemény, otthoni rezsim iránt, amely egyébként jóval kevesebb alkotói és gondolati szabadságot engedélyezett neki, mint mondjuk a magyar nekem. Náluk világos rendszabályok, utasítások voltak, az övék nem volt *slampos szocializmus*, mint a miénk. Neki nehezebb volt szuverénnek maradnia. Mindazonáltal megtette azt a csodát, hogy szolgált is, meg a közönség szívét is megnyerte.

1985 végén elváltak az útjaink. Mindketten hazatértünk, ő csakhamar újabb tudósítói megbízatást kapott: Párizsba ment. Szórványos telefonok után, 1989 december elején hallottam felőle újból. Kissé remegő hangon közölte velem, hogy hazahívták, mert a Rádió kollektívája – az ellenzéki Polgári Fórum kezdeményezésére – megválasztotta őt az intézmény vezérigazgatójának. Ebben a minőségben tagja lett a kormánynak is.

Ekkor hasított belém a felismerés, ami azóta is velem van.

Tudniillik okos emberek már régen megmondták nekem, hogy a nehéz időköt vagy kórházban, vagy külföldön kell átvészelní. Ez nekem nem sikerült.

Ellentétben K.-val, én egy kicsit korán jöttem haza.

seh
én.
gét
a a
ánt,
got
gos
aliz-
ind-
ívét

mar
efo-
egő
- az
az
kor-

y a
kem

1548-2

„14 óra 46 perckor az elnöki előszobában vagyok. A titkárnő bólint, és egy kézmozdulattal jelzi, hogy bemehe-
tek Nemeskürtyhez. Amint kinyitom az ajtót és a küszöbre teszem a lábam, már tudom, hogy a megállapodásunk nem érvényes. Tudniillik nem az Elnök fogad, hanem az egész Elnökség. Komor, rezzenéstelen arcok. Jobbára olyan embereké, akikről eddig úgy hittem, za-

vartalan barátságban, vagy legalábbis kollegiális jó viszonyban élünk együtt. Ehhez képest még együttérző mosolyt sem kapok. Nemeskürty helytel kínál, majd felpattan és darálni kezd egy szöveget. Körülbelül így. Nos, én szombaton valóban megígértem neked, hogy megerősítelek a Híradó és A Hét élén, de sajnós ezt az ígéretemet nem tudom megtartani, mert a Mai Napban megjelent szerencsétlen interjúddal olyan feszültséget okoztál az Elnökség és magad között, hogy most kénytelen vagyok veled közölni: az Elnökség a mai nappal egyhangúlag felmentett a Híradó és A Hét főszerkesztőjének tisztéből és Pálfy G. Istvánt nevezte ki a helyedre.”

Ára: 78,- Ft

